

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA GEOGRAFIE

Martin VACEK

PRACOVNÍ SEŠIT VÝCHODNÍ ASIE PRO STŘEDNÍ ŠKOLY

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Pavel PTÁČEK, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením RNDr. Pavla Ptáčka, Ph.D., a že jsem v seznamu literatury uvedl všechny literární i elektronické zdroje použité při zpracování diplomové práce.

V Olomouci dne 7. března 2012

Martin VACEK

.....

Děkuji RNDr. Pavlu Ptáčkovi, Ph.D. za jeho cenné podněty a rady, které mi jako vedoucí mé diplomové práce poskytoval při jejím zpracování. Dále děkuji RNDr. Marcele Gažarové za ochotu v poskytování potřebných rad a doporučení, na základě své dlouholeté zkušenosti ze středoškolské praxe.

Mé veliké díky patří také mým rodičům a bratrovi, kteří mě po celou dobu studia neúnavně podporovali a umožnili mi tak dostat se až před pomyslnou bránu samotného finále mých studií v podobě obhájení diplomové práce. Poděkovat bych také chtěl prarodičům, ostatním příbuzným a přátelům. V neposlední řadě nechci opomenout mé spolužáky a zároveň kamarády, kterým rovněž patří upřímné poděkování, za to jací jsou a co všechno jsme společně během našich studií prožili.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Fakulta tělesné kultury

Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin VACEK**
Osobní číslo: **T05308**
Studijní program: **M7401 Tělesná výchova a sport**
Studijní obory: **Učitelství tělesné výchovy pro střední školy**
Učitelství zeměpisu pro střední školy
Název tématu: **Pracovní sešit "Východní Asie" pro střední školy**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je vytvořit pracovní sešit, který by zejména studenty středních škol zábavnou a poučnou formou vzdělával v tématu vývoje a současných problémů Východní Asie. Sešit bude rozdělen do ucelených tematických celků, které komplexním způsobem pokryjí danou problematiku (přírodní podmínky, nerostné suroviny, energetika, populace a její struktura, ekonomický vývoj, politické problémy, regionální struktury). Autor využije pro svoji práci celou řadu podkladových materiálů ? statistik, atlasů, odborných textů a učebnic a samozřejmě také internetové odkazy a různé televizní či filmové dokumenty.

Diplomová práce bude zpracována v těchto kontrolovaných etapách:

Sestavení osnovy DP (listopad 2010)

Rešerše literatury a dalších informačních zdrojů (únor 2011)

Vytipování rozsahu a obsahu jednotlivých tematických celků (září 2011)

Zpracování grafického návrhu pracovního sešitu (listopad 2011)

Finální podoba pracovního sešitu s možností doplnění, revize (leden 2011)

Odevzdání diplomové práce (duben 2012)

Rozsah grafických prací:	Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy:	5 000 - 8 000 slov
Forma zpracování diplomové práce:	tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:	viz příloha

Vedoucí diplomové práce:	RNDr. Pavel Ptáček, Ph.D. Katedra geografie
--------------------------	---

Datum zadání diplomové práce:	17. června 2011
Termín odevzdání diplomové práce:	30. dubna 2012

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

L.S.

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 17. června 2011

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

- Bakešová, I.: Čína ve XX. století. Díl 1., 2., 3. Olomouc, Univerzita Palackého, 2001, 126 s.
- Day, K.A.: China's Environment And The Challenge Of Sustainable Development, 320 p., M.E. Sharpe, 2005, ISBN-10: 0765614715
- Donald, S.; Benewick, R.: The State of China Atlas: Mapping the World's Fastest Growing Economy, 128 p., University of California Press; 1 ed., 2005, ISBN-10: 0520246276
- Ebel, R.E.; Schelsinger, J.: China's Energy Future: The Middle Kingdom Seeks Its Place in the Sun, 104 p., Center for Strategic & Intl Studies, 2005, ISBN-10: 0892064730
- Economy, E.C.: The River Runs Black: The Environmental Challenge To China's Future (Council on Foreign Relations Book.), 368 p., Cornell University Press, 2005, ISBN-10: 0801489784
- Elvin, M.: The Retreat of the Elephants: An Environmental History of China, 592 p., Yale University Press, 2006, ISBN-10: 0300119933
- Naughton, B.: The Chinese Economy: Transitions and Growth, 504 p., The MIT Press, 2007, ISBN-10: 0262640643
- Obuchová, L'ubica: Číňané 21. století : dějiny, tradice, obchod. Praha, Academia, 1999, 287 s.
- Shahid, Y.,Saich, T.: China urbanizes : consequences, strategies, and policies, Washington, Wash. : World Bank, 2008
- Shambaugh, D (ed.):Power Shift: China and Asia's New Dynamics, 402 p., University of California Press; 1 ed., 2006, ISBN-10: 0520245709
- Wu, J.: Understanding and Interpreting Chinese Economic Reform, 400 p., Texere; 1 ed., 2005, ISBN-10: 1587991977

OBSAH

1 ÚVOD	9
2 CÍLE PRÁCE	11
3 METODY ZPRACOVÁNÍ.....	12
3.1 Analýza literatury a pramenů	12
3.1.1 Analýza odborné a populárně-naučné literatury	12
3.1.2 Analýza didaktické literatury	15
3.1.3 Analýza českých a cizojazyčných učebnic regionálního zeměpisu pro střední školy s důrazem na makroregion Východní Asie.....	17
3.1.4 Analýza pracovních sešitů.....	18
3.1.5 Analýza školních atlasů.....	19
3.1.6 Analýza internetových zdrojů	20
3.2 Postavení tématu Východní Asie ve školní praxi	21
3.3 Tvorba pracovních listů tvořící pracovní sešit.....	22
4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM A ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM.....	24
4.1 Postavení Geografie v Rámcovém vzdělávacím programu.....	24
4.2 Postavení tématu Východní Asie ve Školním vzdělávacím programu na konkrétních příkladech	25
5 DIDAKTIKA REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE.....	27
6 UČEBNICE PRO GYMNÁZIA A STŘEDNÍ ŠKOLY – TÉMA VÝCHODNÍ ASIE	31
6.1 Geografie 3 – Regionální geografie světa.....	31
6.2 Regionální zeměpis světadílů	32
6.3 Hospodářský zeměpis – Regionální aspekty světového hospodářství	34
6.4 Makroregiony světa	36
6.5 Souhrnné zhodnocení učebnic	37
7 CIZOJAZYČNÉ UČEBNICE PRO GYMNÁZIA A STŘEDNÍ ŠKOLY – TÉMA VÝCHODNÍ ASIE	39
7.1 World Regional Geography – anglická učebnice.....	39
7.2 Géographie T^{le} L-ES-S – francouzská učebnice.....	40

8 PRACOVNÍ SEŠIT	43
8.1 Pracovní list 1: Geologie a reliéf Asie.....	44
8.2 Pracovní list 2: Podnebí Východní Asie.....	46
8.3 Pracovní list 3: Obyvatelstvo a sídla Číny a Japonska.....	48
8.4 Pracovní list 4: Věkové pyramidy obyvatelstva států Východní Asie	50
8.5 Pracovní list 5: Hospodářství zemí Východní Asie	52
8.6 Pracovní list 6: Hospodářství zemí Východní Asie II.....	54
8.7 Pracovní list 7: Japonské zemětřesení	57
8.8 Pracovní list 8: Doprava ve Východní Asii.....	59
8.9 Pracovní list 9: Olympijská města Východní Asie.....	61
8.10 Pracovní list 10: UNESCO památky Východní Asie	63
9 TESTOVÁNÍ PRACOVNÍCH LISTŮ V PRAXI	66
10 ZÁVĚR.....	68
11 SUMMARY.....	70
12 SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ	72
13 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	73
SEZNAM PŘÍLOH.....	79

1 ÚVOD

Makroregion Východní Asie tvoří šestice států o rozloze přibližně 12 milionů km². V porovnání s Evropou je toto území o 15% větší. Žije zde více než 1,5 miliardy obyvatel.

Nejlidnatějšími a hospodářsky nejsilnějšími státy jsou Čínská lidová republika a Japonsko. Dále sem patří ostrovní stát Taiwan, respektive Čínská republika. Dnes tento de facto nezávislý demokratický stát oficiálně uznává jen málo zemí, protože Čínská lidová republika si jej stále nárokuje a považuje ho za svojí dvacátou třetí provincii. Na území Korejského poloostrova leží dva státy s odlišným politickým a hospodářským vývojem od konce Korejské války na počátku 50. let 20. století. V severní části poloostrova se nachází komunistická Korejská lidově demokratická republika a v jižní části asijský tygr Korejská republika. Nejzaostatelší zemí makroregionu je Mongolsko.

Území Východní Asie je plné přírodních i kulturních kontrastů. Nalézají se zde nejvyšší pohoří světa (Himálaj s nejvyšší horou světa Mt. Everest 8 850 m n. m.), rozlehlé náhorní plošiny (Tibetská plošina), vysočiny, bezodtoké pánve (Tarimská pánve), pouště, ale i mohutné řeky a úrodné nížiny (Velká čínská nížina). Žije zde mnoho národů (Hanové, Čuangové, Tibetané, Mongolové, Korejci, Japonci a další) a etnik se staletými tradicemi a zvyky. Obyvatelé makroregionu vyznávají různá náboženství. Od buddhismu, lámaismu, přes čínská lidová náboženství a například také japonský šintoismus. Moderní přelidněná velkoměsta (Tokio, Šanghaj, Soul a tak dále) kontrastují s chudým zemědělským životem lidí na venkově a v horských oblastech.

Po druhé světové válce došlo v makroregionu k mnohým politickým a hospodářským změnám. Nejrychleji došlo k nastartování ekonomiky v Japonském císařství. Za pomoci četných opatření a velkých zahraničních investic hlavně z USA (Spojené státy americké), se v Japonsku už začátkem šedesátých let stal tzv. ekonomický zázrak, kdy japonská ekonomika vykazovala výrazný meziroční nárůst. Během šedesátých a sedmdesátých let se také velmi znatelně rozvíjí ekonomiky nově industrializovaných zemí v makroregionu Korejské republiky a Taiwanu. Tyto státy jsou označovány pojmem Asijské tygři nebo draci.

Čínská lidová republika se krátce po druhé světové válce stala zemí s komunistickým režimem, který zde vládne do současnosti, ovšem se zřetelnými prvky kapitalismu. Počátkem osmdesátých let dvacátého století proběhlo v Číně mnoho potřebných reforem, díky nimž se země začala ekonomicky rozvíjet závratným tempem,

přetrvávajícím do současnosti. Ekonomika Čínské lidové republiky se dnes řadí na druhé místo na světě za Spojené státy americké a v rámci makroregionu odsunula z vedoucího místa Japonsko.

Hospodářsky nejslabší zemí makroregionu je Mongolsko. Ve dvacátých letech dvacátého století se vymanila z dlouholeté čínské nadvlády za pomoci Sovětského svazu. Byl zde zaveden komunistický režim až do počátku devadesátých let, kdy v Mongolsku proběhla demokratická revoluce. I v současnosti má ale komunistická strana v zemi stále silnou podporu. Většina obyvatel této země žije chudým, kočovným způsobem života. Mongolsko je proto jednou z prioritních zemí české zahraniční rozvojové spolupráce.

K tématu diplomové práce mě během studia zavedly postřehy a zkušenosti získané z pedagogických praxí na olomouckých gymnáziích. Pracovní sešit do zeměpisu, který tvoří pracovní listy na různá témata je vhodnou, účelnou a potřebnou studijní pomůckou, které je ve středoškolské praxi akutní nedostatek. Téma Východní Asie jsem si zvolil, protože je mi tento makroregion blízký a oslovuje mě. Dalším důvodem je velký kontrast (přírodní poměry, kultura, náboženství...) této části světa oproti českým, respektive středoevropským poměrům. Pro žáka může být „klasickým“ způsobem probíraná látka těžce představitelná či pochopitelná. Další přínos pracovních listů je kromě zlepšení pochopení a uvědomění si východoasijských odlišností v porovnání s naším středoevropským prostředím, také lepší porozumění vlastnímu makroregionu.

Závěrem bych rád konstatoval, že destinace jako Tibet, Čína, Mongolsko, ale i Země vycházejícího slunce (Japonsko) jsou mým cestovatelským snem.

2 CÍLE PRÁCE

Cílem diplomové práce je vytvořit pracovní sešit určený pro zkvalitnění výuky zeměpisu na středních školách. Pracovní sešit bude obsahovat deset „vzorových“ pracovních listů zaměřených na odlišné tematické celky, vztahující se k makroregionu Východní Asie. Na středních školách stále převažuje jednotvárná, frontální výuka zeměpisu v kombinaci s prací s učebnicí. Ty jsou obvykle psány encyklopedicky (příliš faktograficky), tudíž méně srozumitelně pro žáka a nerozvíjí komplexněji potřebné dovednosti. Aplikováním těchto pracovních listů učitel docílí méně častý a zábavnější způsob výuky, což má pozitivní dopad na žáka v mnoha ohledech. Zábavnější vyučování vede u žáka například k lepší fixaci probírané látky. Pracovní listy rozvíjejí u žáka odlišné klíčové kompetence než například výše zmiňovaná „klasická“ výuka. Tyto nově nabyté klíčové kompetence jsou z pedagogického pohledu pro další rozvoj žáka velmi přínosné.

Úkolem také je zanalyzovat české, případně zahraniční středoškolské učebnice regionálního zeměpisu, pracovní sešity, odbornou a populárně-naučnou literaturu na téma Východní Asie. Dále bude nezbytné zanalyzovat nejvíce používané školní zeměpisné atlasy a kvalitní a přínosné geografické internetové zdroje. Součástí postupu práce bude i prostudování didaktické literatury, Rámcového vzdělávacího programu pro střední školy a Školního vzdělávacího programu konkrétních středních škol.

Jako součást diplomové práce bude na CD-ROM disku vypáleno dvacet souborů (pracovních listů) v pdf formátu pro rychlé a jednoduché praktické využití. Deset pracovních listů pro učitele, včetně správných odpovědí a doporučení jak s konkrétním listem pracovat a deset pracovních listů pro žáka, obsahující pouze zadání jednotlivých úkolů a otázek.

3 METODY ZPRACOVÁNÍ

3.1 Analýza literatury a pramenů

3.1.1 Analýza odborné a populárně-naučné literatury

Kvalitní informace poskytuje odborný časopis *Geografické rozhledy* vydávaný nakladatelstvím České geografické společnosti, v počtu pěti vydání za rok. Příspěvatelé jsou zejména akademičtí pracovníci z pražské geografie na Albertově, dále geografové z Ústí nad Labem (Univerzita Jana Evangelisty Purkyně), ze slovenských vědeckých pracovišť, ale i mnozí další, především vědečtí pracovníci.

Tab. 1 Články zabývající se Východní Asií za posledních 5 let

1.	Horálek, A. <i>Čínská města na vzestupu</i> . Geografické rozhledy. 2010, roč. 20, č. 2, s. 28–29.
2.	Anděl, J., Balej, M. <i>V zemi homolovitých vrcholů</i> . Geografické rozhledy. 2008, roč. 18, č. 1, s. 30-31.
3.	Anděl, J., Balej, M. <i>Peking – metropolitní říše středu</i> . Geografické rozhledy. 2008, roč. 17, č. 5, s. 30-31.
4.	Štěpánek, V. <i>Japonsko, neznámá země na východě</i> . Geografické rozhledy. 2007, roč. 16, č. 4, s. 30-31.
5.	Robejšek, P. <i>Po stopách Marca Pola</i> . Geografické rozhledy. 2005, roč. 15, č. 1, s. 6-7.

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Nejnovější článek vztahující se k tématu Východní Asie je článek *Čínská města na vzestupu* od Adama Horálka, pojednávající o masivní urbanizaci za posledních 20 let a dynamickém rozvoji měst na východním pobřeží země. Ze starších ročníků uvádím další dva články o Číně, *V zemi homolovitých vrcholů* (Anděl, Balej, 2008, s. 30-31) a *Peking – metropolitní říše středu* od stejných autorů, který vyšel v 5. čísle o ročník dříve. První z výše uvedených článků je reportáží autorů z cesty autorů do provincie Guangxi, kde se nachází unikátní krajina homolovitých vrchů, zapsaná od roku 2007 na seznam světového přírodního dědictví UNESCO. Tento jedinečný georeliéf vznikl dlouhodobým působením vodní a eolické činnosti na krasové horniny. V článku autoři také podrobněji rozebírají čínské zemědělství.

Další článek se vztahuje k Japonsku. Celý název zní *Japonsko, neznámá země na východě* (Štěpánek, 2007, s. 30-31). Autor zde poukazuje na značné rozdíly se západními zeměmi, což zahrnuje i naši vlast. Japonsko je drahá, hospodářsky vyspělá země, kde platí přísná hierarchizace v zaměstnání a profesním růstu, odrážející se logicky i do soukromého života a celkovému postavení ve společnosti. Překvapivé bylo zjištění nízké nebo žádné znalosti anglického jazyka u mnoha dotázaných občanů v hlavním městě Tokiu. V závěru textu autor znovu poukazuje na velmi drahé výdaje v podstatě za všechno – potraviny, ubytování v hotelech, veřejná doprava atd., tudíž pro turisty finančně méně atraktivní destinace, proto z tohoto hlediska méně známá země.

Článek nazvaný *Po stopách Marca Pola* (Robejšek, 2005 s. 6-7) pojednává o legendární Hedvábné stezce vinoucí se ze Svaté země (dnešní Palestina) až do dřívě císařského Pekingu. „Hedvábná stezka dnes představuje deset tisíc kilometrů dlouhý trh, protínající státy, surovinová naleziště a bojiště; ropovody, stejně jako dopravní magistrály a pašerácké stezky spojující obchodní metropole a zapomenuté garnizóny“ (Robejšek, 2005, s. 6).

Odborný elektronický článek s názvem *Vzdělávací oblasti* (Šíbová, Jeřábek, 2006) dostupný na metodickém portále RVP (Rámcového vzdělávacího programu), přibližuje čtenáři nutnost rozsáhlých změn, které následně proběhly v našem školském systému. Zajímavý je také článek *Integrační úloha geografie* (Matušková, Dokoupil, 2005), kde se autoři zmiňují o integračních možnostech geografie. Překládají konkrétní, praktické náměty pro školní praxi, jak zde tento předmět propojit s jinými předměty.

K danému tématu existuje nepřeberné množství on-line cestopisů, dokumentárních pořadů (Cestománie, Na cestě, Cestování s dvojkou), cestopisných knih a turistických průvodců. Zdrojem jsou také časopisy *Lidé a země*, *Země světa* nebo geografický magazín *Koktejl*.

V edici světově známých a kvalitních turistických průvodců *Lonely Planet* v poslední době například v originále vyšlo: *Hong Kong* (Chen, 2011), *Tibet* (Mayhew a kol., 2011), *China* (Harper a kol., 2011), *Mongolia* (Kohn, Starnes, 2011), *Korea* (Richmond a kol., 2010) atd.

Z knižních zdrojů uvádím několik poutavých publikací. *Expedice Peking 40.000 km* (Hošťálek, 2007) je napínavý cestopis dobrodruha jenž se vydal z Českých

Budějovic na motocyklu do Pekingu. Autor popisuje zážitky z cest, zejména o Číně, ale i Mongolsku.

Pouze o Mongolsku a své cestě napříč pouští Gobi píše světoznámý italský horolezec Reinhold Messner v knize *Gobi: poušť ve mně* (2007). Tento výjimečný člověk, mimo jiné stanul jako první v historii lidstva na všech 14-ti osmitisícovkách bez použití kyslíkových přístrojů. V knize popisuje putování pouští od východu k západu ve svých 60-ti letech. Na cestě započaté v roce 2004 ho doprovází pouze pár pastevců, téměř s nulovým logistickým vybavením.

Heinrich Harrer je dalším horolezcem, který publikoval dvě velice oblíbené knihy, tentokrát o Tibetu. První kniha nese název *Sedm let v Tibetu* (1998) a druhá *Návrat do Tibetu* (1999). Děj první knihy vypráví o rakouské horolezecké expedici na Nangá Parbat krátce po vypuknutí První světové války. Harrer a jeho přítel byli zajati britskou armádou v Indii, odkud se jim později podařilo uprchnout. Do hlavního města Tibetu (Lhasa) přicestoval pouze samotný autor, který se postupně vypracoval na rádce a přítele tehdy mladého čtrnáctého dalajlámy. Po svém příjezdu zpět do Evropy se nepřestal o Tibet zajímat a stal se z něho odborník na tibetskou problematiku. Ve druhé monografii popisuje návrat do své milované země v roce 1983 a veškeré postřehy a změny které zde po dlouhé nepřítomnosti zaznamenal.

Federico Rampini v knize *Čínské století: autentický průvodce zemí rudého draka* (2008) poutavě líčí čtenáři tuto tajuplnou a starobylou zemi. Jak již z názvu naznačuje, považuje 21. století za století s dominancí této asijské velmoci. *Čína, země hedvábí* (Heroldová, 2010) je nová publikace zabývající se srovnáváním způsobů odívání během dlouhé historie (od prvního tisíciletí až po současnost). Autorka se hlavně zaměřuje na prolínání různých kulturních vlivů mezi širokou skupinou etnik. Součástí knihy je také reflexe čínského tradičního odívání v Evropě.

Nakladatelství Libri vydalo v roce 2003 knihu *Taiwan, stručná historie států*, jejímž autorem je Vladimír Liščák. Přední český sinolog v ní popisuje politicko-historické dění tohoto ostrovního státu, který v 19. století spadal pod nadvládu Japonska. Později po roce 1949 se stal útočištěm čínských republikánů, vedených Čankajškem. Následovaly četné změny a během poslední třetiny 20. století se tato země stala hospodářsky velmi vyspělou, jedním z tzv. „asijských tygrů“.

Přední český koreanista a japanista Jiří Janoš se v knize *Tajemný Nippon* (2008) věnuje kultuře, historii, ale i současnosti zemi vycházejícího slunce. Autor pro název knihy užívá starobylého názvu pro Japonsko Nippon, jenž v překladu doslova znamená

„Pramen slunce“. V knize poukazuje na rozdíly v místním chování, typické zvyky, ale také shody s českými zvyklosti. Jiří Janoš dříve také publikoval velice zajímavou knihu o Korejské republice, kterou pojmenoval *Dokonale utajená Korea* (1997). V knize jsou reflektovány i autorovi vlastní cestovatelské zážitky a postřehy z této země. Čtenáři přináší spoustu zajímavostí o kultuře, každodenním životě ale třeba i o politickém dění. Součástí monografie jsou i užitečné tipy na ubytování a návod na správné chování v odlišných situacích.

3.1.2 Analýza didaktické literatury

Obečná didaktická literatura zahrnuje množství publikací. Jmenoval bych například *Moderní vyučování: praktická příručka* (Petty, 2004), kde autor zpracoval metody současné didaktiky. Je to poměrně obsáhlá, přesto přehledná publikace poskytující praktické rady a informace edukátorovi. Mimo jiné je zde kvalitně rozpracována problematika motivace. To platí i o kapitole Učební pomůcky, kde je ale hlavní prostor věnován vizuálním pomůckám. Pracovní listy, zmiňované okrajově, řadí mezi tzv. rozmnožované materiály, s důraznou poznámkou užívání pouze úměrně potřebného množství papíru.

Pro vlastní analýzu učebnic bylo žádoucí prostudovat monografii *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média* (Průcha, 1998). Autor ji vydával se záměrem předložení návodu (příručky) pro analyzování učebnic (respektive jejich didaktické vybavenosti), doporučení pro tvorbu učebnic nebo jak se vědecky vysvětlují výzkumy, řešící procesy učení z textu. V souvislosti se zmínkou o tomto autorovi bych rád uvedl jeho názor z úvodu publikace, se kterým se ztotožňuji. V naší zemi je zatím nedostatečné, a tudíž nezbytné „zprostředkovávat uživatelům ve sféře praxe dosažené výsledky, a to nejen jako teoretické poznatky, ale také ve formě konkrétních návodů, doporučení, postupů, instrukcí apod.“ (Průcha, 1998, s. 7), viz. autorova publikační činnost. Průcha vychází ze tří základních funkcí, které by měla učebnice plnit – funkce prezentace učiva, funkce řízení učení a vyučování a funkce organizační.

Odborných didaktických publikací zeměpisu potažmo geografie je žalostně málo. Je třeba smutně konstatovat, že všechny dále jmenované se rokem vydání řadí do éry před Sametovou revolucí v roce 1989. Slovenská monografie *Základy všeobecnej didaktiky Geografie* (Túrkota a kol., 1980) je ucelenější přehled poznatků. Úvod do speciálních didaktik geografie s podkapitolou Úvod do didaktiky regionálnej

geografie mimo jiné už v této době poukazuje na překonání tradiční frontální výuky a upozorňuje na její nedostatky a využívání jiných metod a forem výuky, například pomocí mých níže zpracovaných učebních pomůcek – pracovních listů. O pět let později vydává opět nakladatelství v Bratislavě aktualizovanější didaktickou monografii *Základy didaktiky geografie* (Machyček a kol., 1985). Dílo je do jisté míry podobné jako předchozí, na první pohled zde znatelně ubylo stránek věnovaným komunistické výchově a formování socialistického vědomí. Po odborné stránce jsou podrobněji rozpracovány kapitoly speciální didaktiky geografie Hanou Kühnlovou. Tato spoluautorka se rozepisuje o regionální geografii ve třech kratších podkapitolkách. Na příkladu ČSSR je zde rozpracováno toto téma pro různě staré žáky podle tehdejších osnov, tzn. pro 8. ročník základní školy či 2. ročník gymnázia.

V českých zeměpisných šířkách se v roce 1984 objevuje *Didaktika fyzické geografie* (Machyček, 1984), vydaná nakladatelstvím Univerzity Palackého. Toto dílo navazuje na učební text z roku 1982 *Základy didaktiky fyzické geografie*, vydané rovněž v Olomouci. V roce 1986 vychází pod Pedagogickou fakultou Jana Evangelisty Purkyně skriptum *Přehled didaktiky geografie ve cvičeních a úlohách, díl I., Obecná didaktika geografie* (Šupka, 1986). „Předložený učební text shrnuje komplexní tematiku moderní didaktiky geografie, a to po stránce teoretické i praktické“ (Šupka, 1986, s. 6) a navazuje na vydané vysokoškolské učebnice didaktiky geografie (viz. dvě slovenské publikace uvedené výše). V kapitole Vyučovací prostředky při výuce zeměpisu je na straně devadesát také podkapitola věnovaná problematice pracovních sešitů používaných při výuce. „Zeměpisný pracovní sešit je cenným doplňkem učebnice zeměpisu, neboť rozvíjí zájem žáků o zeměpis, nutí je k promyšlení učební látky a vede je soustavně k samostatné práci (ve škole i doma) za použití různých pomůcek. Tento sešit by měl obsahovat vedle běžných zápisů a kreseb z vyučovacích hodin, které si žáci zaznamenávají podle pokynů učitele, též různé další poznámky, kresby, náčrty, obrázky, schémata, mapky, tabulky, grafy, diagramy, novinové a časopisecké výstřižky vztahující se k tématu; dále pak výpisky z různých statistik a brožur, jízdních řádů apod., zápisy o skutečných zeměpisných pozorováních, texty úloh a úkolů a jejich řešení, výpisky z doplňkové zeměpisné četby, poznámky o shlédnutých zeměpisných filmech, televizních a rozhlasových pořadech, zápisky z podniknutých cest a zájezdů, texty přednesených zeměpisných referátů a zpráv atd.“ (Šupka, 1986, s. 90).

V roce 1988 napsal Jan Šupka další didaktickou publikaci vydanou opět nakladatelstvím Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, tentokrát s názvem *Přehled*

didaktiky ve cvičeních a úlohách, díl II., Speciální didaktika geografie (Šupka, 1988), kde „shrnuje z nových pohledů teoretické i praktické otázky speciální didaktiky geografie (didaktik dílčích geografických disciplín), která se rozvíjí jako samostatná složka didaktiky geografie, a to zejména vzhledem k potřebám a podmínkám současné doby, při realizaci nové československé výchovně vzdělávací soustavy, kde má výuka zeměpisu důležité a nezastupitelné poslání“ (Šupka, 1988, s. 3).

3.1.3 Analýza českých a cizojazyčných učebnic regionálního zeměpisu pro střední školy s důrazem na makroregion Východní Asie

Hodnotil jsem formát učebnice, členění jednotlivých kapitol, jejich obsahovou náplň neboli tzv. kmenové učivo. „Kmenové učivo vyjadřuje obsahové jádro základního vzdělávání, jeho podstatné prvky, které jsou předmětem vzdělávání všech žáků absolvujících povinnou školní docházku. Zahrnuje klíčové, věcně i formativně nosné okruhy poznatků, s nimi spojené činnosti a aplikace na praxi“ (Průcha, 2005, s. 255). Dále také klady a zápory vyplývající z výše zmiňovaného členění a obsahu samotného.

Po důsledném hledání jsem došel k závěrům, že na českém trhu učebnic regionálního zeměpisu pro střední školy jsou pro žáky k dispozici následující čtyři publikace:

- Geografie 3 – Regionální geografie světa (Pluskal a kol., 1998)
- Regionální zeměpis světadílů (Bičík a kol., 2002)
- Hospodářský zeměpis – Regionální aspekty světového hospodářství (Baar, 2003)
- Makroregiony světa (Bičík a kol., 2009)

Podrobnější hodnocení jednotlivých učebnic a jejich vzájemné porovnání uvádím v kapitole číslo 6 níže, včetně důvodů proč jsou potřebné pracovní sešity pro středoškolské studenty.

Cizojazyčné učebnice zeměpisu jsou používány samozřejmě na školách, kde probíhá výuka tohoto předmětu v cizím jazyce. Navštívil jsem proto Gymnázium Olomouc – Hejčín, kde je garantována výuka v anglickém jazyce a Slovanské gymnázium Olomouc, respektive jeho francouzskou sekci. V obou případech jsem se obrátil na vedoucí těchto sekcí a konzultoval s nimi svoji problematiku. Výstupem z těchto schůzek bylo zapůjčení dvou učebnic regionálního zeměpisu, které jsem

později zanalyzoval a porovnal s českými učebnicemi (viz. kapitola 7). Anglická učebnice nese název *World Regional Geography* (Johnson a kol., 2010). Druhá zapůjčená učebnice byla ve francouzštině a jmenuje se *Géographie T^{le} L-ES-S* (Giattoni a kol., 2004).

3.1.4 Analýza pracovních sešitů

K učebnicím z kapitoly 3.1.3 nejsou k dispozici žádné pracovní sešity. Pro inspiraci a poučení se pro následnou vlastní tvorbu (například po grafické stránce), bylo nutné vyhledat a prostudovat pracovní sešity určené pro základní školy a využít internetových zdrojů.

Nakladatelství Fraus z Plzně nabízí ucelenou řadu pracovních sešitů do zeměpisu pro druhý stupeň základních škol. Tématikou regionálního zeměpisu Asie, respektive Východní Asie se zabývají žáci sedmých tříd - *Zeměpis 7 pro základní školy a víceletá gymnázia, pracovní sešit* (Kohoutová, 2005). Jednotlivé pracovní listy tohoto pracovního sešitu jsou přehledné a rozvíjí mnoho klíčových kompetencí u žáka (logické vyvozování závěrů, třídění informací, vyjadřování myšlenek a podobně). Jsou doplněny o mnoho fotografií (černobílých), obrázků či slepých map.

Další pracovní sešit zabývající se regionálním zeměpisem nabízí pražské nakladatelství Fortuna – *Zeměpis Ameriky, Asie a Evropy – pracovní sešit pro 6. a 7. ročník základních škol* (Baar, 2005). V tomto pracovním sešitu nalezneme mimo jiné mnoho doplňovaček či skryvaček. Pro vypracování některých úkolů je také nezbytný školní atlas. Za krátkou zmínku stojí i *Zeměpis pro 6. a 7. ročník základních škol, pracovní sešit* (Demek a kol., 2003), který vydává nakladatelství SPN Praha. SPN rovněž nabízí ucelenou řadu učebnic zeměpisu pro druhý stupeň základních škol, spolu s pracovními sešity.

Vhodný internetový zdroj pro pracovní listy jsou webové stránky Metodického portálu Rámcového vzdělávacího programu dostupné z <http://www.rvp.cz>. Je zde možné stáhnout za účelem výuky například pracovní listy pro ZŠ (základní školu) od autora Mgr. Jana Zicha. Tento autor zde má více příspěvků (Pracovní list Východní Asie dostupný z <http://dum.rvp.cz/materialy/vychodni-asie.html>, Pracovní list Jihozápadní Asie dostupný z <http://dum.rvp.cz/materialy/jihozapadni-asie.html>, Pracovní list Jihovýchodní Asie dostupný z <http://dum.rvp.cz/materialy/jihovychodni-asie.html> a jiné). Pracovní list Východní Asie obsahuje tři společné oblasti (přírodní

podmínky, slepou politickou mapu a obyvatelstvo) pro všechny státy makroregionu a více dílčích otázek vztahujících se k Čínské lidově demokratické republice i Japonsku.

Celá řada odborných autorů zde ukládá množství materiálu pro výuku na základních školách. Musím ovšem smutně konstatovat, že pracovních listů do zeměpisu pro střední školy je tu naopak žalostný nedostatek. V případě makroregionu Východní Asie či jiných asijských makroregionů zde není jediná zmínka. Stejně tak tomu je i v případě jiných internetových zdrojů, kde jasně převažují pracovní sešity, respektive pracovní listy pro základní školu a minimum pracovních listů pro střední školu.

Zeměpisný portál spravovaný Mgr. Lubošem Bukáčkem (působí na gymnáziu v Novém Městě na Moravě) dostupný z <http://www.gynome.nmm.cz/zemepis>, nabízí ke stažení za účelem výuky různé pracovní listy. List zabývající se konkrétněji Východní Asie jsem zde nenalezl.

Mgr. Zbyněk Mašek zodpovídá za elektronickou zeměpisnou učebnici, dostupnou z <http://masekz.ic.cz/index.php>, obsahující užitečné pracovní listy pro výuku. Pracovní listy pro ZŠ na téma Východní Asie jsou dostupné z <http://masekz.ic.cz/download.php>. Na této stránce lze dále naléznout i poutavá videa vhodná pro výuku zeměpisu.

Závěrem lze říci, že pracovní listy pro výuku regionální geografie na středních školách jsou nedostatkovým zbožím. Snadněji lze vyhledat pracovní list zabývající se nějakým státem či makroregionem v Evropě (stále velký nedostatek) například na Metodickém portálu Rámcového vzdělávacího programu. V případě makroregionu Východní Asie se nepodařilo najít žádný pracovní list.

3.1.5 Analýza školních atlasů

Na českém trhu zeměpisných nakladatelství, které vydávají školní atlasy světa figurují dvě hlavní nakladatelství. Nejdříve uvádím nakladatelství Kartografie Praha, které kromě oblíbeného Školní atlasu světa vydává mnoho dalších zajímavých a naučných atlasů nebo map. Na základě konzultací s RNDr. Gažarovou, ale i vlastních zkušeností či konzultace s jinými učiteli, se nejčastěji na školách pracuje s atlasem z 2008 (2. vydání), který jsem z tohoto důvodu využil jako podklad pro vybrané pracovní listy. Kartografie Praha samozřejmě tento atlas pravidelně aktualizuje, zlepšuje a nově vydává, to ovšem (vzhledem k finanční náročnosti) neznamena, že žáci ve školách skutečně pracují s nejnovějšími atlasy. Zmiňovaný Školní atlas světa

obsahuje obecně zeměpisné, hospodářské a politické mapy jednotlivých kontinentů. V úvodní části jsou poznatky o Sluneční soustavě i vesmíru. Dále obsahuje četné tematické mapy, fotografie a přehledné tabulky.

Za zmínku také stojí sešitový atlas s přesným názvem *Asie: sešitový atlas pro základní školy a víceletá gymnázia* (2005), který rozšiřuje a doplňuje výše uváděný atlas. Zde autoři kladou větší důraz na „hravější“ procvičování práce s mapami. Žáci si fixují látku vytvářením vlastní mapy nebo mohou do map vpisovat (případně lze smazat a opravit).

Konkurenční nakladatelství SHOCart sídlící v Zádveřicích u Vizovic rovněž vydává *Školní atlas světa* (2011). Obsahuje komplexní soubor obecně zeměpisných map, četné množství tematických map (například podnebí, hustota obyvatelstva, cestovní ruch...), přehledů (státní vlajky) a tabulek (nejvyšší vrcholy, největší jezera atd.). Kvalitativně srovnatelný atlas s dílem od Kartografie zatím není ve školách tak rozšířený. Vzhledem k progresu společnosti jako takové se ale toto pořadí může poměrně brzy změnit.

Další známá nakladatelství zabývající se zeměpisnými učebnicemi, mapami či atlasy, jako například Geodézie ČS či Nakladatelství České geografické společnosti nemají ve své nabídce žádný školní atlas světa.

3.1.6 Analýza internetových zdrojů

Bylo nutné vybrat kvalitní internetové zdroje, které obsahují korektní informace a statistická data, či vhodně zpracované mapy, s cílem naučit žáka s nimi pracovat, případně si je zapamatovat pro budoucí používání. Po zredukování na základě doporučení vedoucího práce jsou v diplomové práci použity níže uvedené internetové prameny (vybrané).

Mezi statistické zdroje se kterými žák bude pracovat patří zpravodajský portál americké CIA (Central Intelligence Agency) dostupný z <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>, kde lze vyhledat základní informace (obyvatelstvo, hospodářství, vláda...) o všech státech světa. Další velice užitečné statistické stránky jsou dostupné na internetové adrese <http://data.un.org> (data poskytovaná Společenstvím národů) nebo <http://www.geohive.com> (statistické informace). Stránky dostupné z <http://world.bymap.org>, obsahují rovněž velké množství statistických dat. Tato databáze je odlišná v tom, že nabízí interaktivní politickou mapu

světa. Jednoduše si lze zvolit hledaný ukazatel (informaci), zobrazí se abecední seznam států světa, včetně zmiňované politické mapy světa, kde jedním rychlým kliknutím na určitý stát získáte hledanou informaci.

Stránka <http://www.census.gov/population/international/data/idb/country.php> je zdrojem aktuálních věkových pyramid pro státy světa. Německé internetové stránky <http://www.klimadiagramme.de> nabízejí klimadiagram mnoha zemí světa. Intuitivním přístupem (krok za krokem) si uživatel vyhledá konkrétní stát, respektive zájmové město a kliknutím na jeho jméno se mu zobrazí klimadiagram s informacemi za celý rok. Slepé mapy použité v práci byly staženy hlavně ze stránky <http://www.zemepis.com>, zeměpisného portálu obsahující praktické geografické informace. Žáci se také naučí pracovat s mapovým serverem americké společnosti Google, který je dostupný z <http://maps.google.com/>. Zde mohou velmi rychle zjistit geografické souřadnice hledaného místa na Zemi, či využít on-line mapy k nalezení informací potřebných k vypracování úkolu v pracovním listu.

Žáci se dále naučí pracovat se stránkami předních zpravodajských serverů v zemi, například České televize (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/>), <http://zpravy.idnes.cz> nebo také <http://www.novinky.cz>.

Mezi vybrané on-line zdroje také patří přehledně udělaný slovník nejčastěji používaných geografických termínů, dostupný na následující internetové adrese <http://www.geografie.unas.cz/slovník/slovník.php#A>.

3.2 Postavení tématu Východní Asie ve školní praxi

Nezbytnou součástí při zpracovávání mého tématu diplomové práce bylo zjištění postavení tématu Východní Asie ve školní praxi. Za tímto účelem jsem kontaktoval vedoucí metodických komisí zeměpisu na třech konkrétních gymnáziích (Slovanské gymnázium Olomouc, Gymnázium Olomouc – Hejčín a Klasické a španělské gymnázium Brno-Bystrc). Během našich hovorů jsem si dělal poznámky typu: jak je sestaven učební plán na škole, v jakém ročníku je látka Východní Asie probírána, v jakém širším kontextu se toto učivo probírá, jaká je hodinová dotace pro celý blok Asie, respektive Východní Asie, jaká je hodinová dotace pro jednotlivé státy z makroregionu a tak dále. Konkrétní informace jsou uvedeny v textu níže viz. kapitola 4.2.

3.3 Tvorba pracovních listů tvořící pracovní sešit

Bylo stanoveno několik kritérií, která spolu s předchozími kroky odrážejí výslednou podobu deseti „vzorových“ pracovních listů. Základní kritérium je rozdělení pracovních listů dle jejich využití v praxi na základní (pro základní hodinu) a rozšiřující (pro seminář ze zeměpisu). Témata jednotlivých listů byla zvolena po konzultacích s vedoucím práce a také didaktičkou RNDr. Marcelou Gažarovou.

Témata pro základní hodinu jsou dvě z fyzické sféry geografie (Geologie a reliéf a Podnebí) a čtyři ze socioekonomické sféry (Obyvatelstvo a sídla, Věkové pyramidy a Hospodářství I a II). Každé téma je tedy jiné (výjimkou jsou dva listy na téma Hospodářství – obsahově odlišné). Témata pro seminář ze zeměpisu jsou Japonské zemětřesení, Doprava, Olympijská města a UNESCO památky. Vše se vztahuje k Východní Asii.

Způsob práce s každým listem je různý. Pracovní listy se od sebe liší potřebným časem (20 nebo 25 minut na vypracování a 5 minut na opravu), zda je žák vypracovává individuálně, ve dvojici či skupinově, nebo jaké pomůcky pro vypracování jsou nezbytné (pouze pracovní list, školní atlas světa, počítač s internetovým připojením). Pokud vyučující nemá potřebný čas, může žáky nechat vypracovat pouze některé úkoly. To platí i v případě, pokud učitel chce s žáky procvičit vybrané klíčové kompetence nebo je naučit něco konkrétního. Právě díky textové části s doporučeními si učitel může učitel dopředu promyslet, zda žáky nechá vypracovat kompletní pracovní list nebo ne. Pracovním listům v textu diplomové práce bude předcházet přehledná tabulka, ze které bude zřejmý název listu, využití, potřebný čas a pomůcky na vypracování, integrační možnosti tématu atd.

Pracovní listy budou nezbytně otestovány ve školní praxi a upraveny na základě zpětné vazby. Výsledné pracovní listy budou mít dvě podoby. Učitelské verze (přílohy diplomové práce, ale i vypáleny na příloženém CD-ROMu ve formátu pdf – za účelem rychlejšího a snadnějšího využití v praxi) budou včetně správných odpovědí, dále obsahovat text s doporučeními pro vyučujícího, jak konkrétní pracovní list používat. U pracovních listů pro vyučujícího bude také použito odlišné grafické zpracování než u ostatního textu diplomové práce, a to z praktických důvodů. Žákovské verze (pouze vypáleny na příloženém CD-ROMu ve formátu pdf) budou bez správných odpovědí, jenom s vlastním zadáním jednotlivých úkolů.

Při práci s listy, u kterých je zapotřebí pracovat s internetem, je doporučeno nechat žáka pracujícího s počítačem otevřít soubor se zadáním v pdf formátu (musí být dostupný – zajistí učitel). Důvodem je urychlení práce. Doporučené internetové zdroje (odkazy) přepisovat ručně písmeno po písmenu do vyhledávače je velmi pomalé, necháme proto žáka obsluhujícího počítač postupně zkopírovat odkazy z pdf souboru do vyhledávače, v tomto případě žáci stihnou kompletně vypracovat pracovní list.

4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM A ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

4.1 Postavení Geografie v Rámcovém vzdělávacím programu

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G) vytvořil Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Od 1. září 2009 podle něj vyučují všechna gymnázia v České republice. Tento dokument byl schválen 27. 7. 2007 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT ČR).

Dle Rámcového vzdělávacího programu spadá Geografie do dvou vzdělávacích oblastí – Člověk a příroda a Člověk a společnost. Z důvodů zachování celistvosti je Geografie podrobněji rozebírána v rámci vzdělávací oblasti Člověk a příroda. Do této oblasti patří také Fyzika, Chemie, Biologie a Geologie.

V Rámcovém vzdělávacím programu jsou mimo jiné vymezena průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

Jejich úkolem je zdůraznit kvalitu žáka se zaměřením na správné utváření žebříčku hodnot, vlastních postojů a jednání. Průřezová témata byla zvolena s ohledem na aktuálnost světových (globálních) problémů.

Téma makroregionu „Východní Asie“ využijeme u většiny průřezových témat. Níže uvádím několik vybraných příkladů z pracovních listů (podrobněji viz. kapitola 8), kde jsou zohledněna průřezová témata.

V rámci prvního průřezového tématu se žáci například zamyslí nad srovnáním situace dvou nejvýraznějších států makroregionu - Číny a Japonska. Konkrétně hospodářskou vyspělost podle různých ukazatelů (například růst HDP). Život v aglomeracích a konurbacích v Číně nebo Japonsku je jedním z příkladů pro využití u průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Porovnávání národnostního složení spadá do Multikulturní výchovy. Environmentální problematiku nalezneme u více pracovních listů, nejvíce patrná je u pracovního listu s názvem Japonské zemětřesení. U velké většiny jsou žáci nuceni pracovat

s internetovým vyhledávačem, se statistickými zdroji nebo třeba se zpravodajskými servery, což patří do oblasti Mediální výchovy.

4.2 Postavení tématu Východní Asie ve Školním vzdělávacím programu na konkrétních příkladech

Zeměpis dle Učebního plánu Slovanského Gymnázia Olomouc má hodinovou dotaci: dvě vyučovací hodiny (1. ročník čtyřletého/5. ročník víceletého), tři vyučovací hodiny (2. ročník čtyřletého/6. ročník víceletého) a dvě vyučovací hodiny (3. ročník čtyřletého/7. ročník víceletého) vyučovací jednotky za týden. Ve svém obsahu integruje část vzdělávacího obsahu vzdělávacího oboru Geologie.

Makroregion Východní Asie je probírán ve třetím ročníku (septima víceletých gymnázií) v rámci tématu Regiony, Mimoevropské regiony. Samotné učivo je zahrnuto v rámci Makroregionů světa, jádrových a periferních oblastí Asie, Afriky, Ameriky, Austrálie a Oceánie. Dle tematického plánu jsou obecnému úvodu k Asii věnovány tři vyučovací jednotky. Zde jsou žákům nastíněny základní fyzickogeografické a socioekonomické problémy celého kontinentu, srovnávání vybraných ukazatelů, hledisek atd. s ostatními. Konkrétní dotace pro jednotlivé země jsou následující: Japonsko 2 vyučovací jednotky (VJ), Čína 2 VJ a pro Koreu, Mongolsko a Asijské tygry je vyčleněna pouze 1 VJ. Celkový součet vyučovacích jednotek pro makroregion Východní Asie je tedy 5. Pouze pro porovnání je hodinová dotace na nižším stupni gymnázia následující: obecný úvod 6 VJ a Východní Asie 4 VJ. Dvojnásobně vyšší počet vyučovacích jednotek pro úvodní část je nezbytný z důvodu prvotního seznámení žáků s daným regionem. Je potřebné věnovat více času utvoření určitého základního povědomí, vysvětlit žákům souvislosti a také seznámit je s místními specifiky, například pochopení monzunového proudění apod.

Na téma Východní Asie v časovém rozvržení školního roku navazuje Regionální geografie České republiky.

Ve Školním vzdělávacím programu Gymnázia Olomouc – Hejčín se zeměpis vyučuje pouze v prvním a druhém ročníku (5. a 6. ročník víceletého gymnázia), v obou případech s hodinovou dotací 2+2 vyučovací jednotky týdně. Ve svém obsahu rovněž integruje část vzdělávacího oboru Geologie. O Východní Asii se žáci učí ve 2. ročníku čtyřletého gymnázia (6. ročník víceletého) v rámci širšího tématu Regiony. V tematickém plánu je věnováno bloku Jihovýchodní a Východní Asie 6 VJ s důrazem

na Čínu a Japonsko. Po Jihovýchodní a Východní Asii navazuje studijní látka Regionální geografie České republiky.

Dle Učebního plánu Klasického a španělského gymnázia Brno-Bystrc se zeměpis vyučuje v prvním až třetím ročníku čtyřletého gymnázia (3.-5. ročníku šestiletého gymnázia a 5.-7. ročníku osmiletého gymnázia) s hodinovou dotací dvě vyučovací jednotky týdně. V jeho obsahu je integrována část vzdělávacího oboru Geologie. Makroregionem Východní Asie se žáci zabývají v 7. ročníku osmiletého gymnázia, ve 4. ročníku šestiletého a ve druhém ročníku čtyřletého gymnázia. Tématu Východní Asie je shodně věnováno pět VJ s důrazem na Čínu a Japonsko. Stejně jako v předešlých dvou případech navazuje studijní látka Regionální geografie České republiky.

Součástí výuky jednotlivých ŠVP (školních vzdělávacích programů) jsou zeměpisné vycházky, besedy, přednášky a zeměpisné exkurze realizované mimo školu.

5 DIDAKTIKA REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE

Jako každá vědní disciplína má i regionální geografie samostatný objekt a předmět zkoumání. Za objekt regionální geografie považujeme regionální komplexy (zvané též georegiony), které jsou části krajinné sféry. Tato sféra má různou hierarchickou, neboli velikostní a funkční úroveň. Složitý systém souvislé (kontinuální) krajinné sféry v sobě zahrnuje také jisté prvky naopak diskontinuální, což se projevuje v existenci více nebo méně výrazně ohraničených komplexů. Výše zmiňované komplexy jsou výsledkem procesu pojmenovaného jako regionální, ale i územní či teritoriální diferenciace krajinné sféry, což je důsledkem tvaru naší „modré“ planety Země. Z toho plyne rozdílné množství sluneční energie, hmoty a informace v jednotlivých částech povrchu Země.

Oproti objektu je předmětem regionální geografie výzkum zcela konkrétní územní diferenciace krajinné sféry. Touto diferenciací vznikají určité regionální komplexy (např. makroregion Východní Asie), pro které je typické jednota geografických podmínek, činitelů a jevů, jež jsou ovlivněny společným vznikem a vývojem daného území, svérázností jeho geografické polohy a vzájemným působením všech geografických pochodů a procesů. Regionální geografie se zabývá právě těmito komplexy v jednotlivých částech světa. Jsou považovány za jedinečné, individuální, neopakovatelné a nezaměnitelné georegiony, které můžeme snadno lokalizovat díky síti geografických souřadnic.

Regionální geografie rozlišuje:

- a) přírodní (fyzickogeografické) územní komplexy – regiony jsou tvořeny přírodními složkami krajinné sféry
- b) socioekonomické územní komplexy – regiony jsou tvořené společenskými, sociálními a ekonomickými složkami krajinné sféry
- c) územní komplexy – regiony jsou tvořené jak přírodními, tak i socioekonomickými složkami vzájemně spjatými příčinnými vazbami a vztahy

Tyto tzv. georegiony mají různou velikost, ale i funkci. Podle toho hovoříme o mikroregionech, mezoregionech a makroregionech, pro jejichž studium je zapotřebí používat specifických metod.

Podle toho, jaký použijeme způsob pro studium zmiňovaných georegionů, se obvykle uplatňují tři základní přístupy.

První přístup má povahu analýzy těchto komplexů podle jednotlivých složek, a to v příčinné následnosti. Např.: geologická stavba – georeliéf (povrch) – podnebí – vodstvo – půdy – organismy; obyvatelstvo – sídla – průmysl – zemědělství – doprava – služby – rekreace a cestovní ruch – administrativní členění daného území. Je nezbytné klást patřičný důraz na vzájemné vazby mezi složkami a na znázornění komplexního vývoje daného regionu, protože se často ve spoustě učebnicích (pro základní, střední, ale i vysoké školy) nebo různých regionálně geografických pracích setkáváme s oddělováním a statickým popisem těchto složek. Chybí také jakákoliv potřebná syntéza. Toto musí být pravidelným terčem kritiky, což se stává málokdy.

Druhý přístup jasně vyjadřuje hlavní rysy regionálního komplexu. Zmiňovaný komplex pak studuje jako zvláštní jednotku, mající nezaměnitelné a zcela svérázné rysy. Složky celého geokomplexu nejsou v rámci tohoto přístupu popisovány a hodnoceny na stejné úrovni, ale logicky je kladen důraz na ty složky, jež určují svéráznost daného regionu. Jinak řečeno, co je pro zájmové území typické, vypovídající, charakteristické.

Třetí srovnávací přístup, zde se jedná o vzájemné srovnávání jednotlivých georegionů, z čehož vyplynou obecné rysy a umožní to tak tzv. typologizaci regionálních komplexů. Třetí přístup pracuje s názorem, že každý geokomplex má své nezaměnitelné, typické rysy, ale i rysy obecné a jejich srovnáním lze dojít k zákonitostem, které mohou platit a platí obecně.

Samozřejmě výše vypsané přístupy mohou mít různé varianty. Odvíjí se to od možností, podmínek a aktuálních společenských potřeb. Toto vše nám říká, který z nich a tedy i kterou jeho variantu zvolit, s přihlédnutím k co nejlepšímu konečnému efektu využití v praxi, také ale za rozvoje teoretické roviny.

Geografická regionalizace je základní metodou regionální geografie. Je to zákonité vymezení a ohraničování jednotlivých georegionů. Samotná regionalizace přirozeně probíhá i v dalších dílčích geografických disciplínách. Např.: regionalizace biogeografická, pedogeografická, hydrogeografická, klimatická, geomorfologická, průmyslu, zemědělství, dopravy, rekreace atd. Lze provádět regionalizace fyzikogeografická i socioekonomická. Co se týče regionální geografie jedná se zejména o komplexní regionalizaci. Dělí se komplexy tvořené přírodními i socioekonomickými složkami, mezi nimiž existují příčinné vazby.

Lidská společnost je jasně rozhodujícím činitelem, ovlivňující vývoj krajinné sféry a jejích částí. Z toho vyplývá stoupající význam regionální geografie, která zkoumá jednotlivé regiony a jejich zákonité vymezení. Jsou uplatňovány všechny dříve

uvedené funkce geografie a jejich složek, tj. informačně diagnostická, teoreticko metodická, prognostická, plánovací, koordinační a syntetická, které jsou nezbytné pro komplexní využití zvoleného regionu, pro ochranu a tvorbu jeho životního prostředí, pro jeho další vývoj a pro vztah tohoto regionu k jiným regionům.

Četné poznatky z regionální geografie týkající se diferenciací přírodního a socioekonomického prostředí, činnosti lidské společnosti v jednotlivých částech naší planety jsou potřebné pro každého z nás. Tyto poznatky tvoří nejen určitý základ vzdělání a kultury, kdy by se všichni členové společnosti měli dokázat orientovat v dosti složité prostorové a politické realitě aktuálního světa, ale i základ celé lidské společnosti jako takové.

Vazba mezi regionální geografii a politickou geografii je velmi úzká. Úkolem politické geografie je podat výklad o politickém obrazu světa v současnosti i v minulosti. Dále také objasnit specifičnost územního a politického vývoje států či oblastí, vysvětlit problematiku státních hranic, mořských hranic, teritoriálních vod, jejich funkce a změny. Chceme-li hovořit o regionálně geografických charakteristikách, předkládá hodnocení vývoje politické a socioekonomické polohy jednotlivých států a jejich vojenských a hospodářských seskupení. K perspektivám vývoje společnosti přispívá jednota regionálně geografických a politických poznatků, protože vedou k pochopení zákonitostí historického i toho současného vývoje společnosti.

Bavíme-li se například také o komplexním řešení otázek vztahujícím se k životnímu prostředí a jeho ochraně, má i zde svoji nezastupitelnou roli regionální geografie, protože jejím předmětem je studium zákonitostí a vzájemných souvislostí mezi společností a přírodou v jednotlivých mikro, mezo či makroregionech.

Regionální geografie je komplexní, syntetická a vysoce integrovaná věda, rozvíjející dialektické myšlení a výrazně formující světový vědecký názor. Elementární vědomosti z regionální geografie jsou nezbytné ve mnoha oborech a povolání. Jmenovitě: geologové, biologové, ekonomové, lékaři, architekti, urbanisté, historikové, političtí pracovníci, žurnalisté, vojáci z povolání a mnozí další. Můžeme ji členit podle mnoha hledisek. Např.: regionální geografie místního regionu, oblasti, okresů, krajů, jednotlivých zemí, světadílů, oceánů a moří. Z politického hlediska např.: regionální geografie rozvojových zemí světa, Evropské unie, demokratických republik, monarchií apod.

Regionální geografie může být komplexní nebo jen fyzickogeografická, nebo jen socioekonomická. V současné době je kladen největší důraz na komplexní regionální

geografii. Její značně rozsáhlý objekt i předmět zkoumání, syntetičnost a komplexnost vyžaduje výzkumnou práci v týmech a úzkou spolupráci nejen v rámci geografických disciplín, ale i dalších oborů a odvětví.

Tato vědní disciplína je úzce spjata např.: s regionálním (územním) plánováním, regionálními ekonomikami, krajinou ekologií, regionální historií, regionální geologií a dalšími nejen regionálními vědami.

6 UČEBNICE PRO GYMNÁZIA A STŘEDNÍ ŠKOLY – TÉMA VÝCHODNÍ ASIE

6.1 Geografie 3 – Regionální geografie světa

Obr. 1 Učebnice Geografie 3 (Zdroj: Vlastní oskenování) Učebnice Geografie 3 – Regionální geografie světa (Pluskal a kol., 1998) je určena zejména pro gymnázia, ale i ostatní školy, kde je geografie jako vyučovací předmět. Formát učebnice je A4. Učivo je zde rozděleno do hlavních kapitol podle jednotlivých kontinentů, doplněné o Základy politické geografie, Polární kraje a Geografii oceánů. V rámci kapitoly Asie je dalších 10 podkapitol, přičemž věnující se makroregionu Východní Asie jsou to tři podkapitoly – Asijské tygři (Korejská republika, Hongkong, Taiwan), Říše středu (Čínská lidová republika - ČLR) a Země vycházejícího slunce (Japonsko). Konkrétnější zmínky o Mongolsku zde chybí. Obecné podkapitoly k Asii nesou názvy Vývoj a současná podoba asijského kontinentu; Podnebí – od extrému k extrému; Vodstvo – hojnost nebo nouze? a poslední Obyvatelstvo – mozaika ras, národů a náboženství. V kapitole Asie zbývají ještě tři výše nejmenované podkapitoly – Podivuhodný svět islámu, ropy a konfliktů; Indie – budoucí nejlidnatější stát? a Dědicové minulosti.

Každá podkapitola má v úvodu tučným písmem položené tři až čtyři otázky či úkoly vztahující se ke konkrétnímu tématu. Otázky bývají motivačního typu, například co žáci již vědí o později probírané problematice apod.

Text na stránce je stručný, členěn do dvou sloupců pro lepší přehlednost a orientaci. Nejpodstatnější informace jsou zvýrazňovány tučným typem písma. Celkově je text doplňován četnými obrázky, grafy, tabulkami, klimadiagramy, případně drobnými dílčími úkoly pro práci s mapou. Názornost a schematičnost vede k lepší fixaci učiva, podpořená vždy na závěru podkapitoly 3 až 4 otázky a úkoly praktického charakteru.

První subkapitola o Východní Asii s názvem Asijské tygři se zmiňuje o obou vlnách NIZ (nově industrializovaných zemích) toho makroregionu. Text nejde příliš

do hloubky, je psán v širších souvislostech pro pochopení základních příčin, důvodů a důsledků, které jsou spojeny s hospodářským růstem Asijských tygrů. Text doplňuje například tabulka Srovnání „tygrů“ s USA a KLDK (1993).

Následující subkapitola Říše středu se věnuje Číně. V úvodu je nastíněna stručná fyzickogeografická charakteristika. Text pokračuje zmínkou o koloniální době a obsáhlejší text je věnován socioekonomické sféře. Konkrétně problematice obyvatelstva, industrializace a současnému postavení Číny ve světovém hospodářství. Zcela poslední odstavček zmiňuje problematiku Tibetu. Text mimo jiné doplňuje tematická mapa Zemědělské oblasti Číny.

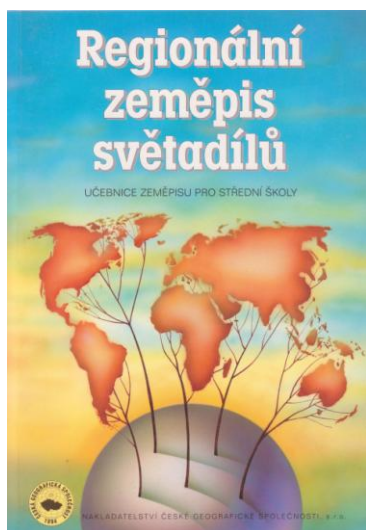
Poslední podkapitola vztahující se k makroregionu Východní Asie nese název Země vycházejícího slunce – Japonsko. Po kratší fyzickogeografické charakteristice, se autor v socioekonomické části například zmiňuje o nejdelším podmořském tunelu světa mezi ostrovy Honšú a Hokkaidó. Ke konci učebního textu se stručně rozebírá průmyslová tvář Japonska od 2. pol. 19. století po současnost. Text doplňují tabulky Japonský zahraniční obchod podle regionů a Struktura japonského zahraničního obchodu.

Vzhledem k roku vydání učebnice jsou některá data neaktuální. Uspořádání textu do sloupců je lepší pro názornost a orientaci. Ovšem autoři měli zvolit menší velikost fontu. Další drobný nedostatek na první pohled je, že se v textu díky nedostatečnému barevnému odlišení ztrácejí úkoly směřované na žáky, vyjma úvodu a závěru každé kapitoly. Obsahová náplň, množství textu, map, grafů, obrázků či tabulek je voleno úměrně. I grafická podoba je na dobré úrovni, ale v některých případech jsou použité materiály hodně neaktuální. Závěrem je třeba podotknout, že v textu učebnice chybí jakékoliv poznatky k Mongolsku.

6.2 Regionální zeměpis světadílů

Učebnice Regionální zeměpis světadílů (Bičík a kol., 2002) je taktéž určena zejména pro gymnázia, ale i pro ostatní střední školy s výukou zeměpisu. Formát učebnice je A5. Učivo je rozděleno do 11-ti hlavních kapitol dle kontinentů, popřípadě jejich částí, včetně tabulkového přehledu vybraných ukazatelů (rozloha, počet obyvatel atd.) na závěr publikace. Hlavní kapitola, tematický celek Asie je členěn na 15 dílčích podkapitol. Okruhu Východní Asie se věnuje 5 podkapitol, jmenovitě Východní Asie – 5000 let nepřetržitého vývoje; Čína – hospodářský gigant?; Čína – sociální problémy

a protiklady nejlidnatější země; Japonsko – příklad hospodářského úspěchu a Nově industrializované země – asijské tygři.

Obr. 2 Učebnice Regionální zeměpis světadílů (Zdroj: Vlastní oskenování)

Každé dílčí téma v učebnici má vyhrazený přehledný prostor dvoustránky, přičemž textová část je vlevo a napravo část obsahující obrázky, grafy, fotky, schematické mapky apod. Textová část (kmenové učivo) je psaná menším fontem (hustější text), kdy po jejím levém boku jsou pokládány otázky či menší úkoly k tématu. Podkapitoly vždy začínají několikařádkovým textem kurzívou, který je velmi stručným motivačním vhladem do daného tématu. Po vlastním textu následuje na závěr opět několikařádkový text tučným písmem, zdůrazňující další podstatné informace v bodech, nevyslovené v textu vlastním.

Prvotní podkapitola hovoří o historickém vývoji zmiňovaného makroregionu s důrazem na Čínskou civilizaci. Kratší zmínka je zde i o Mongolsku, jeho politické a hospodářské situaci ve 20. století. Závěrečný odstavec se věnuje Tibetu, konkrétně připomenutí událostem z roku 1959. V pravé části dvoustránky je například tematická mapa vztahující se k rozmístění obyvatelstva Číny a oblastem nejstaršího osídlení.

Čína – hospodářský gigant? Samotný název subkapitoly napovídá obsahovému zaměření kmenového učiva. Na krátkou zmínku o kolektivizaci v odstavci o zemědělství dále navazují například informace o roce 1985 (Čína začala být potravinově soběstačná), až do současného stavu. V dalších odstavcích se hovoří o surovinové základně, průmyslu nebo také o tzv. zvláštních ekonomických zónách a otevřených přístavech. Hongkong po roce 1997 zní název mapky, podávající bližší představu o dříve závislém území, spravovaném britskou korunou.

Čína – sociální problémy a protiklady nejlidnatější země. Úvod podkapitoly se lehce dotýká období tzv. Velkého skoku (1958-1960) a Velké proletářské kulturní revoluce. Žáci se dozvídají také o politice jednoho dítěte, o rozšíření Číňanů i za hranice své země (Singapur, Malajsie, USA atd.). Dominující fotografií je historické sídlo tibetských dalajlámů Potala. Autoři zde také uvádějí tabulku Srovnání světových makroregionů na konci 20. století ve vztahu k Číně.

Subkapitola Japonsko – příklad hospodářského úspěchu pojednává v prvních odstavcích o příčinách, konkrétních krocích a důsledcích výrazného hospodářského

růstu Japonska v 60. a 70. letech 20. století, navzdory výsledku země ve 2. světové válce. Žáci se dozvídají o charakteristickém pojmu zaibecu v souvislosti s japonským průmyslem. Závěrem je zmiňována efektivnost zemědělství z hlediska hektarových výnosů a také politické neshody s Ruskem v otázce nárokování si jižní části kurilských ostrovů.

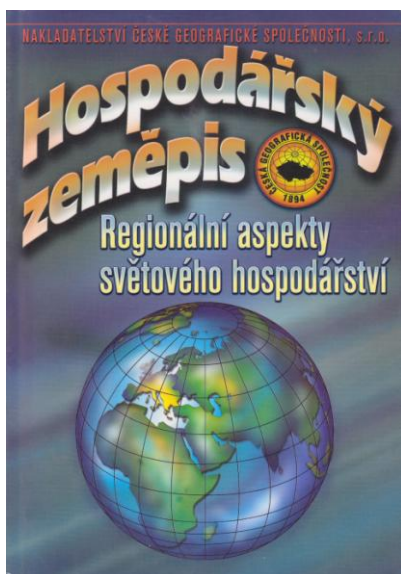
Poslední subkapitolkou s názvem Nově industrializované země – asijské tygři zahrnuje i tzv. druhou vlnu nově industrializovaných zemí (Malajsie, Thajsko, Indonésie a Filipíny), které nejsou v zájmu mé analýzy. Úvodní odstaveček hovoří o rozvojové strategii vedoucí k hospodářskému růstu jednotlivých států. To bylo zásluhou například tzv. otevřených oblastí určených pro podnikání zahraničních firem za daňové úlevy nebo díky vědeckým parkům. V odstavěčku o Korejské republice se objevuje pojem čeboly, jihokorejská obdoba japonských zaibecu. U Taiwanu například politické vztahy s Čínou.

Zahuštění textu do jedné strany klade větší náročnost na orientaci žáků v textu. Barevné odlišení některých pasáží textu nebo formát A4, by přehlednost pozitivně ovlivnilo. Výhodou je, že všechny informace k dané podkapitole jsou na jedné straně, není potřeba tolik listovat při práci s učebnicí. Mapy, obrázky či grafy zvolené autory, jsou kvalitní a názorné. Vzhledem k velkému množství subkapitol se učebnicový text dotýká různou měrou všech zemí patřících do makroregionu Východní Asie.

6.3 Hospodářský zeměpis – Regionální aspekty světového hospodářství

Učebnice Hospodářský zeměpis – Regionální aspekty světového hospodářství (Baar, 2003) je určena zejména pro obchodní akademie, ale i pro další střední školy s výukou zeměpisu. Formát publikace je A5. Učivo je rozděleno do 5-ti hlavních kapitol s velkým množstvím dílčích podkapitol. Závěrečnou kapitolu tvoří přínosný slovníček vybraných geografických pojmů. Hlavní kapitola zahrnující makroregion Východní Asie nese název Východoasijské ekonomické centrum a jeho hlavní zájmová sféra. Makroregionem Východní Asie se zabývá 5 podkapitol.

Text je na stránce členěn do dvou sloupců. V rámci jednotlivých sloupců jsou některé podstatné věty ještě navíc barevně zvýrazněny dalším rámečkem. Nechybí zde ani rámeček s motivačními otázkami a dílčími úkoly. V textu jsou použity dvě kombinace barev – modrá a černá.

Obr. 3 Učebnice Hospodářský (nově industrializované země) a náboženské vyznání zeměpis (Zdroj: Vlastní oskenování) třech nejpočetnějších národů makroregionu – Číňané, Japonci a Korejci.

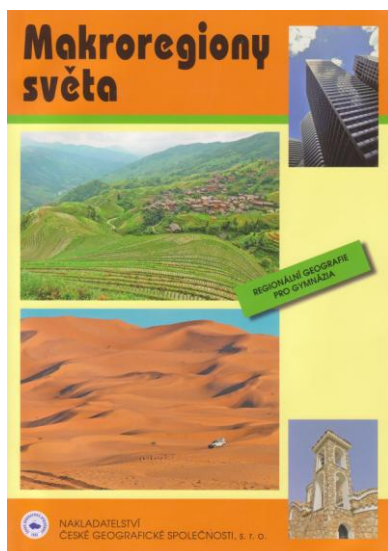
Státy východoasijského centra - druhá podkapitola rozebírá postupně jednotlivé státy (Japonsko, Korejskou lidově demokratickou republiku, Korejskou republiku a Taiwan). Japonsko je členem G7 (Group of seven), sedmi hospodářsky nejvyspělejších zemí světa. Učebnice popisuje příčiny tohoto postavení, je zde rozebírán japonský průmysl, světově známé průmyslové značky apod. Text doplňuje mapka s názvem Silná japonská ekonomika, znázorňující průmyslový pás. Žáci se rovněž seznamují s pojmem čeboly, vztahující se ke Korejské republice, nebo se dozvídají o Korejské válce, probíhající v 50. letech 20. století. Další asijský tygr Taiwan, neboli Čínská republika je významnou zemí světového měřítka v produkci elektronických, elektrotechnických a jiných strojírenských výrobků.

Čína a Mongolsko je obsáhlejší podkapitola. Větší důraz je kladen na Čínu. Nejdříve je rozebírán politický a ekonomický vývoj. Nechybí zde vysvětlování postupného hospodářského rozmachu po smrti Mao Ce-tunga v roce 1976. Modernizace průmyslu, státní podpory inovačního podnikání, regionální proměny, Tibet, to vše jsou témata dílčích odstavců. Oproti Číně je Mongolsku samozřejmě věnováno malé množství informací. Mongolsko je zaostalou, geograficky nevýhodně situovanou zemědělskou zemí s jediným centrem, hlavním městem Ulánbátár. Strategické rozvojové osy Čínské lidové republiky je název přínosné mapky pro tuto podkapitulu.

Obsahově je učebnice dobře přizpůsobena žákům na středních školách s ekonomickým zaměřením, tzn. obchodním akademiím. Náplň učiva je dostačující.

Sloupcové rozdělení textu, za častého používání rámečků s barevným odlišením písma, znamenají dobrou míru přehlednosti. Autoři zvolili pouze kombinaci dvou barev – modré a černé. Přidání jedné nebo dvou barev by přehlednost rozhodně zlepšilo.

6.4 Makroregiony světa

Obr. 4 Učebnice Makroregiony světa (Zdroj: Vlastní oskenování)

Učebnice Makroregiony světa (Bičík a kol., 2009) je určena výhradně pro gymnázia. Formát učebnice je A4. Učivo je v obsahu rozděleno na tři hlavní kapitoly. Rozdělení je méně tradiční oproti klasickému (nejčastěji používanému), dle kontinentů. Makroregion Východní Asie zasahuje do dvou hlavních kapitol (druhé a třetí). V druhé hlavní kapitole s názvem Méně vyspělé makroregiony je rozdělen na dvě podkapitoly s názvy Makroregion hospodářsky méně rozvinuté Východní Asie a Čína. V třetí hlavní kapitole Hospodářsky vyspělé makroregiony se hovoří o makroregionu hospodářsky vyspělé Východní Asie, členící se opět na dvě podkapitoly, Japonsko

a Korejskou republiku.

Text je členěn do třech sloupců, doplňován četnými fotografiemi, tematickými mapkami, schémata apod. Název celé kapitoly je výrazně ohraničen typickou barvou v rámečku. Formátování textu je nejčastěji tučným písmem, pro zdůraznění nejpodstatnějších informací. Kladná pomůcka je tzv. slovníček, který je u vybraných kapitol v závěru a pomáhá žákům si přehledně ujasnit potřebné pojmy. Na konci každé podkapitoly je několik otázek a praktických úkolů napomáhající k rozvoji klíčových kompetencí žáků.

Podkapitola Čína podává žákovi dostatečné množství textu. Každý výraz v textu geografického charakteru (řeka, město), má za českou transkripci uveden v závorce výraz v Pinyinu (přepis čínštiny do latinky). V úvodu jsou zmiňovány jádrové oblasti Číny, aglomerace velkých měst, až se postupně autoři dostanou k periferním oblastem. Učebnicový text se zabývá dále například lidovými komunami, které se při svém zavádění za vlády Mao Ce-tunga a později v budoucnu rozhodně neosvědčily, nebo také

hospodářským rozmachem od 70. let 20. století, politikou jednoho dítěte, vztahem Peking-Lhasa, emigrací Číňanů do celého světa apod.

Podkapitola Japonsko v rámci Makroregionu hospodářsky vyspělé Východní Asie seznamuje žáky s fyzickogeografickou a socioekonomickou sférou vůbec prvního asijského tygra či draka. Konkrétněji se žáci dovídají o vývoji a proměnách země od konce 19. století do současnosti. Díky šintoistické zásadě „poznej nepřítele svého“ se Japonsko začalo otvírat světu a modernizovat, hlavně zásluhou USA. Zmínky padají také o průmyslovém pásu, japonských konurbacích, ale i o zaibecu. Termín pro domorodce v Austrálii Aborigines (Aboridžinci) je velice známý. Ovšem mnohem méně známý je v učebním textu uváděný termín Ainu (Ainové), který označuje původní obyvatelé japonských ostrovů.

Další asijský tygr Korejská republika bývala dříve japonskou kolonií, stejně jako Taiwan. Hranice se svým severním sousedem představuje 38. rovnoběžka, která je označována za nejstřeženější na světě. Hospodářský rozmach demonstruje například stavba mezinárodního letiště v Inčchonu, které byla postaveno na uměle vytvořeném ostrově o rozloze 5x2 km. Oproti moderní výstavbě velkoměst je venkov ještě poměrně tradiční a převládá zde intenzivní zemědělství.

Tato učebnice je dle mého názoru, zpracovaná lehce encyklopedicky pro výuku regionální geografie a jednotlivých makroregionů světa. Chybí zde větší množství praktických úkolů (například vyhledej v atlase, srovnej...) či otázek k zamyšlení. Menší nedostatky shledávám v členění kapitol a podkapitol.

Nepochybným pozitivem je rok vydání učebnice, tzn. 2009. Členění textu na stránce umožňuje dobrou orientaci a je optimálně přehledné. Autoři používají rámečky, věty psané kurzívou, tučné písmo, ale i různé barevné odlišení nadpisů.

6.5 Souhrnné zhodnocení učebnic

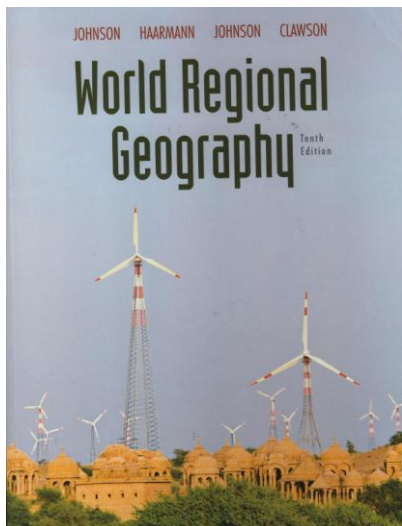
Obecně lze po hodnocení českých učebnic regionálního zeměpisu říci, že zde existuje snaha autorů na aktivnější zapojení žáka (žák by měl být nucen vyvozovat, porovnávat, domýšlet důsledky v praxi atd.) při práci s učebnicí v podobě dílčích otázek, krátkých úkolů pro práci s atlasem apod. Stále ovšem více převažuje encyklopedická povaha učebnic.

Je třeba dále konstatovat, že k žádné z těchto učebnic není k dispozici pracovní sešit. Z kapitoly 3.1.4 je evidentní, že nedostatek pracovních sešitů či listů pro žáky

na středních školách je značný jak v tištěné, tak v elektronické podobě (dostupných z internetu). Pracovní sešit má nepochybně pozitivní vliv na rozvoj klíčových kompetencí žáka, které jsou odlišné v porovnání právě například s prací s učebnicí nebo metodou výkladu, vysvětlování či přednášky. Použití pracovního sešitu je proto vhodným a užitečným doplňkem výuky.

7 CIZOJAZYČNÉ UČEBNICE PRO GYMNÁZIA A STŘEDNÍ ŠKOLY – TÉMA VÝCHODNÍ ASIE

7.1 World Regional Geography – anglická učebnice

Obr. 5 Učebnice World Regional Geography
(Zdroj: Vlastní oskenování)

Pro porovnání s českými učebnicemi zabývajícími se tématem regionální geografie byla zhodnocena cizojazyčná publikace vydaná ve Spojených státech amerických nakladatelstvím Pearson Education v roce 2010. Nese název *World Regional Geography* - Regionální geografie světa (Johnson, L. D. a kol., 2010). Výskyt této anglické učebnice (či jiných anglických učebnic) na téma regionální geografie je na středních školách s jazykovým zaměřením dosti vzácný. Důvodů je hned několik. Například cena této učebnice se pohybuje okolo 2500 Kč, což není zanedbatelná částka. Zakoupit lze pouze objednávkou přes internet. S učebnicí World

Regional Geography pracují mimo jiné studenti Gymnázia Olomouc-Hejčín, konkrétně tedy jeho anglické sekce.

Učebnice je určena pro žáky středních škol, studující geografii v cizím jazyce, využitelná je také při probírání reálií v rámci anglického jazyka, či maturitního semináře k anglickému jazyku. Více ovšem pro maturitní seminář ze zeměpisu, a to kvůli obsaženému množství informací. Formát učebnice je A4. Obsah učební látky je rozdělen do dvanácti kapitol dle makroregionů. První kapitola nese název *Geography and Development in an Era of Globalization* (Geografie a rozvoj v období globalizace). Další například *United States and Canada* (Spojené státy americké a Kanada), *Latin America and the Caribbean* (Latinská Amerika a Karibik) nebo makroregion mého zájmu *East Asia* (Východní Asie).

Formát, členění obsahu, členění textu, volené mapky, grafy, věkové pyramidy je dosti podobný momentálně nejaktuálnější české učebnici věnované regionální geografii Makroregiony světa, výše zmiňované. Na první pohled je u této anglické učebnice opravdu znatelný rozsah uváděné látky. Publikace obsahuje 613 stran učebního textu. Každá hlavní kapitola má ke konci podkapitolu *Summary* (Shrnutí) a *Key Terms* (Slovníček termínů).

Makroregionu Východní Asie autoři věnují 55 stran textu. Největší část je věnována Číně a Japonsku. Například Mongolsko, které je v českých učebnicích tradičně bráno jako země spadající do tohoto makroregionu, zde není vůbec zmiňováno.

Čína je zde opravdu komplexně probírána. Samostatnou stránku autoři věnují například stavbě největší hydroelektrárny světa nazvané Tři soutěsky, Hong Kongu nebo exportu jablek a olympijským hrám v Pekingu. Dobře názorné jsou i použité demografické tabulky, křivky či mapky ukazující rozmístění obyvatelstva.

Znatelně méně je věnováno zemím Korejského poloostrova a Taiwanu. V kapitole o Japonsku autoři prezentují děsivou fotografii, zachycující následky zemětřesení z roku 1995 v Kóbe. S ohledem na události z března 2011 se podobné, či dramatičtější fotografie, budou bohužel opakovat i v později vydávaných publikacích.

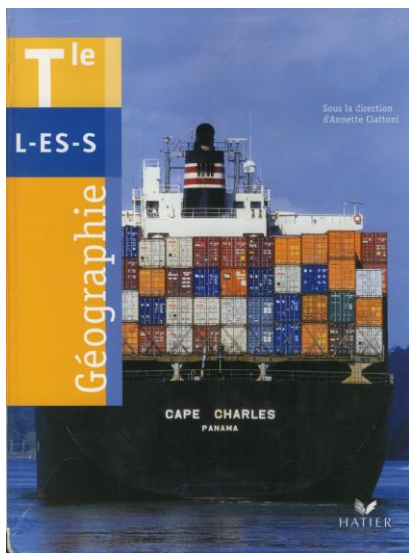
Z pohledu učitele je množství učiva až příliš. Učebnice je nepochybně kvalitní, ale informace jsou žákovi podávány encyklopedicky. Hluběji nabyté informace nejsou zbytečné (hlavně pro maturující žáky a ty kteří se geografií chtějí zabývat dále), logicky to ale klade větší důraz na práci edukátora (zdůraznění podstatnějších informací, přizpůsobení výkladu, zatraktivnění výkladu, delší příprava před hodinou), ale i na žáka (zapamatovat si více fakt, horší udržení pozornosti atd.). Oproti českým učebnicím zde chybí otázky a úkoly v textu, odkazy na práci s atlasem, podněcování k samostatné práci apod. Shrnutí na konci každé kapitoly bývá dosti stručné a slovníček obsahuje jenom vypsané termíny k dané kapitole. Na druhou stranu pozitivní je velká přehlednost, větší velikost fontu (dobrá orientace v textu), množství dobře zvolených fotografií, map, grafů a tabulek na zkvalitnění učebního textu.

7.2 Géographie T^{le} L-ES-S – francouzská učebnice

Další cizojazyčnou publikací zabývající se regionální geografií, která je níže hodnocena je francouzská učebnice s názvem *Géographie T^{le} L-ES-S* (Giattoni, A. a kol., 2004) vydaná nakladatelstvím Hatier. S touto učebnicí také pracují žáci studující na francouzské sekci Slovanského gymnázia Olomouc. Pro zajímavost, cena této učebnice se pohybuje okolo 700 Kč, neboli oproti anglické učebnici mnohem méně.

Obecně je učebnice určena pro žáky středních škol studující geografií ve francouzském jazyce. Lze ji dobře využít i v hodinách francouzského jazyka při probírání reálií, případně v maturitním semináři při přípravě na maturitní zkoušku. Formát publikace je A4. Počet 368 stran je výrazně vyšší než u českých učebnic, ovšem

stále ještě téměř poloviční oproti publikaci anglické. Obsah probírané látky je rozdělen na 3 hlavní témata, dále dělicí se na 11 podkapitol. Konkrétní názvy hlavních kapitol jsou Un espace mondialisé (Globalizovaný svět), Les trois grandes aires de puissance (Triáda), Des mondes en quête de développement (Rozvojové země světa).

Obr. 6 Učebnice Géographie T^{le} L-ES-S (Zdroj: Vlastní oskenování)

Podkapitola sedmá nese název L'Asie orientale, une aire de puissance en expansion (Východní Asie, mocenský region na vzestupu) a spolu s podkapitolou osmou La mégalopole japonaise (Japonská megalopole) obsahově zhruba pokrývají makroregion Východní Asie. Vzhledem k množství látky (50 stran učebního textu) věnované tomuto makroregionu se jím žáci francouzské sekce zabývají 8 vyučovacích jednotek.

Na první pohled je zde patrné kladení velkého důrazu na názornost. Autoři použili mnoho velice kvalitních tematických map, grafů, schémat a fotografií. Apelují tak na žákovu snazší pochopení geografických souvislostí. V porovnání s anglickou publikací World Regional Geography je takovýto přístup mnohem užitečnější a praktičtější, oproti přístupu řekněme encyklopedickému. Povaha členění jednotlivých subkapitol a jejich obsah se značně liší od českých učebnic. Po obsahové stránce zde zcela chybí fyzická charakteristika regionu. Což je z českého pohledu nebo způsobu výuky netradiční. Tento nedostatek je kompenzován v socioekonomické sféře, právě v kvalitě tematických map. Dále pak ve zvoleném obsahu dílčích odstavců, který je vybrán za účelem přinucení a naučení žáka myslet v globálních a ekonomických souvislostech, a také si uvědomovat významné antropogenní ovlivňování přírody.

V subkapitole L'Asie orientale, une aire de puissance en expansion má dominantní postavení látka týkající se Číny. Autoři neopominají ani asijské tygry Taiwan a Korejskou republiku. O Mongolsku zde nejsou žákovi poskytnuty žádné informace a stejně je tomu i v případě komunistické Korejské lidově demokratické republiky. Na konci každé subkapitoly jsou doplňující otázky (obvykle 3-5) pro zvýšení žákovy aktivity a lepší fixaci probrané látky.

La mégalopole japonaise zní název již výše zmiňované druhé podkapitoly. Největší pozornost autoři věnují světové megalopoli Tokajdó, ekonomické síle okolo

Tokijského zálivu, ale také životnímu prostředí, včetně hrozby zemětřesení a sopečné činnosti. Na závěr podkapitoly se nachází opět několik otázek.

Opomíjení fyzické sféry a její nepochybný vliv a provázanost se socioekonomickou sférou tato učebnice postrádá. To již bylo řečeno. Na druhou stranu si žáci uvědomí (při správném výkladu učitele), jak za posledních několik staletí došlo k potlačení a minimalizování přírodních vlivů na činnost člověka. K silným pozitivním stránkám rozhodně patří grafické zpracování učebnice (zvolený styl písma, členění stránky do přehledných rámečků s textem, barevné odlišení informací a množství opravdu kvalitních tematických map). Mezi další pozitiva patří podávání provázaných informací a nucení žáka myslet v co možná nejširších souvislostech, při odpovídání na četné otázky, či při vypracování úkolů.

8 PRACOVNÍ SEŠIT

Kapitola Pracovní sešit obsahuje tabulku s přehledem pracovních listů a deset dílčích podkapitol, které představují teoretickou část k jednotlivým pracovním listům. Tyto listy budou součástí diplomové práce v podobě příloh.

Tabulka dvě poskytuje obecné údaje o pracovních listech, jako například na jaké téma je konkrétní pracovní list zaměřen, pro jaký typ vyučovací jednotky je nevhodnější ho aplikovat, jaký je potřebný čas na vypracování a další.

V podkapitolách jsou napsaná doporučení jak správně pracovat s konkrétními listy, čas potřebný pro vypracování i korekci a charakterizování konkrétních úkolů a otázek uváděných v listu. Přehledná tabulka na závěr každé podkapitoly nastiňuje propojení pracovního listu s Rámcově vzdělávacím programem.

Tab. 2 Přehled pracovních listů

	Název/Téma	Využití	Čas (min)	Vypracování	Pomůcky	Integrační možnosti
1.	Geologie a reliéf Asie	základní hodina	25	individuální	školní atlas světa	Geologie – geologický vývoj
2.	Podnebí Východní Asie	základní hodina	20	individuální	školní atlas světa	M – procenta, trojčlenka, grafy
3.	Obyvatelstvo a sídla Číny a Japonska	základní hodina	25	dvojice	internet	Inf – internet Č – vystupování před skupinou, argumentace
4.	Věkové pyramidy obyvatelstva států Východní Asie	základní hodina	25	individuální	pouze pracovní list	M – graf, početní operace D – Korejská válka
5.	Hospodářství zemí Východní Asie	základní hodina	25	individuální	pouze pracovní list	M – graf, tabulka D – hospodářsko-politický vývoj Číny a Japonska
6.	Hospodářství zemí Východní Asie II	základní hodina	25	dvojice	internet	Inf – internet M – tabulky
7.	Japonské zemětřesení	seminář ze zeměpisu	25	dvojice	internet	Inf – internet Č – vystupování před skupinou, argumentace

8.	Doprava ve Východní Asii	seminář ze zeměpisu	25	4 skupiny	internet	Inf – internet Č – vystupování před skupinou, argumentace
9.	Olympijská města Východní Asie	seminář ze zeměpisu	25	dvojice	internet	Inf – internet Č – vystupování před skupinou, argumentace
10.	UNESCO památky Východní Asie	seminář ze zeměpisu	20	dvojice	internet	Inf – internet Č – vystupování před skupinou, argumentace

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Vysvětlivky: M (Matematika), Inf (Informatika), D (Dějepis), Č (Český jazyk) ; Čas – zahrnuje celkový potřebný čas pro práci s listem včetně korekce, která trvá 5 minut

8.1 Pracovní list 1: Geologie a reliéf Asie – práce s atlasem

Doporučení pro vyučujícího jak pracovat s pracovním listem:

Každý žák dostane svůj pracovní list, který individuálně vypracuje za pomoci Školního atlasu světa.

Celkový čas věnovaný pracovnímu listu by neměl přesáhnout hranici 25-ti minut. Z toho 20 minut na samotné vypracování a zbývajících pět minut na společnou korekci s učitelem. Vyučující řídí a usměrňuje vzniklou diskuzi po uplynutí času na vypracování, opravuje dotazy a vysvětluje připomínky od studentů.

List slouží k zábavnějšímu zopakování základní látky, za účelem fixace učiva nebo i jako motivační vstup do nově probírané látky geologie a reliéf Asie, respektive Východní Asie. Žáci si tak méně tradiční formou upevňují své znalosti (např. z litosféry) a rozvíjejí dovednosti práce s tematickou mapou. Pracovní list je určen pro práci v základní hodině zeměpisu.

Pracovní list je členěn na šest hlavních otázek, respektive úkolů. První otázka má čtyři dílčí podotázky. Žák má za úkol pojmenovat vybrané litosférické desky na obrázku. K tomu využije rychlejší variantu (vlastní vědomosti) nebo pomalejší variantu (vyhledání ve školním atlase). Dále se žák pokusí vysvětlit k čemu dochází v Mariánském příkopě (nejhlubší hlubokooceánský příkop na světě) a co bylo příčinou růstu (vzniku) nejvyššího pohoří světa Himálaj. Ke správnému uvažování žáka navádí přehledné tematické mapy ve školním atlase. Na základě vypracování tohoto úkolu si žák také uvědomí příčinu existence sopečné a zemětřesné činnosti v tomto regionu.

Druhý úkol pomůže studentům zodpovědět Geologická mapa světa ve školním atlase, jedná se zde o pojmenování prvků, které tvoří geologický základ Asie (pevninské štíty a předprvohorní tabule). Žák si má uvědomit, že právě tyto prastaré části pevnin jsou častým zdrojem nerostných surovin. Dalším dílčím úkolem je vyhledat v atlase konkrétní nerostné suroviny pro jednotlivé tabule či štíty.

Třetí úkol navazuje na předchozí přehlednou tabulkou jednotlivých vrásnění. Na okraji štítů a tabulí docházelo během dlouhé geologické historie k vrásnění a vznikala tak nová pohoří a rozsáhlé horské systémy. Žák za pomoci geologické mapy světa doplní v tabulce základní geologická období a uvede za pomoci legendy a dalších map v atlase dva konkrétní příklady vzniklých pohoří (u každého období je předepsaná nápověda jednoho vzniklého pohoří).

Doplněním tabulky u čtvrtého úkolu si žáci uvědomí rozmanitou vertikální členitost zemí Východní Asie. Žák stanoví pořadí zemí podle nejvyšších vrcholů a dále vyčtené hodnoty okomentuje a porovná je s evropskými pohořími. V předposlední otázce se žák dozví o nejbližším místě na světě od moře, o tzv. Džungarské bráně. Lokalizuje ji v atlase s pomocí rejstříku a dále do listu zapíše její geografické souřadnice, včetně spočítané nejkratší vzdušné vzdálenosti od moře pomocí měřítko mapy a pravítka.

Závěr pracovního listu patří práci se slepou mapou. Student pracuje se sedmi základními pojmy, které se vztahují k východoasijskému makroregionu. Žák se je co nejpřesněji pokusí zakreslit do slepé mapy Východní Asie a okomentuje jejich význam.

Tab. 3 Aplikování pracovního listu Geologie a reliéf Asie dle RVP

Pracovní list – Geologie a reliéf Asie	
Nejvhodnější aplikace	základní hodina zeměpisu
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – zpracování údajů z tradičních geografických zdrojů, systematizace informací a jejich další využití při studiu Kompetence sociální a personální – samostatné rozhodování
Očekávaný výstup	Rozvoj dovedností zaměřených na práci s atlasem, lokalizuje litosférické desky, vymezí jejich hranice, vypíše doprovodné jevy, jenž souvisí s kolizními zónami, vzájemně porovná vertikální členitost vybraných států s evropskými pohořími. Pomocí měřítko mapy spočítá vzdálenost Džungarské brány od moře. Zakreslí

	vybrané pojmy do slepé mapy a napíše jejich význam.
Průřezová témata	Environmentální výchova – domýšlí důsledky osídlení lokalit s častými zemětřeseními z hlediska kvality života, kvality životního prostředí
Možnost integrace s jinými předměty	Geologie – geologický vývoj
Klíčová slova	litosférické desky, Mariánský příkop, kolizní zóna, štíty, tabule, vrásnění, slepá mapa, Džungarská brána, Himálaj, Gobi, Rjúkjú, Tarimská pánev, Sečuánská pánev, Hokkaidó
Pomůcky	Školní atlas světa (2008), 2. vydání, Kartografie Praha, pravítko

(Zdroj: Vlastní zpracování)

8.2 Pracovní list 2: Podnebí Východní Asie – práce s atlasem a klimadiagramy

Doporučení pro vyučujícího jak pracovat s pracovním listem:

Pracovní list zpracovává každý žák individuálně. Jako pomůcku používá Školní atlas světa od nakladatelství Kartografie Praha.

Celkový čas na vypracování listu a zkontrolování správných odpovědí společně s učitelem by neměl přesáhnout limit 20-ti minut. Přičemž na vlastní vypracování má žák patnáct minut a zbylých pět minut probíhá kontrola odpovědí a diskuze na dané téma. Vše řídí a usměrňuje edukátor. Tento pracovní list procvičuje žákovu orientaci na mapě a schopnost správně porovnávat a vyhodnocovat klimadiagramy. Žák se naučí propojovat souvislosti mezi geografickou polohou měst, jejich klimatem a jejím důsledkem pro reálný život. Pracovní list Podnebí Východní Asie je určen pro základní hodinu zeměpisu.

První část pracovního listu kombinuje práci s atlasem (mapa podnebných pásů) a vybranými klimadiagramy. Zvolená města z makroregionu Východní Asie reprezentují odlišné podnebné pásy, respektive odlišné typy podnebí. Žákovým úkolem je přiřadit na základě atlasu podnebný pás ke konkrétnímu městu.

Ve druhém úkolu se pracuje pouze s klimadiagramy z otázky první. Žák musí odečíst hodnoty maximální a minimální teploty a získat tak hodnoty ročních teplotních amplitud u každého města a tyto hodnoty okomentovat a vzájemně porovnat. Dále se žák zabývá hodnotou ročního srážkového úhrnu, kterou rovněž vzájemně porovnává a poté tuto rozdílnost údajů u jednotlivých měst vysvětluje. Například monzunové

proudění přináší velké množství vláhy, což je dobře patrné z klimadiagramu u měst Hong Kongu a hlavního města Japonska Tokia. U druhé podotázky žáci porovnají Hong Kong s Ulánbátárem, města s největším kontrastem, co se podnebí týče.

Poslední třetí úkol je věnován nejdeštivějšímu místu na světě Čerápuňdží, které leží v indickém Asámu. Roční srážkový úhrn zde dosahuje 11 777 mm. V porovnání s nejméně deštivým místem z uvedených klimadiagramů Ulánbátárem je to mnohonásobně více. Student najde za pomoci rejstříku v atlase, ve kterém stáťe se Čerápuňdží nachází. Dále porovná hodnoty ročního srážkového úhrnu s hodnotami v hlavním městě Mongolska a vypočítá kolik procent z hodnoty naměřené v Čerápuňdží představuje hodnota uváděná u klimadiagramu Ulánbátaru. K výpočtu použije matematickou trojčlenku. Hodnota ročního srážkového úhrnu v Ulánbátaru představuje pouze 1,8 % hodnoty ročního srážkového úhrnu Čerápuňdží, která je přibližně padesát čtyřikrát vyšší.

Tab. 4 Aplikování pracovního listu Podnebí Východní Asie dle RVP

Pracovní list – Podnebí Východní Asie	
Nejvhodnější aplikace	základní hodina zeměpisu
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – zpracování údajů z tradičních geografických zdrojů, systematizace informací a jejich další využití při studiu Kompetence sociální a personální – samostatné rozhodování
Očekávaný výstup	Rozvoj dovedností zaměřených na práci s atlasem, na zpracování a správnou interpretaci údajů z klimadiagramů – odvozuje dle hodnot geografickou polohu; lokalizuje vybraná města, lokalizuje průběh podnebných pásů, zhodnotí přírodní podmínky v konkrétním pásu, propojuje souvislosti podnebí s geografickou polohou, nadmořskou výškou, podnebným pásem
Průřezová témata	Environmentální výchova – žák si uvědomuje rozdílnost kvality života dle podnebných pásů a vertikální členitosti, důsledky masivního osídlování těchto oblastí
Možnost integrace s jinými předměty	Matematika – výpočet procent, trojčlenka, interpretace klimadiagramů (grafů)
Klíčová slova	klimadiagram, podnebné pásy, Hong Kong, Sian, Ulánbátár, Tokio, Čerápuňdží

Pomůcky	Školní atlas světa (2008), 2. vydání, Kartografie Praha
---------	--

(Zdroj: Vlastní zpracování)

8.3 Pracovní list 3: Obyvatelstvo a sídla Číny a Japonska – práce s internetem

Doporučení pro vyučujícího jak pracovat s pracovním listem:

Jedná se o práci ve dvojicích, které určí edukátor před rozdělením pracovního listu. Každý student má ve dvojici odlišnou roli (žák obsluhující počítač s internetovým připojením a žák, který zaznamenává nalezené odpovědi do pracovního listu). Každý z dvojice si vyzkouší obě role. K záměně těchto rolí dojde v polovině pracovního listu, tzn. každý z dvojice vypracuje a vyhledá tři požadované odpovědi, respektive úkoly.

Po uplynutí časového limitu dvaceti minut na vypracování listu, následuje pětiminutový prostor na opravení si jednotlivých odpovědí. Vyučující postupně vyvolává žáky, kteří ostatním sdělí správnou odpověď. Pohotově reaguje na doplňující otázky a poznámky, řídí vzniklou diskusi na dané téma.

List slouží k zábavnějšímu zopakování základní látky, za účelem fixace učiva probrané látky Obyvatelstvo Asie, respektive Východní Asie. Žáci si tak méně tradiční formou upevňují své znalosti a rozvíjejí si různé klíčové kompetence a dovednosti práce s internetem a slepou mapou. Pracovní list je určen pro práci v základní hodině zeměpisu.

Tento pracovní list obsahuje šest hlavních úkolů. V úvodním úkolu žák vyhledává pojmy aglomerace, konurbace a megalopole na doporučeném internetovém zdroji. Žák si uvědomuje rozdíly v jednotlivých pojmech a naučí se pracovat s internetovým slovníkem geografických termínů. Na základě prvního úkolu pak přesně porozumí zadání u následujícího úkolu.

Druhá otázka má dvě dílčí podotázky, včetně práce se slepou mapou. Na kvalitním statistickém zdroji žák vyhledá počet obyvatel u čtyřech aglomerací makroregionu (dvě největší aglomerace v Číně a dvě největší aglomerace Japonska). Nalezené hodnoty vzájemně porovná a okomentuje. Aglomerace Tokia, Šanghaje, Pekinga a Osaky-Kobé zaznačí do slepé mapy Východní Asie takovým způsobem, aby bylo zřejmé jejich sestupné pořadí dle počtu obyvatel. Nejvhodnější je zvolit rozdílnou velikost písma. V úkolu 2b student vyhledává na uvedeném internetovém zdroji název oblasti, kde nově vzniká největší megalopole světa. Deltu Perlové řeky nebo také Xi

Jiang vyznačí do slepé mapy. Vyhledá také název a počet obyvatel největšího města v této vznikající megalopoli.

V pořadí třetí a čtvrtý úkol slouží hlavně pro porovnání východoasijských měřítek s měřítky střeoevropskými, respektive evropskými. Žák si udělá lepší představu o počtu obyvatel žijících v aglomeracích těchto dvou východoasijských států. Na doporučeném internetovém zdroji žák vyhledá čtyři evropské státy, které svým počtem obyvatel odpovídají jednotlivým aglomeracím. Vypracováním odpovědi student zjistí, že aglomerace Tokia má téměř shodný počet obyvatel jako Polsko, že Šanghaj se svojí aglomerací je srovnatelná s Nizozemskem a také, že poslední dvě aglomerace Peking a Osaka-Kobé (každá samostatně) mají téměř totožný počet obyvatel jako celé Portugalsko.

V následujícím úkolu žák vzájemně porovnává a komentuje nalezené počty obyvatel Číny, Japonska, Evropské unie a nejlidnatějšího evropského státu Německa. Hodnoty populace u Čínské lidové republiky jsou astronomické. V porovnání s Německem je přibližně šestnáctkrát větší. Oproti Japonsku je větší jedenáctkrát. Evropská unie svým počtem obyvatel představuje zhruba třetinu populace Číny.

Předposlední úkol se vztahuje k národnostnímu složení všech zemí makroregionu Východní Asie. Na základě informací z doporučeného zdroje má žák za úkol u každého státu napsat, zda je homogenní či heterogenní ve vztahu k obyvatelstvu. Pokud je u nějakého státu heterogenní obyvatelstvo, žák uvede názvy dvou nejpočetnějších národů. Kritérium pro homogenitu celého obyvatelstva státu znamená, že více než 90% tvoří jeden národ.

Závěrečný úkol se vztahuje k známým pojmům z japonštiny, se kterými se běžně setkáváme v hovorové i psané řeči u nás. Na doporučeném zdroji má student za úkol vyhledat požadované pojmy a stručně je vysvětlit. Žák se naučí pracovat s dalším použitelným internetovým zdrojem a objasní si pojmy z prostředí japonské kultury a obyvatelstva.

Tab. 5 Aplikování pracovního listu Obyvatelstvo a sídla Číny a Japonska dle RVP

Pracovní list – Obyvatelstvo a sídla Číny a Japonska	
Nejvhodnější aplikace	základní hodina zeměpisu
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – zpracování údajů z neverbálních geografických zdrojů, systematizace informací a jejich další využití při studiu Kompetence sociální a personální – aktivní

	spolupráce ve skupině za účelem dosažení společného cíle Kompetence komunikativní – využití moderních informačních technologií
Očekávaný výstup	Rozvoj dovedností zaměřených na práci s internetem, na orientaci ve statistických zdrojích, na práci ve skupině ; vzájemně porovná zvolené státy dle vybraných charakteristik, porovná Čínu a Japonsko v určitých ukazatelích s evropskými zeměmi, lokalizuje konkrétní aglomerace na slepé mapě, uvědomuje si středoevropské měřítko oproti lidnaté Číně a Japonsku, porovná národnostní složení zemí makroregionu, komentuje a interpretuje vyhledané informace
Průřezová témata	Mediální výchova – práce s internetem ; Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – světový trend urbanizace a život v aglomeracích a megalopolích
Možnost integrace s jinými předměty	Informatika – práce s internetovým prohlížečem (práce s vyhledávačem, orientace v kvalitních zdrojích) ; Český jazyk – vystupování před skupinou, argumentace, asertivní chování
Klíčová slova	Aglomerace, Konurbace, Megalopole, Tokaidó, Tokio, Šanghaj, Peking, Osaka-Kobé, delta Perlové řeky, Kanton, slepá mapa, Čína, Japonsko, Evropská unie, Německo, homogenní obyvatelstvo, Chanové, Čuangové, Chalka Mongolové, Kazaši, heterogenní obyvatelstvo, Tsunami, Sakura, Suši, Samuraj
Pomůcky	Počítač s internetem

(Zdroj: Vlastní zpracování)

8.4 Pracovní list 4: Věkové pyramidy obyvatelstva států Východní Asie

Doporučení pro vyučujícího jak pracovat s pracovním listem:

Každý žák dostane svůj pracovní list, který individuálně vypracuje. K pracovnímu listu nejsou potřeba žádné další pomůcky kromě pravítka, které slouží pro lepší odečítání číselných hodnot z věkových pyramid.

Časový limit na vypracování listu je dvacet minut. Následuje pětiminutový prostor na opravení si jednotlivých odpovědí. Vyučující postupně vyvolává jednotlivé

žáky, kteří ostatním sdělí správnou odpověď. Pohotově reaguje na doplňující otázky a poznámky, řídí vzniklou diskuzi na dané téma.

List slouží k zábavnějšímu zopakování základní látky, za účelem fixace učiva probrané látky Obyvatelstvo Asie, respektive Východní Asie. Žáci si tak méně tradiční formou upevňují své znalosti a rozvíjejí si různé klíčové kompetence a dovednosti práce s věkovými pyramidami. Kvůli četným matematickým operacím je zde možná integrace s dalším vyučovacím předmětem – Matematikou. Student si uvědomuje souvislost mezi hospodářskou vyspělostí země a typem populační pyramidy obyvatel. Pracovní list je určen pro základní hodinu vyučovacího předmětu zeměpis.

List je rozdělen na dvě hlavní části. V první části jsou věkové pyramidy Číny a Japonska, dvou zemí s odlišným demografickým vývojem a také s výrazně odlišným počtem obyvatel. Žáci mají za úkol charakterizovat (popsat) jednotlivé věkové pyramidy. Aplikují zde již probrané učivo ze základní hodiny, kdy se hovořilo o demografickém vývoji v daných zemích. Čínská věková pyramida je tzv. stacionární typ, znamená to že dětská složka se pomalu dostává do rovnováhy s reprodukční složkou (snižuje se počet narozených dětí). Zvyšuje se také podíl obyvatel v postreprodukčním věku (dochází ke zvyšování naděje na dožití). V delším časovém horizontu nedochází k výraznému nárůstu populace. Oproti tomu Japonská populace odpovídá tzv. regresivnímu typu. Tento typ je typický pro rozvinuté země. Je zde vidět postupné stárnutí populace a z toho plynoucí velká ekonomická zátěž pro ekonomicky aktivní obyvatele. Stabilně klesá počet nově narozených dětí a postupně se tak bude snižovat celkový počet obyvatel.

Další dílčí podotázky mají za cíl naučit žáka pracovat s věkovými pyramidami, vyčíst správné informace a interpretovat je. Žák má za úkol zjistit kolik je v Číně přibližně mužů ve věku od 20-ti do 30-ti let, kolik je přibližně žen v postproduktivním věku v Japonsku a kolik dětí mladších 15-ti let žije v Japonsku.

Druhá polovina pracovního listu obsahuje věkové pyramidy Korejské lidové demokratické republiky a Korejské republiky. V úvodu žák opět charakterizuje jednotlivé typy věkových pyramid. Student zjistí, že KLRD stejně jako Čína se vyznačuje stacionárním typem. Japonsko i Korejská republika mají regresivní typ věkových pyramid.

Kolik je přibližně mužů v nejpočetnější pětileté kategorii u KLRD a Korejské republiky? Kolik je přibližně žen v nejpočetnější pětileté kategorii u KLRD a Korejské republiky? Úkolem je zodpovědět tyto otázky. Dále na základě tzv. zářezů u věkové

pyramidy KLCDR (znamenají vysokou úmrtnost a nízkou porodnost během Korejské války), musí student vypočítat (odhadnout) období této války. Tímto úkolem si žák uvědomuje, jak se každé takové krizové období projevuje ve věkové pyramidě.

Tab. 6 Aplikování pracovního listu Věkové pyramidy obyvatelstva států Východní Asie dle RVP

Pracovní list – Věkové pyramidy obyvatelstva států Východní Asie	
Nejvhodnější aplikace	základní hodina zeměpisu
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – zpracování údajů z grafických geografických zdrojů, systematizace informací a jejich další využití při studiu Kompetence sociální a personální – rozvoj samostatného rozhodování
Očekávaný výstup	Rozvoj dovedností zaměřených na práci s grafickými zdroji informací, odvozuje souvislosti – úroveň hospodářství a populační struktura, porovnává demografický vývoj jednotlivých států, hodnotí pozitiva a negativa, aplikuje poznatky ze základní hodiny
Průřezová témata	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – převaha počtu obyvatel v porovnání s evropskými měřítky, odraz politické situace v zemi na nárůstu či poklesu populace, vzájemné porovnání jednotlivých zemí a s Evropou
Možnost integrace s jinými předměty	Matematika – práce s grafem, početní operace ; Dějepis – Korejská válka
Klíčová slova	věková pyramida, obyvatelstvo, předproduktivní věk, produktivní věk, postproduktivní věk, reprodukční věk, zářez (u věkové pyramidy), Čína, Japonsko, KLCDR – Korejská lidově demokratická republika, Korejská republika
Pomůcky	pracovní list, (pravítko)

(Zdroj: Vlastní zpracování)

8.5 Pracovní list 5: Hospodářství zemí Východní Asie

Doporučení pro vyučujícího jak pracovat s pracovním listem:

Každý žák obdrží vlastní pracovní list, který individuálně vypracuje. Časový limit na vypracování listu je dvacet minut. Následuje pětiminutový prostor na společné opravení jednotlivých odpovědí. Vyučující postupně vyvolává jednotlivé žáky, kteří

ostatním sdělí správnou odpověď. Zároveň pohotově reaguje na doplňující otázky či poznámky a řídí vzniklou diskuzi na dané téma.

K tomuto listu nepotřebují žáci žádné další speciální pomůcky. Jeho smyslem je zábavnější a méně tradiční formou navázat na probranou látku, zafixovat si lépe učivo, naučit studenta samostatnému rozhodování, rozvinout logické a geografické myšlení v podobě pochopení a propojování souvislostí.

Pracovní list Hospodářství zemí Východní Asie je určen pro základní hodinu zeměpisu. Některé dílčí úkoly jsou dobře integrovatelné například s Matematikou, konkrétně sestrojení grafu, práce s tabulkou a další početní operace.

Tento list je rozdělen na čtyři hlavní otázky s dílčími podotázkami, respektive úkoly. V prvním úkolu student pracuje s mapou zemí Východní Asie týkající se objemu exportu a importu celkového zboží, materiálů, produktů či surovin uváděných v hodnotě amerických dolarů. Úkolem žáka je vypočítat jaký je celkový export zemí Východní Asie v miliardách dolarů, zjistit zda je celkové saldo obchodní bilance zemí makroregionu aktivní či pasivní a uvést které země mají pasivní saldo, pokud tyto země skutečně existují. Žák se za pomoci jednoduchých matematických výpočtů naučí pracovat s tematickou mapou obchodní bilance a interpretovat ji. Uvědomuje si význam exportu pro národní hospodářství jednotlivých států.

Práce s tabulkou s hlavními dovozními partnery Japonska a s přehledem dovážených surovin, je žakovým dalším úkolem. Žák zde uplatňuje znalosti ze základní vyučovací hodiny a logické myšlení při přiřazování surovin k exportujícím státům.

Třetí úkol se týká proslulých značek, které se často ve svém oboru řadí ke světové špičce. Student u každé značky uvede stát a průmyslové odvětví, ve kterém tato značka vyniká. Žák opět navazuje na vědomostmi ze základní hodiny. Toto cvičení má pro žáka přínos ve fixaci a systematizaci základního učiva.

V závěrečném úkolu žák sestrojí jednoduchý sloupcový graf vztahující se k hrubému domácímu produktu (HDP) Japonska a Číny, na základě hodnot uvedených v tabulce. Žák si musí sám uvědomit, jaký zvolit typ grafu, vzhledem k požadovanému úkolu a nabízeným datům. Například použít spojnicový graf je v tomto případě nevhodné. Tímto úkolem se žák naučí sestroit jednoduchý graf, včetně popisku a legendy. Na osu x zanesou jednotlivé roky a na osu y procenta. Dále student stručně okomentuje vývoj HDP za posledních třicet pět let u dvou ekonomicky nejsilnějších zemí makroregionu. Žák také zodpoví na otázky: Jaké jsou průměrné hodnoty růstu HDP u obou zemí za vybraná léta dohromady? a Ve kterém roce mělo Japonsko vyšší

růst HDP než Čína a o kolik procent? Student se také tímto úkolem naučí pracovat s tabulkou, statistickými daty a tyto data komentovat.

Tab. 7 Aplikování pracovního listu Hospodářství zemí Východní Asie dle RVP

Pracovní list – Hospodářství zemí Východní Asie	
Nejvhodnější aplikace	základní hodina zeměpisu
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – zpracování údajů z nabízených geografických zdrojů, systematizace a propojení informací a jejich další využití při studiu Kompetence sociální a personální – aktivní práce v hodině, rozvoj samostatného rozhodování
Očekávaný výstup	Rozvoj dovedností zaměřených na práci s grafem a tabulkami, zhodnotí podíl zahraničních obchodních partnerů, přiřadí k jednotlivým dovozním zemím správné dovozní komodity, lokalizuje světové značky v rámci makroregionu u jednotlivých zemí, zhodnotí hospodářský vývoj Japonska a Číny dle HDP a vzájemně je porovná
Průřezová témata	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – běžná dostupnost produktů východoasijských značek v České republice, v Evropě
Možnost integrace s jinými předměty	Informatika – práce s grafem, tabulkou ; Dějepis – hospodářsko-politický vývoj Japonska a Číny ; Matematika – sestrojení grafu
Klíčová slova	hospodářství, Japonsko, Čína, export, import, saldo obchodní bilance, Mazda, Merida, Acer, Kia, HTC, Lenovo, Citizen, Subaru, Nikon, LG, Hrubý domácí produkt, sloupcový graf
Pomůcky	pouze pracovní list

(Zdroj: Vlastní zpracování)

8.6 Pracovní list 6: Hospodářství zemí Východní Asie II – práce s internetem

Doporučení pro vyučujícího jak pracovat s pracovním listem:

Jedná se o práci ve dvojicích, které určí edukátor před rozdělením pracovního listu. Každý student má ve dvojici odlišnou roli (žák obsluhující počítač s internetovým připojením a žák, který zaznamenává nalezené odpovědi do pracovního listu). Každý

z dvojice si vyzkouší obě role. K záměně těchto rolí dojde po třetím úkolu pracovního listu, tzn. jeden z dvojice vyhledá na internetu tři požadované odpovědi, respektive úkoly a vypracuje dva úkoly a druhý vypracuje tři úkoly a vyhledá dvě odpovědi. Taková organizace práce naučí žáky spolupracovat, vzájemně rychle komunikovat a participovat na dosažení společného cíle.

Po uplynutí časového limitu dvaceti minut na vypracování listu, následuje pětiminutový prostor na opravení si jednotlivých odpovědí. Vyučující postupně vyvolává žáky, kteří ostatním sdělí správnou odpověď. Pohotově reaguje na doplňující otázky a poznámky, řídí vzniklou diskuzi na dané téma.

List slouží k zábavnějšímu zopakování základní látky Hospodářství Asie, respektive Východní Asie, za účelem lepší fixace učiva. Dále je určen k naučení žáka pracovat s kvalitními statistickými zdroji, umět vyhledaná data porovnávat, komentovat a interpretovat. Student si vypracováním tohoto listu uvědomuje příklady standardně používaných statistických ukazatelů, které vypovídají o hospodářské situaci státu.

Doporučené internetové zdroje použité v pracovním listu jsou kvalitním statistickým materiálem, které žák může využívat v budoucnosti. Pracovní list je určen pro základní hodinu vyučovacího předmětu zeměpis.

V prvním z celkově pěti úkolů žák vyhledá na doporučeném statistickém zdroji procentuelní hodnoty nezaměstnanosti u jednotlivých států Východní Asie. Na základě toho vytvoří sestupné pořadí států. Zjištěné údaje vzájemně porovná a stručně je okomentuje. V následujícím druhém úkolu vyhledává student evropské státy se stejnými hodnotami nezaměstnanosti (nebo nejvíce blízcí se těmto hodnotám) jako jsou u zemí Východní Asie. Hodnoty stručně okomentuje. Žák si vytváří lepší představu o východoasijských státech při porovnání s evropskými zeměmi.

Často používaný ekonomický ukazatel HDP (hrubý domácí produkt) vypovídá o výkonnosti ekonomiky daného státu. Student podle tohoto ukazatele vyhledá světové pořadí šestice států makroregionu Východní Asie. Zodpoví také na otázku zda se některý ze států Východní Asie nachází v první světové desítce či dvacítce zemí s nejvyšší hodnotou HDP. Informace ze zdroje potvrdí, že v první dvacítce zemí má makroregion Východní Asie rovnou čtyři zástupce. Na druhém a třetím místě jsou to Čína a Japonsko a dále třináctá Korejská republika a devatenáctý Taiwan.

Předposledním žakovým úkolem je vyhledat na doporučeném zdroji hlavní dovozní a vývozní partnery u východoasijských států. Musí doplnit nabízenou tabulku

a stručně ji okomentovat. Tento úkol nutí žáka přemýšlet nad vzájemnými ekonomickými vazbami v makroregionu.

Posledním úkolem je doplnit tabulku nárůstu průmyslové výroby u zemí makroregionu. Tyto hodnoty žák stručně okomentuje. Student je vypracováním úkolu nucen si uvědomit dynamický meziroční rozvoj těchto asijských zemí. Učí se zorientovat a pracovat s dalšími statistickými daty.

Tab. 8 Aplikování pracovního listu Hospodářství zemí Východní Asie II dle RVP

Pracovní list – Hospodářství zemí Východní Asie II	
Nejvhodnější aplikace	základní hodina zeměpisu
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – zpracování údajů z neverbálních geografických zdrojů, systematizace informací a jejich další využití při studiu Kompetence sociální a personální – aktivní práce v hodině, rozvoj práce ve skupině Kompetence komunikativní – využití moderních informačních technologií
Očekávaný výstup	Rozvoj dovedností zaměřených na práci s internetovým prohlížečem, interpretací statistických dat ; žák porovnává jednotlivé země makroregionu ve vybraných ukazatelích, porovnává makroregion s evropskými zeměmi, uvědomuje si postavení makroregionu ve světovém ekonomickém měřítku, komentuje vyhledaná data, interpretuje relevantní statistické zdroje
Průřezová témata	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – globální obchod – vývozní a dovozní partneři – například USA
Možnost integrace s jinými předměty	Informatika – práce s internetovým vyhledávačem, se statistickými zdroji ; Matematika – práce s tabulkami
Klíčová slova	hospodářství, Čína, Japonsko, KLR, Korejská republika, Mongolsko, Taiwan, nezaměstnanost, HDP (hrubý domácí produkt), export, import, průmyslová výroba
Pomůcky	Počítač s internetovým připojením

(Zdroj: Vlastní zpracování)

8.7 Pracovní list 7: Japonské zemětřesení – práce s internetem

Doporučení pro vyučujícího jak pracovat s pracovním listem:

Jedná se o práci ve dvojicích, které určí edukátor před rozdělením pracovního listu. Každý student má ve dvojici odlišnou roli (žák obsluhující počítač s internetovým připojením a žák, který zaznamenává nalezené odpovědi do pracovního listu). Každý z dvojice si vyzkouší obě role. K záměně těchto rolí dojde v polovině pracovního listu, tzn. každý z dvojice vypracuje a vyhledá tři požadované odpovědi, respektive úkoly. Výjimkou je otázka 1d, kdy odpovědi jsou výsledkem společné diskuze. Do pracovního listu je zaznamenána žák, který je aktuálně v této roli.

Po uplynutí časového limitu dvaceti minut na vypracování listu, následuje pětiminutový prostor na opravení si jednotlivých odpovědí. Vyučující postupně vyvolává žáky, kteří ostatním sdělí správnou odpověď. Pohotově reaguje na vzniklé doplňující otázky a poznámky, řídí vzniklou diskusi na dané téma.

Celkově list slouží jako rozšíření a prohloubení základních znalostí z vyučovací hodiny zeměpisu, proto jej lze používat například v hodinách semináře ze zeměpisu či v opakovacích hodinách v základní výuce.

Pracovní list je rozdělen na dvě hlavní části s celkově sedmi podotázkami. V první části si žák uvědomí, jaká přírodní síla zasáhla Japonsko, ale také jaká to byla lidská katastrofa! Má za úkol vyhledat hodnotu japonského zemětřesení na Richterově stupnici, kde se nacházelo jeho hypocentrum a napíše nejbližší vzdušnou čarou vzdálené město od hypocentra. Žák následně po přečtení informací ze zpravodajského zdroje získá jasnější představu, co tyto hodnoty vypovídají v reálných důsledcích a škodách. Nalézt informace o havárii v jaderném komplexu Fukušima je žákův další úkol. V okolí 20-ti kilometrů od elektrárny byla nařízena úplná evakuace obyvatelstva, zní správná odpověď.

Těmito vyhledanými fakty je žák nucen k dalšímu přemýšlení v souvislostech (geografická poloha Japonska, sopečná činnost, zemětřesení, velká hustota zalidnění, velký energetická spotřeba v průmyslu, energetická strategie země atd.). Na základě prohloubených znalostí ze zpravodajského serveru zpravy.idnes.cz diskutují žáci ve dvojici k poslední otázce první části o globálních důsledcích japonské katastrofy. Čtyři negativní důsledky uvedou.

Ve druhé části žák aplikuje vyhledané poznatky z části první na slepé administrativní mapě Japonska. Má za úkol vyznačit město Sendai postižené vlnou

tsunami v prefektuře Mijagi, které vyhledal k otázce 1b. Lokalizuje na základě geografických souřadnic epicentrum japonského zemětřesení v Tichém oceánu a vybarví prefekturu Fukušima, kde se nachází jaderný komplex zmiňovaný v otázce 1c. Pro splnění úkolů využije mapové stránky společnosti Google (<http://maps.google.com/>). Díky těmto praktickým úkolům si student také uvědomí prostorový dopad katastrofy. Při práci s mapou a mapovým serverem si lépe zafixuje jednotlivá místa zasažená zemětřesením a vlnou tsunami.

Tab. 9 Aplikování pracovního listu Japonské zemětřesení dle RVP

Pracovní list – Japonské zemětřesení	
Nejvhodnější aplikace	Seminář ze zeměpisu, opakovací hodina
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – zpracování údajů z neverbálních geografických zdrojů, systematizace informací a jejich další využití při studiu Kompetence sociální – aktivní spolupráce ve skupině za účelem dosažení společného cíle Kompetence komunikativní – využití moderních informačních technologií
Očekávaný výstup	Rozvoj dovedností zaměřených na internet (práce s doporučenými zpravodajskými zdroji), práce ve dvojici ; žák si uvědomuje závažnost události, domýšlí regionální dopady, myslí v globálních souvislostech, vyvozuje důsledky přírodní i lidské katastrofy i pro Českou republiku
Průřezová témata	Mediální výchova – internet ; Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – globální ekonomická provázanost ; Environmentální výchova – dopady na životní prostředí
Možnost integrace s jinými předměty	Informatika – práce s internetovým prohlížečem ; Český jazyk – argumentace, asertivní chování
Klíčová slova	Japonsko, zemětřesení, hypocentrum, epicentrum, Richterova stupnice, jaderná elektrárna, Fukušima, Sendai, prefektura, přírodní katastrofa, tsunami
Pomůcky	Počítač s internetem

(Zdroj: Vlastní zpracování)

8.8 Pracovní list 8: Doprava ve Východní Asii – práce s internetem

Doporučení pro vyučujícího jak pracovat s pracovním listem:

Žáci jsou rozděleni do čtyř pracovních skupin, nejlépe o stejném počtu. Dvě skupiny vypracují nezávisle na sobě odpovědi na otázky 1-4. Zbylé dvě skupiny udělají totéž u otázek 5-8. Každá skupina si musí určit vzájemné role (žák obsluhující počítač s internetovým připojením a žáci, kteří zaznamenávají nalezené odpovědi do pracovního listu). Po vyplnění odpovědí si dvě skupiny pracující na stejných otázkách prostřednictvím svých mluvčích vymění nalezené informace a porovnají je za účelem správných a úplných odpovědí. Následuje vybrání jednoho mluvčího, který sdělí správné odpovědi druhé polovině třídy (žákům pracujícím na jiné čtveřici otázek), která prodělala stejný postup. Její mluvčí je rovněž připraven doplnit jimi získané a vypracované odpovědi. Celý průběh usměrňuje edukátor, který případné nejasnosti a nepřesnosti doplňuje či uvádí na pravou míru. Celková doba práce s listem by neměla přesáhnout 25 minut. Doba na vypracování čtyř odpovědí pro každou skupinu je dvanáct minut. Na porovnávání v rámci dvou skupin a na sdělení výsledků skupině pracující na druhé polovině úkolů a případnou korekci vyučujícím je zbývající čas.

Takto pojaté pracovní rozdělení žáků rozvíjí mnohé klíčové kompetence. Smyslem je žáka naučit pracovat s kvalitními internetovými zdroji, vyhledávat konkrétní informace, porovnávat je a interpretovat je. Žák se naučí pracovat ve skupině, která má společný cíl, vystupovat v mluveném projevu před spolužáky a sdělovat jim nalezená fakta.

List také slouží jako rozšíření a prohloubení základních znalostí z vyučovací hodiny zeměpisu, proto by ho měl edukátor používat v hodinách semináře ze zeměpisu nebo v případě dostatku času v opakovací hodině zeměpisu.

Pracovní list obsahuje osm otázek, respektive úkolů, které za pomoci internetu žáci vyřeší a odpoví na ně. V prvním úkolu žák vyhledává východoasijské přístavy mezi desítkou nejvýznamnějších světových přístavů v objemu přepravovaného materiálu. Určí jejich světové pořadí a stát ve kterém se nachází. V navazujícím druhém úkolu porovná největší přístav Východní Asie i světa Šanghaj s největším evropským přístavem Rotterdamem. Žák si tak uvědomí, že Čína je světovou velmocí v námořní přepravě. Nachází se zde sedm z deseti největších přístavů světa.

Třetí úkolem je zjistit pořadí východoasijských letišť v desítku největších letišť světa dle přepravených pasažérů za rok 2009. V letecké dopravě je podíl

východoasijského makroregionu ve světovém měřítku podstatně nižší než u námořní dopravy. Do první desítky patří pouze letiště v Pekingu a Tokiu. Ve čtvrtém úkolu student porovná letiště Peking Capital s největším evropským letištem Londýn Heathrow. Počtem přepraveným osob jsou čínské i anglické letiště zcela srovnatelné. Žák se díky těmto úkolům naučí pracovat s kvalitním statistickým internetovým zdrojem www.geohive.com.

V pořadí pátý úkol je vyhledat odpovědi týkající se nejvýše položené asfaltové silnice na světě Karakoram Highway, dokončené v roce 1986. Student se naučí vyhledat požadované informace z cestopisného zdroje na internetu. Šestý úkol se zabývá tunelem Seikan v Japonsku. Je to nejdelší podmořský tunel na světě, dokončený v roce 1988. Žák odpovídá na otázky typu jaká je jeho délka?, které ostrovy spojuje? atd. V tomto případě pracuje se zpravodajským internetovým zdrojem České televize ČT24.

Předposlední otázka se týká říční přepravy na hospodářsky nejvýznamnější čínské řece Jang-c'-ťiang. Úkolem je vyhledat tři odpovědi vztahující se k této řece. Jaký je český překlad slova Jang-c'-ťiang nebo také Chang-Jiang? Do kterého města ležícího na této řece mohou nejdále plout velkotonážní lodě? Kromě toho se na Jang-c'-ťiang nachází velkolepé vodní dílo světových měřítek, uveď o které se jedná. Žák si po přečtení informací k tomuto úkolu z internetového zdroje uvědomuje velikost čínských řek a jejich hospodářskou využitelnost, oproti českým poměrům.

V poslední otázce se v souvislosti s tradičním způsobem dopravy různých nákladů ve vysoké nadmořské výšce žáci seznámí s pojmem jak – houževnatý sudokopytník, který žije převážně v Tibetu.

Otázky a úkoly byly voleny tak, aby si žák (mimo jiné, viz. očekávané výstupy v tabulce) uvědomil kontrast a odlišnost dopravních možností jednotlivých částí makroregionu, a zároveň odlišnost vůči českým podmínkám.

Tab. 10 Aplikování pracovního listu Doprava ve Východní Asii dle RVP

Pracovní list – Doprava ve Východní Asii	
Nejvhodnější aplikace	Seminář ze zeměpisu, opakovací hodina
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – zpracování údajů z neverbálních geografických zdrojů, systematizace informací a jejich další využití při studiu Kompetence sociální – aktivní spolupráce ve skupině za účelem dosažení společného cíle Kompetence komunikativní – využití

	moderních informačních technologií
Očekávaný výstup	Rozvoj dovedností zaměřených na práci s internetem (práce s doporučenými zdroji), na orientaci a porozumění statistickým zdrojům ; rozvoje práce ve skupinách, zhodnotí zastoupení východoasijských letišť a přístavů ve světové desítku, porovná největší z nich s evropskými, lokalizuje Karakoram Highway, interpretuje informace o tunelu Seikan, řece Jang-c-ťiang, vzájemně propojuje pojmy související s dopravou, vnímá kontrast v jednotlivých způsobech a možnostech dopravy v makroregionu
Průřezová témata	Mediální výchova – internet
Možnost integrace s jinými předměty	Informatika – práce s internetovým prohlížečem ; Český jazyk – vystupování před skupinou, argumentace, asertivní chování
Klíčová slova	Východní Asie, letiště, námořní přístav, Karakoram Highway, Rawalpindi, Kašgar, Seikan, Jang-c-ťiang, Chang-Jiang, Wuhan, Tři soutězký, jak
Pomůcky	Počítač s internetem

(Zdroj: Vlastní zpracování)

8.9 Pracovní list 9: Olympijská města Východní Asie – práce s internetem

Doporučení pro vyučujícího jak pracovat s pracovním listem:

Práce s listem probíhá ve dvojicích, které před rozdělením pracovního listu žákům určí učitel. Studenti si vzájemně přidělí role v rámci své dvojice (žák obsluhující počítač s internetovým připojením a žák, který zaznamenává nalezené odpovědi do pracovního listu). Celkově si sedm úkolů rozdělí na čtyři a tři úkoly, které postupně řeší. Každý žák si vyzkouší obě role.

Čas věnovaný pracovnímu listu nepřesáhne hranici 25-ti minut. Z toho 20 minut na samotné vypracování a zbývajících pět minut na společnou korekci učitelem. Vyučující řídí a usměrňuje vzniklou diskuzi, dále doplňuje a opravuje dotazy a poznámky od studentů.

Tento pracovní list je určen k rozšíření a prohloubení znalostí ze základní vyučovací hodiny zeměpisu. Vyučující ho použije v opakovací hodině, jestliže má k dispozici potřebný čas. Hlavní využití pracovního listu je ovšem v maturitním semináři ze zeměpisu.

Pracovní list je rozdělen na sedm otázek, respektive úkolů. V prvním úkolu žák vyhledává města na území Východní Asie, která pořádala letní či zimní olympijské hry. Je třeba uvést město, stát a rok konání her. Žák podle roku konání jednotlivá města chronologicky seřadí. Letní olympijské hry se prozatím v tomto makroregionu konaly třikrát (Peking, Čínská lidová republika, 2008; Soul, Korejská republika, 1988 a Tokio, Japonsko, 1964) a zimní dvakrát (Nagano, Japonsko, 1998 a Sapporo, Japonsko, 1972).

V dalším úkolu se při vyhledávání počtu obyvatel pořadajících měst žák naučí pracovat s kvalitním statistickým zdrojem. V třetím úkolu je doporučen studentovi zpravodajský zdroj, kde vyhledá nově vzniklé stavby a stavební úpravy související s konáním her v hlavním městě Číny Pekingu. Kromě hlavního olympijského stadionu, přezdívaného „Ptačí hnízdo“, vyrostla v Pekingu nová hlavní osa celého města, která spojuje císařovo Zakázané město s olympijským parkem, nebo například největší Ruské kolo na světě. Při práci na tomto úkolu si student uvědomuje, jak výrazně pořádání her ovlivňuje celé město, respektive městskou aglomeraci. Jaký je to nápor na infrastrukturu, obyvatelstvo, životní prostředí atd.

V následujícím úkolu student vyhledá město Sapporo, kde se každoročně koná velice slavný Sněhový festival s přehlídkou ledových soch a staveb z ledu pod otevřeným nebem. Pátá otázka se týká dopravy. Ve vzdálenosti 70 km západně od olympijského Soulu leží moderní mezinárodní letiště Inčchon. Žák má dle nápovědy za úkol pojmenovat a lokalizovat nejvytíženější dopravní uzel letecké dopravy v zemi.

Předposledním úkolem je poznat na šesti barevných fotografiích dominanty jednotlivých olympijských měst. Byly zvoleny ty nejznámější, například císařské Zakázané město v Pekingu spolu s Náměstím nebeského klidu. U japonské metropole Duhový most klenoucí se přes řeku Han. Jedním ze symbolů Sappora je televizní věž. Známa je také historická brána Namdaemun v korejském Soulu či starobylý chrám Zenkódži v japonském Naganu.

Posledním úkolem je lokalizace jmenovaných olympijských měst na slepé mapě. Žáci vyřeší úkol s pomocí internetu.

Tab. 11 Aplikování pracovního listu Olympijská města Východní Asie dle RVP

Pracovní list – Olympijská města Východní Asie	
Nejvhodnější aplikace	Seminář ze zeměpisu, opakovací hodina
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – zpracování údajů z neverbálních geografických zdrojů, systematizace informací a jejich další využití při studiu

	Kompetence sociální a personální – aktivní spolupráce ve skupině za účelem dosažení společného cíle Kompetence komunikativní – využití moderních informačních technologií
Očekávaný výstup	Rozvoj dovedností zaměřených na práci s internetem (kombinace práce s doporučenými zdroji, ale zároveň práce pouze s internetovým vyhledávačem na základě zadání), práce ve dvojici ; žák porovná zastoupení olympijských měst v jednotlivých zemích, lokalizuje je na slepé mapě, chápe celkové dopady související s pořádáním olympijských her, pojmenuje nejvýznamnější dominanty uváděných měst
Průřezová témata	Mediální výchova – internet
Možnost integrace s jinými předměty	Informatika – práce s internetovým prohlížečem ; Český jazyk – vystupování před skupinou, argumentace, asertivní chování
Klíčová slova	olympijská města, Soul, Peking, Tokio, Nagano, Sapporo, Inčchon, „Ptačí hnízdo“, „Vodní kostka“, Speerova osa, „Drak“, Zakázané město, Duhový most, Náměstí nebeského klidu, Zenkóndži, Namdaemun, Sapporo TV Tower, slepá mapa, Sněžný festival
Pomůcky	Počítač s internetem

(Zdroj: Vlastní zpracování)

8.10 Pracovní list 10: UNESCO památky Východní Asie – práce s internetem

Doporučení pro vyučujícího jak pracovat s pracovním listem:

Jedná se o práci žáků ve dvojicích, kdy každý z nich má odlišnou roli (žák obsluhující počítač s internetovým připojením a žák, který zaznamenává nalezené odpovědi do pracovního listu). Každý z dvojice si vyzkouší obě role. K záměně těchto rolí dojde v polovině pracovního listu, tzn. že každý vypracuje a vyhledá 4 požadované odpovědi. Po uplynutí patnácti minut potřebných k vypracování listu, následuje pětiminutový prostor na opravení si jednotlivých odpovědí. Vyučující postupně vyvolává žáky, kteří ostatním sdělí správnou odpověď. Pohotově reaguje na vzniklé doplňující otázky a poznámky, řídí vzniklou diskuzi na dané téma.

Celkově list slouží jako rozšíření a prohloubení základních znalostí z vyučovací hodiny zeměpisu. Žák se také vypracováním tohoto listu učí pracovat s internetovým vyhledávačem, tzn. získávat, třídít a použít informace z různých on-line zdrojů. Pracovní list je určen pro maturitní seminář ze zeměpisu, při časových rezervách ho lze využít v opakovacích hodinách v základní výuce zeměpisu.

Pracovní list je členěn do osmi dílčích otázek či úkolů, na které musí žáci najít správné odpovědi, respektive vyřešit úkoly. Tematicky se obsah věnuje makroregionu Východní Asie. Žák vyhledá pojem UNESCO, co znamená tato zkratka, kdy vzniklo a co je jeho posláním. Dále zjistí sídlo této organizace a kolik památek na jejím seznamu leží právě na zájmovém území Východní Asie. Student má také za úkol zodpovědět otázku která země a proč nemá žádnou památku UNESCO.

Na druhé straně pracovního listu je pro žáky připraveno šest barevných fotografií jednotlivých památek ze seznamu světového přírodního a kulturního dědictví. Žáci za pomoci malé nápovědy vyhledávají na internetu názvy těchto pamětihodností. Přidáním krátkého popisku si rozšiřují znalosti a uvědomují si tak jejich výjimečnost a potřebnou ochranu pro budoucí generace.

Na poslední straně pracovního listu v celkově šesté otázce žák pracuje se zeměpisnými souřadnicemi. Pro nalezení potřebného místa může na internetu zvolit více správných způsobů vyhledávání (vyčíst z klasické mapy uložené na internetu, využít mapového serveru, například <http://maps.google.com/> apod.). Předposlední odpověď prověří schopnost žáků vyhledat opravdu konkrétní informaci. Žák odpovídá na otázku která památka ve Východní Asii byla jako první zapsaná na seznam UNESCO (pro ulehčení je zobrazena na nabízených fotografiích z otázky číslo pět).

Závěrečným úkolem je vyhledat symbol organizace UNESCO a poté vytvořit jeho jednoduchý grafický náčrtek. Tento symbol je častěji používán v různých propagačních materiálech a průvodcích než samotná zkratka organizace a je nezbytné znát jeho podobu.

Tab. 12 Aplikování pracovního listu UNESCO památky Východní Asie dle RVP

Pracovní list – UNESCO památky Východní Asie	
Nejvhodnější aplikace	Seminář ze zeměpisu, opakovací hodina
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – zpracování údajů z neverbálních geografických zdrojů Kompetence sociální a personální – aktivní spolupráce ve dvojicích za účelem dosažení společného cíle

	Kompetence komunikativní – využití moderních informačních technologií
Očekávaný výstup	Rozvoj dovedností zaměřených na práci s internetovým vyhledávačem (samostatné vyhledání konkrétních informací), na spolupráci ve dvojicích ; žák porovná UNESCO památky jednotlivých zemí makroregionu, komentuje odlišný počet památek, definuje organizaci, pozná grafický symbol
Průřezová témata	Mediální výchova – internet
Možnost integrace s jinými předměty	Informatika – práce s internetovým prohlížečem ; Dějepis – významné historické a kulturní památky, politická situace na Taiwanu
Klíčová slova	UNESCO, Východní Asie, památky, Taiwan, Velká čínská zeď, Potála, Čedžu, Kjóto, Hirošima, Hrobky z Kogurjo, Úvs núr, biom, endemit
Pomůcky	Počítač s internetem

(Zdroj: Vlastní zpracování)

9 TESTOVÁNÍ PRACOVNÍCH LISTŮ V PRAXI

Po vytvoření pracovních listů bylo zapotřebí vybrané listy (po konzultaci s vedoucím diplomové práce) otestovat ve středoškolské praxi a provést případné úpravy, na základě zpětné vazby. Z organizačních, ale zejména z časových důvodů bylo velice obtížné otestovat všechny pracovní listy, proto byly vybrány tři listy určené pro základní vyučovací hodinu.

Testování třech pracovních listů (č.1 - Geologie a reliéf, č.2 - Podnebí Východní Asie a č.3 - Obyvatelstvo a sídla Číny a Japonska) probíhalo na Klasickém a španělském gymnáziu v Brně-Bystrci ve spolupráci s Mgr. Vladimírem Tesařem, který má mnoho pedagogických zkušeností s výukou zeměpisu. Pro více vypovídající výsledky testování byl každý pracovní list otestován vždy v jedné třídě u třech odlišných studijních programů (víceleté gymnázium s osmiletým programem – 7. ročník, víceleté gymnázium s šestiletým programem – 4. ročník a čtyřleté gymnázium – 2. ročník). Průměrný počet žáků ve třídách byl 27.

Studenti v každé třídě již dopředu věděli v jakých konkrétních hodinách zeměpisu bude probíhat testování, měli připravené potřebné pomůcky nebo byla zajištěna počítačová učebna. Před vlastním vypracováním listů proběhlo krátké seznámení a vysvětlení proč je zapotřebí tohoto testování, čeho je toto testování součástí a proč zrovna jejich třída byla zvolena za testovací.

Dopředu byly uměle nastaveny časové limity pro vypracování listů 10 minut (list č.2) a 15 minut (č.1 a 3) a pět minut na společnou opravu. Realita ukázala, že je zapotřebí shodně přidat pět minut na samotné vypracování u každého pracovního listu (15 a 20 minut). Poznámky či připomínky k jednotlivým pracovním listům jsou uvedeny v odstavcích níže.

U prvního pracovního listu měli někteří žáci problém s přehledností mapy litosférických desek (první úkol). Přehlednost byla vyřešena použitím lepších a výraznějších šipek. U čtvrtého úkolu byly zvoleny malé mezery pro odpovědi, které tak byly psány jinam, na úkor přehlednosti. Později byly mezery optimálně uzpůsobeny.

Ve druhém pracovním listu byly nevhodně formulovány otázky či úkoly vztahující se k práci s klimadiagramy. Díky těmto opodstatněným připomínkám došlo k opravě špatně srozumitelných formulací v zadání úkolu jedna a dvě.

K poslednímu testovanému pracovnímu listu zazněly také drobné výhrady. Doporučené internetové odkazy k úkolu číslo dvě byly chybně zadané a proto nefunkční. Tato chyba byla následně opravena. Dalším nedostatkem u stejného úkolu,

bylo nízké rozlišení slepé mapy. Některá města na mapě byla mírně rozmazaná nebo splývala s ostatními, což nebylo na první pohled zřetelné. Později již byla používána kvalitnější slepá mapa.

Pracovní list č.3 pro jehož vypracování bylo nezbytné internetové připojení sklidil u žáků největší úspěch. Oblíbenost si získal nejenom díky internetu, ale také díky práci ve dvojici. Na druhém místě se umístila práce s klimadiagramy, neboli pracovní list Podnebí Východní Asie a nejméně byl (v průměru) oblíbený list č.1. Převážnou většinu žáků tyto testovací hodiny velmi bavily, především protože to byla určitá změna.

Získané připomínky a cenné poznatky, které lze zobecnit, byly pozorně zapracovány i do ostatních pracovních listů v diplomové práci. Například ve smyslu správného a srozumitelného formulování otázek či zadání. Dále pak aby jednotlivé otázky či úkoly byly časově úměrné stanovenému limitu pro vypracování celého pracovního listu.

Konkrétně byly u pracovního listu č.4 nahrazeny věkové pyramidy kvalitnějšími a přehlednějšími, protože nebyly optimální z hlediska kontrastu dvou barev ani srozumitelnosti. Při praktickém využívání (černobílé kopírování) je takto původně zvolený vzhled věkových pyramid nevyhovující.

V úkolu číslo dvě u pátého pracovního listu, bylo zapotřebí zredukovat tabulku zemí exportujících do Japonska, a to z časových důvodů. Dále byl nahrazen internetový zdroj pro data v tabulce v úkolu číslo čtyři za kvalitnější – databáze Organizace spojených národů. Druhý pracovní list rovněž zaměřený na hospodářství, byl také zredukován, opět z časových důvodů.

Pracovní list č.7 věnovaný zemětřesení v Japonsku byl vzhledem k časovým možnostem zkrácen, snížením počtu otázek. Pracovní list Doprava ve Východní Asii zaměřený na práci s internetovými zdroji měl otázky č.1 a 7 hůře srozumitelné. Formulace zadání byly opraveny.

U posledních dvou pracovních listů neproběhly žádné významné opravy. Zadání byla srozumitelná, obrázky dostatečně kvalitní a po časové stránce bylo zvoleno úměrné množství úkolů.

10 ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo vytvořit pracovní sešit, skládající se z deseti „vzorových“ pracovních listů, které by netradiční a zábavnou formou vzdělávaly studenty zejména středních škol. Sešit byl rozdělen do tematických celků, které se věnují základní látce zeměpisu pro střední školy (pracovní listy určené pro základní vyučovací jednotku), ale i hlouběji probírané látce (pracovní listy určené pro maturitní seminář ze zeměpisu).

Každý list je tedy kromě zvoleného tématu odlišný v mnoha hlediscích. Mezi důležité rozdíly patří:

- základní rozdíl - zda je pracovní list určen pro základní vyučovací jednotku nebo pro seminář ze zeměpisu
- jaké jsou potřebné pomůcky k vypracování pracovního listu (počítač s internetovým připojením, školní atlas, pravítko, pouze samotný pracovní list)
- zda se jedná o individuální či skupinovou práci (ve dvojicích, v početnějších pracovních skupinách)
- čas potřebný na práci s listem, včetně korekce (20 nebo 25 minut)
- způsob korekce a zdůvodnění správných odpovědí, zpětná vazba

Smyslem různých odlišností u pracovních listů byla jejich výsledná pestrá nabídka, aby se žáci naučili mnohé z potřebných klíčových kompetencí a zafixovali si danou látku. Důležitým faktorem bylo také, aby práce s listy studenty bavila. Dalšími důvody bylo inspirovat učitele, pedagogy či praktikanty na pedagogických praxích pro používání těchto pracovních listů ve výuce a vytváření si vlastních pracovních listů na jiná témata.

Přínosem této práce je i komplexní zpracování makroregionu Východní Asie a podle tohoto vzoru nebo podobným způsobem lze pokračovat ve vytváření pracovních sešitů pro jiné makroregiony světa nebo rozvíjet nová témata vztahující se k Východní Asii.

Tvorbě pracovního sešitu předcházelo prostudování odborné, didaktické i populárně-naučné literatury. Dále pak analýza učebnic regionálního zeměpisu pro střední školy s důrazem na makroregion Východní Asie, cizojazyčných učebnic zeměpisu pro střední školy pro porovnání a inspiraci, včetně analýzy pracovních sešitů, školních atlasů a internetových zdrojů.

Nedílnou součástí práce bylo zjištění postavení Geografie v Rámcovém vzdělávacím programu. Poté navazovalo zjišťování postavení tématu Východní Asie, včetně hodinové dotace, ve školních vzdělávacích programech třech gymnázií (Slovanské gymnázium Olomouc, Gymnázium Olomouc-Hejčín a Klasické a španělské gymnázium Brno-Bystrc). Na posledním z jmenovaných probíhalo praktické testování pracovních listů. Všechny tyto kroky byly podstatné pro praktickou využitelnost pracovních listů, respektive pracovního sešitu na gymnáziích, ale i na ostatních středních školách s výukou zeměpisu a možností maturity ze zeměpisu.

Součástí diplomové práce tvoří deset pracovních listů v pdf formátu určených pro žáky (pouze se zadáním) a deset pracovních listů určených pouze pro učitele (s vypracovanými odpověďmi a s doporučeními pro vyučujícího, jak s používat pracovní list). Tyto soubory jsou vypáleny na přiloženém CD-ROMu, za účelem snadnějšího a rychlejšího využití v praxi.

11 SUMMARY

The primary aim of this diploma thesis was the creating of workbook. This workbook consists of ten worksheets which should educate especially students of secondary schools in unconventional and entertaining way. The workbook was divided into the thematic units which are focused on both the elementary of the subject at secondary schools and inquisitive students (the worksheets for leaving examination's seminar from geography).

Every sheet differs in the thema and many other points of view. There are the most important differences:

- The main difference: Is the worksheet intended for elementary schoolwork or seminar of geography?
- Which teaching aids are necessary for working on the worksheet (the computer with internet connection, atlas, ruler or only worksheet itself)?
- Will the students work individually or in the groups (in pairs or numerous groups)?
- The time limit for working, including the correction, is from 20 to 25 minutes.
- The last difference consists in the way of correction, explanation and feedback.

These differences are used for students who should learn many of the necessary key competencies and memorize the topic. The important factor also is that worksheets should be entertaining for students. The creating of ten sample worksheets, which can inspire teachers, pedagogues or trainee teachers, was the next reason.

The next boon is based on complex research of East Asia and many other workbooks for different macroregions or completely new themes dealing with East Asia can be created on the basis of this diploma thesis.

Studying technical literature, textbooks of geography for secondary school with stress on macroregion East Asia, didactic literature and textbooks written in foreign language for inspiration, including popularly-educational literature preceded the creating of workbook. The main emphasis was put on the secondary textbooks of regional geography and their comparison with selected textbooks written in foreign

language and the analysis of the geographical internet sites, school atlas and other workbooks too.

Finding out the position of geography in Framework Education Programme was an integral part of this diploma thesis. Then we tried to ascertain how the theme of East Asia is gone over in School Education Programme (Slovanské gymnásium Olomouc, Gymnásium Olomouc-Hejčín and Classical and Spanish gymnásium Brno-Bystrc) including the number of possible lessons. The last named gymnásium is the place where the testing procedure was done. All of these steps were important for practical application of worksheets or more precisely worksheets at gymnásium and other secondary schools with the lessons of geography and possibility of leaving examination from this subject.

The next part of this diploma thesis is twenty worksheets in pdf format which are intended for students and teachers with correct answers and textual supplement with recommendation only for teachers. These files are burned on CD-ROM for the purpose of easier and faster realization during the practice.

12 SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

SEZNAM TABULEK

- Tab. 1** Články zabývající se Východní Asií za posledních 5 let
- Tab. 2** Přehled pracovních listů
- Tab. 3** Aplikování pracovního listu Geologie a reliéf Asie dle RVP
- Tab. 4** Aplikování pracovního listu Podnebí Východní Asie dle RVP
- Tab. 5** Aplikování pracovního listu Obyvatelstvo a sídla Číny a Japonska dle RVP
- Tab. 6** Aplikování pracovního listu Věkové pyramidy obyvatelstva států Východní Asie dle RVP
- Tab. 7** Aplikování pracovního listu Hospodářství zemí Východní Asie dle RVP
- Tab. 8** Aplikování pracovního listu Hospodářství zemí Východní Asie II dle RVP
- Tab. 9** Aplikování pracovního listu Japonské zemětřesení dle RVP
- Tab. 10** Aplikování pracovního listu Doprava ve Východní Asii dle RVP
- Tab. 11** Aplikování pracovního listu Olympijská města Východní Asie dle RVP
- Tab. 12** Aplikování pracovního listu UNESCO památky Východní Asie dle RVP

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1** Učebnice pro střední školy Geografie 3 – Regionální geografie světa
- Obr. 2** Učebnice pro střední školy Regionální zeměpis světadílů
- Obr. 3** Učebnice pro střední školy Hospodářský zeměpis – Regionální aspekty světového hospodářství
- Obr. 4** Učebnice pro střední školy Makroregiony světa
- Obr. 5** Anglická učebnice pro střední školy World Regional Geography
- Obr. 6** Francouzská učebnice pro střední školy Géographie T^{le} L-ES-S

13 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ČLÁNKY:

- HORÁLEK, A. *Čínská města na vzestupu*. Geografické rozhledy. 2010, roč. 20, č. 2, s. 28–29. ISSN 1210-3004.
- ANDĚL, J., BALEJ, M. *V zemi homolovitých vrcholů*. Geografické rozhledy. 2008, roč. 18, č. 1, s. 30-31. ISSN 1210-3004.
- ANDĚL, J., BALEJ, M. *Peking – metropolitní říše středu*. Geografické rozhledy. 2008, roč. 17, č. 5, s. 30-31. ISSN 1210-3004.
- ŠTĚPÁNEK, V. *Japonsko, neznámá země na východě*. Geografické rozhledy. 2007, roč. 16, č. 4, s. 30-31. ISSN 1210-3004.
- ROBEJŠEK, P. *Po stopách Marca Pola*. Geografické rozhledy. 2005, roč. 15, č. 1, s. 6-7. ISSN 1210-3004.

INTERNETOVÉ ZDOJE:

- 21. století. *Olympijský Peking* [online]. [cit. 17. 8. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://21stoleti.cz/blog/2008/03/19/olympijsky-pekings-megalomanie-s-horkou-prichuti/>>.
- Anglická Wikipedie [online]. [cit. 9. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://en.wikipedia.org/wiki/>>.
- Anglická Wikipedie. *Východní Asie* [online]. [cit. 9. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/East_asia>.
- Census. *Věkové pyramidy* [online]. [cit. 30. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.census.gov/population/international/data/idb/country.php>>.
- Central Intelligence Agency. *The World Factbook* [online]. [cit. 26. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>>.
- Česká televize. *Tunel Seikan* [online]. [cit. 15. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/8574-zprovoznen-nejdelsi-tunel-sveta-japonsky-seikan/>>.
- Geografie u nás. *Slovník* [online]. [cit. 21. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.geografie.unas.cz/slovník/slovník.php#A>>.
- Geohive [online]. [cit. 12. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.geohive.com/>>.

- Gymnázium Olomouc – Hejčín. *Školní vzdělávací program* [online]. [cit. 28. 5. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.gytool.cz/soubory/skolni-vzdelavaci-program.pdf>>.
- Klasické a španělské gymnázium Brno – Bystřec. *Školní vzdělávací program* [online]. [cit. 28. 5. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://gyby.netbox.cz/index.php/verejne-dokumenty/uebni-plany>>.
- Klimadiagramme [online]. [cit. 3. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.klimadiagramme.de/>>.
- Mapy Google [online]. [cit. 9. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://maps.google.com/>>.
- Matušková, A., Dokoupil, J. (2005): *Integrační úloha geografie* [online]. Metodický portál Rámcového vzdělávacího programu. [online]. [cit. 20. 6. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.rvp.cz/clanek/401/189>>.
- Metodický portál Rámcového vzdělávacího programu [online]. [cit. 10. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.rvp.cz/>>.
- Metodický portál Rámcového vzdělávacího programu. *Dokumenty Rámcového vzdělávacího programu* [online]. [cit. 5. 7. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-g>>.
- Metodický portál. *Digitální učební materiály. Pracovní list Jihovýchodní Asie* [online]. [cit. 10. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://dum.rvp.cz/materialy/jihovýchodni-asie.html>>.
- Metodický portál. *Digitální učební materiály. Pracovní list Jihozápadní Asie* [online]. [cit. 10. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://dum.rvp.cz/materialy/jihozapadni-asie.html>>.
- Metodický portál. *Digitální učební materiály. Pracovní list Východní Asie* [online]. [cit. 10. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://dum.rvp.cz/materialy/vychodni-asie.html>>.
- Německá Wikipedie. *Duhový most Tokio* [online]. [cit. 12. 6. 2011]. Dostupné z WWW: <http://de.wikipedia.org/w/index.php?title=Datei:Tokyo_Oka2.JPG&filetimestamp=20091003150044>.

- Novinky. *Zahraníční svět* [online]. [cit. 27. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/223362-v-cine-buduji-nejvetsi-megalopoli-sveta.html>>.
- Picasaweb. *Zakázané město Peking* [online]. [cit. 12. 6. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://picasaweb.google.com/lh/photo/u9QqHsyPTSSazfI4Fby9GA>>.
- Slovanské gymnázium Olomouc. *Školní vzdělávací program* [online]. [cit. 28. 5. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.sgo.cz/soubory_oskole/data/SVP_1.pdf>.
- Strux Travel. *Symbol UNESCO* [online]. [cit. 12. 6. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://struxtravel.com/2010/10/11/unesco-world-heritage/>>.
- Šibová, M., Jeřábek, J. (2006): *Vzdělávací oblasti* [online]. Metodický portál Rámcového vzdělávacího programu [cit. 3. 6. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.rvp.cz/clanek/338/602>>.
- Turistika. *Karakoram Highway* [online]. [cit. 15. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.turistika.cz/cestopisy/karakoram-highway>>.
- UN Database. *GDP* [online]. [cit. 5. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://data.un.org/Search.aspx?q=GDP>>.
- UNESCO [online]. [cit. 12. 6. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.unesco.org/new/en/unesco/>>.
- Wikimedia. [online]. [cit. 12. 6. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/>>.
- Wikipedia. [online]. [cit. 30. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/>>.
- World by Map [online]. [cit. 7. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://world.bymap.org/>>.
- Zeměpis [online]. [cit. 29. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zemepis.net/>>.
- Zeměpis. *Slepé mapy* [online]. [cit. 15. 8. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zemepis.com/images/slmapy/asie.jpg>>.
- Zeměpisná elektronická učebnice [online]. [cit. 15. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://masekz.ic.cz/index.php>>.
- Zeměpisná elektronická učebnice. *Pracovní listy* [online]. [cit. 15. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://masekz.ic.cz/download.php>>.
- Zeměpisný portál [online]. [cit. 12. 9. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.gynome.nmm.cz/zemepis>>.

- Zprávy o Japonském Zemětřesení [online]. [cit. 9. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.idnes.cz/>>.

KNÍŽNÍ ZDROJE:

- BAAR, V. *Hospodářský zeměpis - Regionální aspekty světového hospodářství*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2003, ISBN 978-80-86034-86-7.
- BAAR, V. *Zeměpis Ameriky, Asie a Evropy – pracovní sešit pro 6. a 7. ročník základních škol*. Praha: Fortuna, 2005, ISBN 80-7168-916-5.
- BIČÍK, I. a kol. *Makroregiony světa*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2009, ISBN 978-80-86034-78-2.
- BIČÍK, I. a kol. *Regionální zeměpis světadílů*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2002, ISBN 8086034437.
- DEMEK, J. a kol. *Zeměpis pro 6. a 7. ročník základních škol, pracovní sešit*. Praha: SPN, 2003, ISBN 80-7235-234-2.
- GIATTONI, A. a kol. *Géographie T^e L-ES-S*. Francie: Hatier, 2004, ISBN 2-218-74601-8.
- HARPER, D a kol. *China*. London: Lonely Planet, 2011, ISBN 9781741795899.
- HARRER, H. *Návrat do Tibetu*. Český Těšín: IŽ, 1999, ISBN 80-240-1098-4.
- HARRER, H. *Sedm let v Tibetu*. Český Těšín: IŽ, 1998, ISBN 80-240-0297-3.
- HEROLDOVÁ, H. *Čína, země hedvábí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010, ISBN 978-80-7422-028-9.
- HOŠŤÁLEK, P. *Expedice Peking 40.000 km. 1. část. (Z Budějovic do Pekingu)*. České Budějovice: Růže, 2007, ISBN 978-80-86975-12-2.
- CHEN, P. *Hong Kong*. London: Lonely Planet, 2011, ISBN 9781741797053.
- JANOŠ, J. *Dokonale utajená Korea*. Praha: Libri, 1997, ISBN 80-85983-26-5.
- JANOŠ, J. *Tajemný Nippon*. Praha: Libri, ISBN 80-85983-49-4.
- JOHNSON, L. D. a kol. *World Regional Geography*. USA: Pearson Education, 2010, ISBN 13:978-0-321-59004-6.
- KLÍMOVÁ, E. a kol. *Školní atlas světa*. 2. vyd. Praha: Kartografie Praha, 2008, ISBN 978-80-7011-925-9.

- KOHN, M., STARNES, D. *Mongolia*. London: Lonely Planet, 2011, ISBN 9781741793178.
- KOHOTOUVÁ, A. *Zeměpis 7 pro základní školy a víceletá gymnázia, pracovní sešit*. Plzeň: Fraus, 2005, ISBN 80-7238-305-1.
- LIŠČÁK, V. *Taiwan, stručná historie státu*. Praha: Libri, 2003, ISBN 80-7277-097-7.
- MACHYČEK, J. a kol. *Základy didaktiky geografie*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985.
- MACHYČEK, J. *Didaktika fyzické geografie*. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého, 1984.
- MACHYČEK, J. *Základy didaktiky fyzické geografie*. Olomouc: Nakladatelství University Palackého, 1982.
- MAYHEW, B. a kol. *Tibet*. London: Lonely Planet, 2011, ISBN 9781741792188.
- MESSNER, R. *Gobi: poušť ve mně*. Praha: Epoque, 2007, ISBN 978-80-87027-41-7.
- PETRUNČÍK, V. a kol. *Asie: sešitový atlas pro základní školy a víceletá gymnázia*. Praha: Kartografie Praha, 2005, ISBN 8070117299.
- PETTY, G. *Moderní vyučování: praktická příručka*. Praha: Portál, 2004, ISBN 8071789789.
- PLUSKAL, M. a kol. *Geografie pro střední školy 3 – Regionální geografie světa*. Praha: SPN, 1998, ISBN 80-85937-93-9.
- PLUSKAL, M. *Základy didaktiky regionální geografie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1987.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-047-9.
- PRŮCHA, J. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média*. Brno: Paido, 1998, ISBN 8085931494.
- RAMPINI, F. *Čínské století: autentický průvodce zemí rudého draka*. Praha: Dokořán, 2008, ISBN 978-80-7363-128-4.
- RICHMOND, S. a kol. *Korea*, London: Lonely Planet, 2010, ISBN 9781741048315.
- ŠUPKA, J. *Přehled didaktiky geografie ve cvičeních a úlohách, díl 1., Obecná didaktika geografie*. Brno: Nakladatelství Jana Evangelisty Purkyně, 1986.

- ŠUPKA, J. *Přehled didaktiky geografie ve cvičeních a úlohách, díl 2., Speciální didaktika geografie*. Brno: Nakladatelství Jana Evangelisty Purkyně, 1988.
- TESAŘÍKOVÁ, P. a kol. *Školní atlas světa*. Zádveřice: SHOCart, 2011, ISBN 978-80-7224-031-9.
- TÚRKOTA, J. a kol. *Základy všeobecnej didaktiky geografie*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1980.

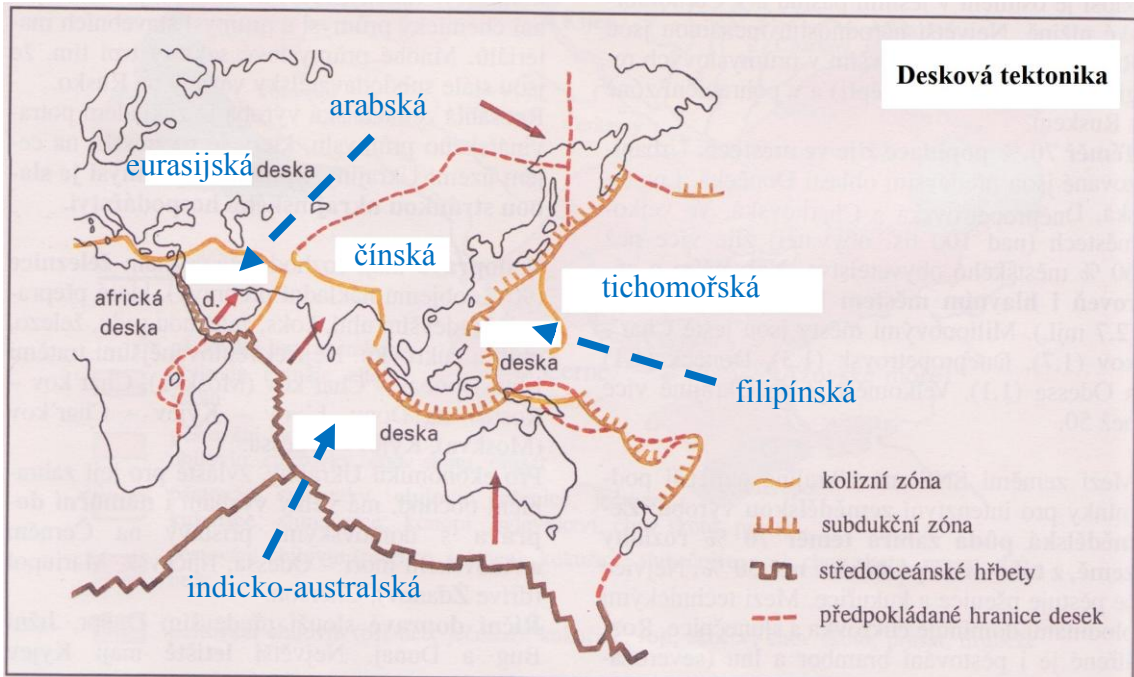
SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1** Pracovní list 1 (podkapitola 8.1)
- Příloha 2** Pracovní list 2 (podkapitola 8.2)
- Příloha 3** Pracovní list 3 (podkapitola 8.3)
- Příloha 4** Pracovní list 4 (podkapitola 8.4)
- Příloha 5** Pracovní list 5 (podkapitola 8.5)
- Příloha 6** Pracovní list 6 (podkapitola 8.6)
- Příloha 7** Pracovní list 7 (podkapitola 8.7)
- Příloha 8** Pracovní list 8 (podkapitola 8.8)
- Příloha 9** Pracovní list 9 (podkapitola 8.9)
- Příloha 10** Pracovní list 10 (podkapitola 8.10)
- Příloha 11** CD s textem DP a pracovními listy ve formátu pdf

Příloha 1 Pracovní list 1

Geologie a reliéf Asie – práce s atlasem

1. a) Do prázdných rámečků nebo k přerušovaným šipkám doplň názvy 6-ti litosférických desek.

Obr. 1 Mapa litosférických desek

(Zdroj: Pluskal, M. a kol. (1998): Geografie pro střední školy III, s. 60 ; vlastní úprava ve Wordu)

b) Místo střetu litosférických desek označujeme pojmem kolizní zóna. Okomentuj kolizní zónu nejhlubšího hlubokooceánského příkopu na světě (k čemu zde dochází). Napiš jeho jméno a najdi jeho hloubku.

Dochází zde k podsouvání pacifické desky pod filipínskou a díky tomu zde vznikl Mariánský příkop sahající 10 924 m pod hladinu oceánu.

c) Jak vzniklo nejvyšší pohoří světa? Okomentuj s pomocí mapy litosférických desek a atlasu.

Indická pevninská deska (po odlomení od africké desky, která byla součástí Gondwany) narazila do eurasijské a došlo k jejímu podsouvání, tím se začal utvářet Himálaj (roste dodnes).

d) Najdi v atlasu mapu litosférických desek, podívej se na okraje (kolizní zóny) zejména asijských litosférických desek a vyčti z mapy, které ničivé doprovodné jevy s kolizními zónami souvisejí.

Ničivé doprovodné jevy související s kolizními zónami jsou zemětřesení a sopečná činnost.

2. Základem geologické stavby Asie jsou čtyři hlavní pevninské štíty a tabule předprvohorního (prekambrického) stáří. S pomocí atlasu je pojmenuj. Štíty nebo tabule jsou často zdrojem nerostných surovin. Uveď u každého 1 až 2 příklady.

Sibiřský štít (zlato, diamanty), Čínská tabule (černé uhlí), Arabský štít (součást Afrického štítu – ropa, zemní plyn), Indická tabule (černé uhlí, železná ruda)

3. Na okraji těchto geologických jednotek došlo k vyvrásnění rozsáhlých horských systémů. Dopln do tabulky základní geologická období jejich vzniku a ke každému systému uveď příklady dalších dvou vzniklých pohoří (do třetího sloupce).

Tab. 1 Vzniklá pohoří v jednotlivých geologických obdobích

Systém/vrásnění	Období vzniku	Vzniklá pohoří – příklady
Hercynský (Variský)	Prvohory	Ural, Ťan-Šan, Altaj
Janšanské vrásnění (Tichomořské)	Druhohory	Kolymské pohoří, Verchojanské pohoří, Sihote Aliň
Alpínsko-himálajský	Třetihory/Čtvrtohory	Arménská vysočina, Pamír, Himálaj, Karakorám

(Zdroj: Školní atlas světa (2008), 2. vydání, Kartografie Praha ; vlastní zpracování ve Wordu)

4. V tabulce je všech šest států makroregionu Východní Asie. Vyhledej v atlase jejich nejvyšší hory. Poté jednotlivé státy seřaď podle nadmořských výšek těchto hor od nejvyšší po nejnižší (přiřaď čísla 1-6). Hodnoty nadmořských výšek porovnej s evropskými pohořími.

Tab. 2 Státy Východní Asie podle nadmořské výšky

Stát	Nadmořská výška
1. Čína	8850 m n.m.
5. KLDK	2744 m n.m.
6. Korejská republika	1950 m n.m.
2. Mongolsko	4374 m n.m.
3. Taiwan	3997 m n.m.
4. Japonsko	3776 m n.m.

(Zdroj: Školní atlas světa (2008), 2. vydání, Kartografie Praha ; vlastní zpracování ve Wordu)

1. Čína – Himálaj je nejvyšší pohoří světa, nadmořská výška zde dosahuje téměř 9-ti tisíc m n. m., v porovnání s nejvyšší evropskou horou Mt. Blanc je to téměř dvojnásobek.

2. Mongolsko – nadmořská výška nejvyšší hory řadí tuto zemi na druhé místo v rámci Východní Asie.

3. Taiwan a 4. Japonsko – navzdory ostrovní poloze dosahují nejvyšší vrcholy téměř 4 tisíc m n. m. Obě tyto ostrovní země mají srovnatelně vysoké vrcholy např. se švýcarskými Alpami.

5. KĽDR – sever Korejského poloostrova je podstatně hornatější než v jeho jižní části. Nejvyšší vrchol je nadmořskou výškou podobný s nejvyšší horou slovenských Vysokých Tater - Gerlachovským štítem.

6. Korejská republika – nejvyšší hora této země, ležící na sopečném ostrově Čedžu se svojí výškou může přibližně poměřovat s naší nejvyšší horou Sněžkou.

5. Džungarská brána je klíčový dopravní průsmyk. Prochází zde železní trať spojující Evropu s průmyslovou Východní Čínou. Zároveň je to nejvzdálenější místo na světě od moře. Popiš kde se nachází. Jaké jsou její zeměpisné souřadnice a přibližná vzdálenost vzdušnou čarou od mořského pobřeží?

Nachází na hranici mezi Čínou a Kazachstánem (přibližně 45° s.š. a 82° v.d.). Vzdálenost k mořskému pobřeží vzdušnou čarou je 2650 km.

**6. Jaký je význam následujících zeměpisných pojmů? (stručně)
Zakresli je do slepé mapy:**

1. Džungarská brána – klíčový dopravní průsmyk mezi Čínou a Kazachstánem

2. Gobi – jedna z nejstarších a největší pouští světa, nejsevernější poušť světa

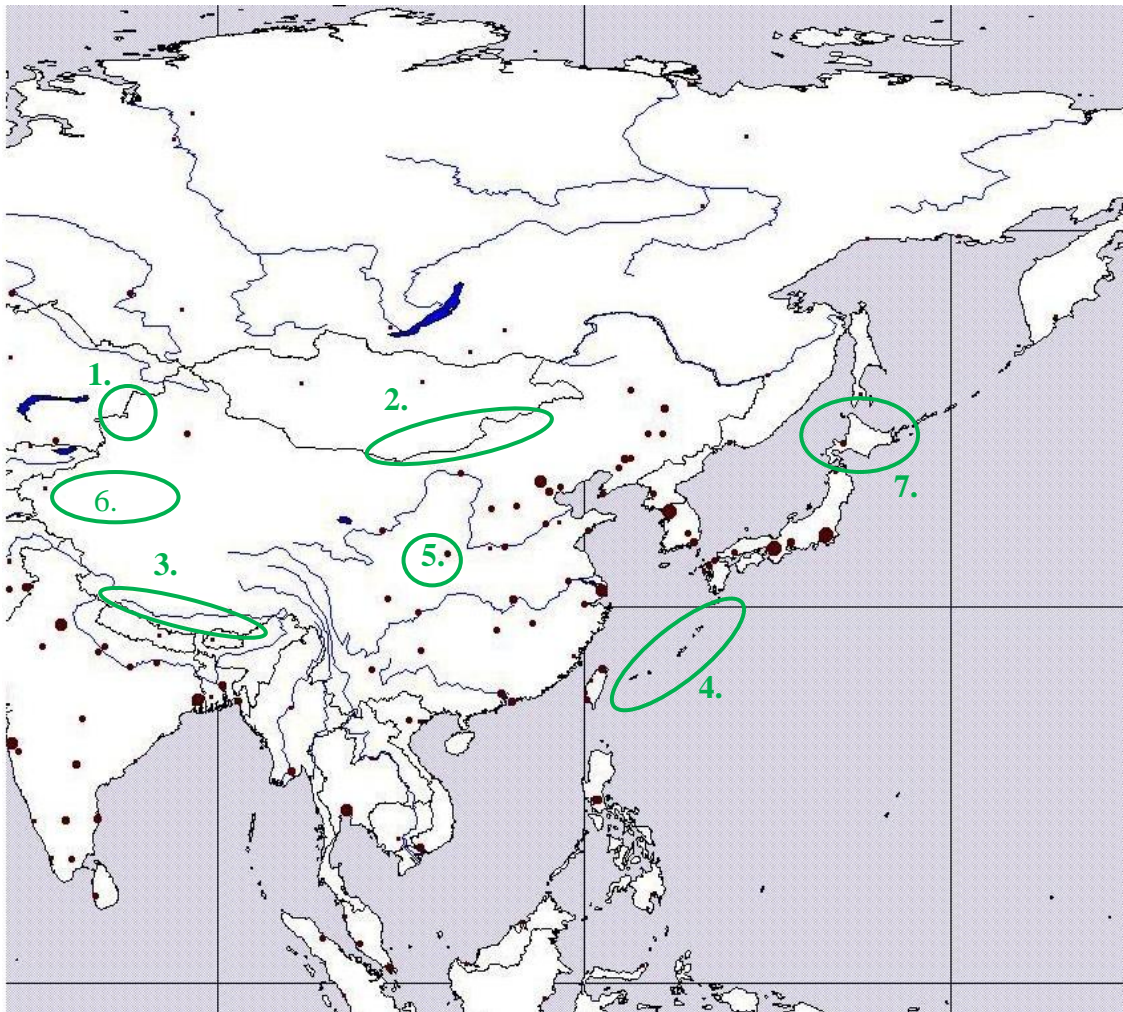
3. Himálaj – nejvyšší pohoří světa

4. Rjúkjú – nejjižnější japonské souostroví

5. Šečuánská pánev – hospodářsky (produkce rýže a těžba zemního plynu) a kulturně významná, vysoce zalidněná oblast

6. Tarimská pánev – řídko osídlená bezodtoká oblast s nerostným bohatstvím, zasahuje zde poušť Taklamakan

7. Hokkaidó – nejsevernější ze čtyřech hlavních japonských ostrovů

Obr. 2 Slepá mapa Východní Asie

(Zdroj: <http://www.zemepis.com/images/slmapy/asie.jpg> ; vlastní úprava ve Wordu)

Příloha 2 Pracovní list 2

Podnebí Východní Asie – práce s atlasem a klimadiagramy

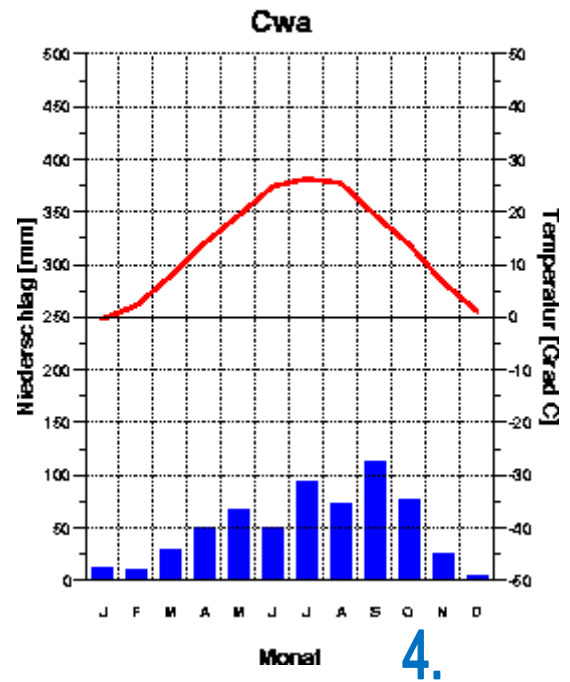
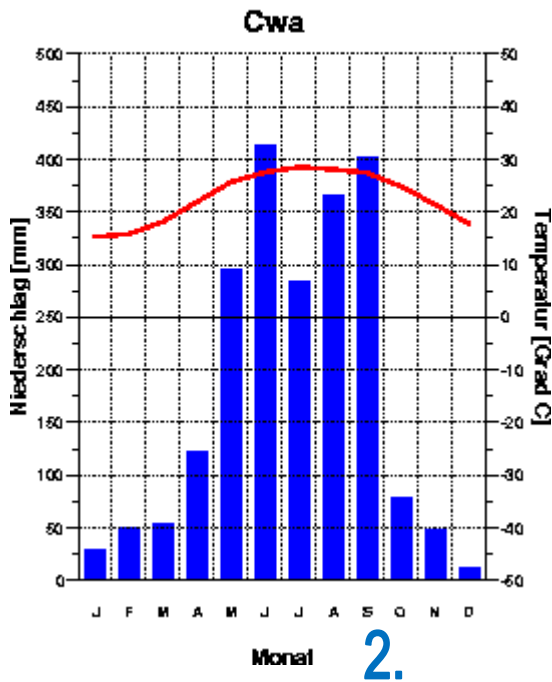
1. Pod klimadiagram napiš správně číslo podnebného pásu 1 až 7 (1. rovníkový = ekvatoriální, 2. tropický vlhký, 3. tropický suchý, 4. subtropický vlhký, 5. subtropický suchý, 6. mírný vlhký, 7. mírný suchý) ; • poznámka: Sian = Xi'an

Hongkong
66 m

22.7 Grad C
2157 mm

Sian
398 m

13.4 Grad C
605 mm

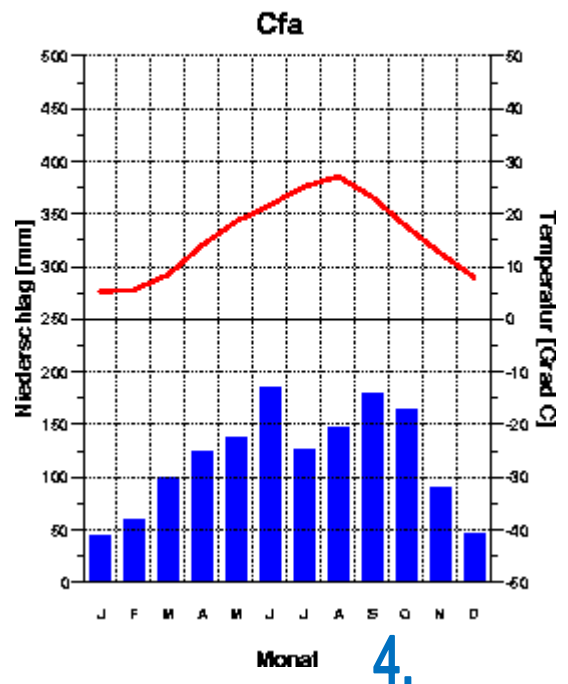
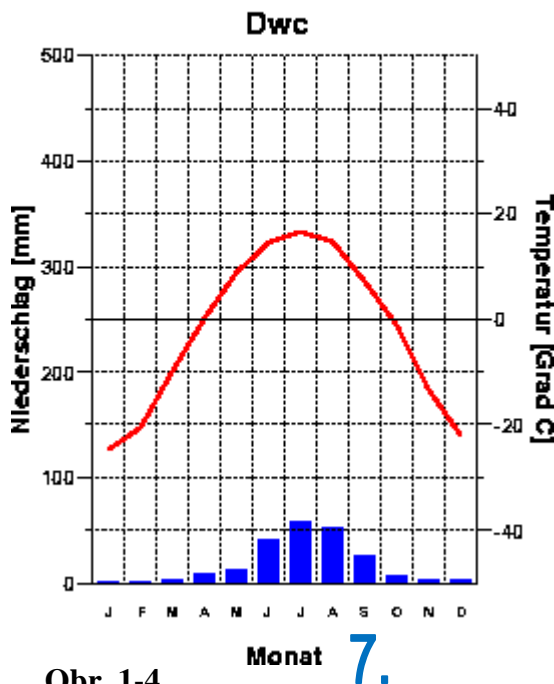

Ulan-Bator
1338 m

-2.4 Grad C
217 mm

Tokio
6 m

15.6 Grad C
1410 mm

Obr. 1-4

(Zdroj: <http://www.klimadiagramme.de/>)

2. Práce s klimadiagramy z úkolu č. 1.

a) Uveď jaké jsou roční teplotní amplitudy jednotlivých klimadiagramů. Okomentuj tyto hodnoty. Vzájemně porovnej hodnoty ročního srážkového úhrnu a vysvětli rozdílné příčiny těchto hodnot.

Hong Kong

- má nejnižší hodnotu teplotní amplitudy **13°C** (cca 28-15). Tato hodnota vychází z jeho přístavní polohy.

Nejvyšší roční úhrn srážek (**2157 mm**) je právem u Hong Kongu. Důvodem je přístavní poloha v tropickém vlhkém pásu u Jihočínského moře, velký vliv zde má letní monzun.

Sian

- hodnota amplitudy je podobná jako u Tokia **26°C** (cca 26-0), je zde více vidět vliv kontinentality, kdy nejnižší teploty dosahují i bodu mrazu. Jsou zde teplá, vlhká léta a chladné a suché zimy.

U ročního úhrnu srážek (**605 mm**) je patrný doznívající vliv monzunových dešťů oproti Tokiu.

Ulan-Bator (Ulánbátár)

- nadmořská výška a poloha v centrální části Mongolska má vliv na vysokou hodnotu amplitudy **41°C** (cca +16 a -25). Je zde velký vliv kontinentality, mnohem větší než v případě Sianu.

Úhrn srážek vychází z polohy, město je obklopeno horami (srážkový stín) a nachází se v pouštní oblasti, proto je zde roční srážkový úhrn nejnižší (**217 mm**)

Tokio

- oproti Sianu leží Tokio u moře, což se odráží na nižší teplotní amplitudě **21°C** (cca 26-5).

Zároveň jsou v Tokiu celoročně vyšší úhrny srážek (**1410 mm**) vlivem jihovýchodního monzunu než u města Sian, ale nižší oproti Hong Kongu (**2157 mm**).

b) Srovnej měsíční srážkové úhrny v nejvíce a nejméně deštivých měsících u klimadiagramů Ulánbátáru a Hong Kongu a okomentuj je.

Hong Kong (červen 415 mm x prosinec 25 mm) – přístavní přímořská poloha, vliv letního monzunu, tropický vlhký podnebný pás. Hodnoty u obou měsíců jsou v porovnání s Ulánbátárem cca 7 až 8 krát vyšší.

Ulánbátár (červenec 60 mm x prosinec 3 mm) – vysoká nadmořská výška, srážkový stín pohoří Bogdúl, poušť, mírný suchý podnebný pás

3. Na území asijského kontinentu se nachází nejdeštivější místo na světě Čerápuňdží. Uveď stát ve kterém se nachází a porovnej hodnotu jeho ročního srážkového úhrnu (**11 777 mm**) s hodnotou ročního srážkového úhrnu Ulánbátáru. Kolik % ročního úhrnu srážek v Čerápuňdží je hodnota uváděná u Ulánbátáru?

Čerápuňdží se nachází v Indii. Hodnoty ročního srážkového úhrnu jsou více padesát čtyřikrát vyšší než u města Ulánbátár.

217 mm (Ulánbátár) je **1,8 %** z 11 777 mm (trojčlenka: 217 krát 100, děleno 11777)

Příloha 3 Pracovní list 3

Obyvatelstvo a sídla Číny a Japonska – práce s internetem

1. Vyhledej a vysvětli následující pojmy. Pracuj s tímto zdrojem:

<http://www.geografie.unas.cz/slovník/slovník.php#A>

Aglomerace – hustě osídlená území kolem velkých sídelních center, zahrnující předměstí i administrativně samostatná sídla. Vzniká růstem původního velkoměsta a bezprostředního zázemí. Vytvářejí se zde intenzivní hospodářské a oblužné vztahy a dopravní spojení mezi jádrem a zázemím.

Konurbace – území seskupení měst a městských aglomerací (na rozdíl od aglomerace nemá jednoznačné centrum) vytvářející hustě zalidněný, téměř souvisle zastavěný prostor. Tento prostor je propojený intenzivními vazbami a dopravními systémy. Soustřeďují významnou část hospodářských a dalších aktivit daného státu či kontinentu.

Megalopole – rozsáhlé a urbanizované území tvořené řadou aglomerací a konurbací. Představuje celosvětově významnou koncentraci hospodářských a jiných aktivit.

2. Práce se slepou mapou Východní Asie a internetem.

a) Zjisti počet obyvatel (rok 2009) u čtyř aglomerací (dvě nejlidnatější aglomerace Číny a dvě Japonska). Hodnoty okomentuj.

Zaznač tyto názvy aglomerací do slepé mapy. Zvol takový způsob popisku, aby bylo jasné sestupné pořadí jednotlivých aglomerací dle počtu obyvatel.

Pracuj s těmito zdroji:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ja.html>

Dvě největší aglomerace v Číně jsou Šanghaj a Peking. Dvě největší aglomerace v Japonsku jsou Tokio a Osaka-Kobé.

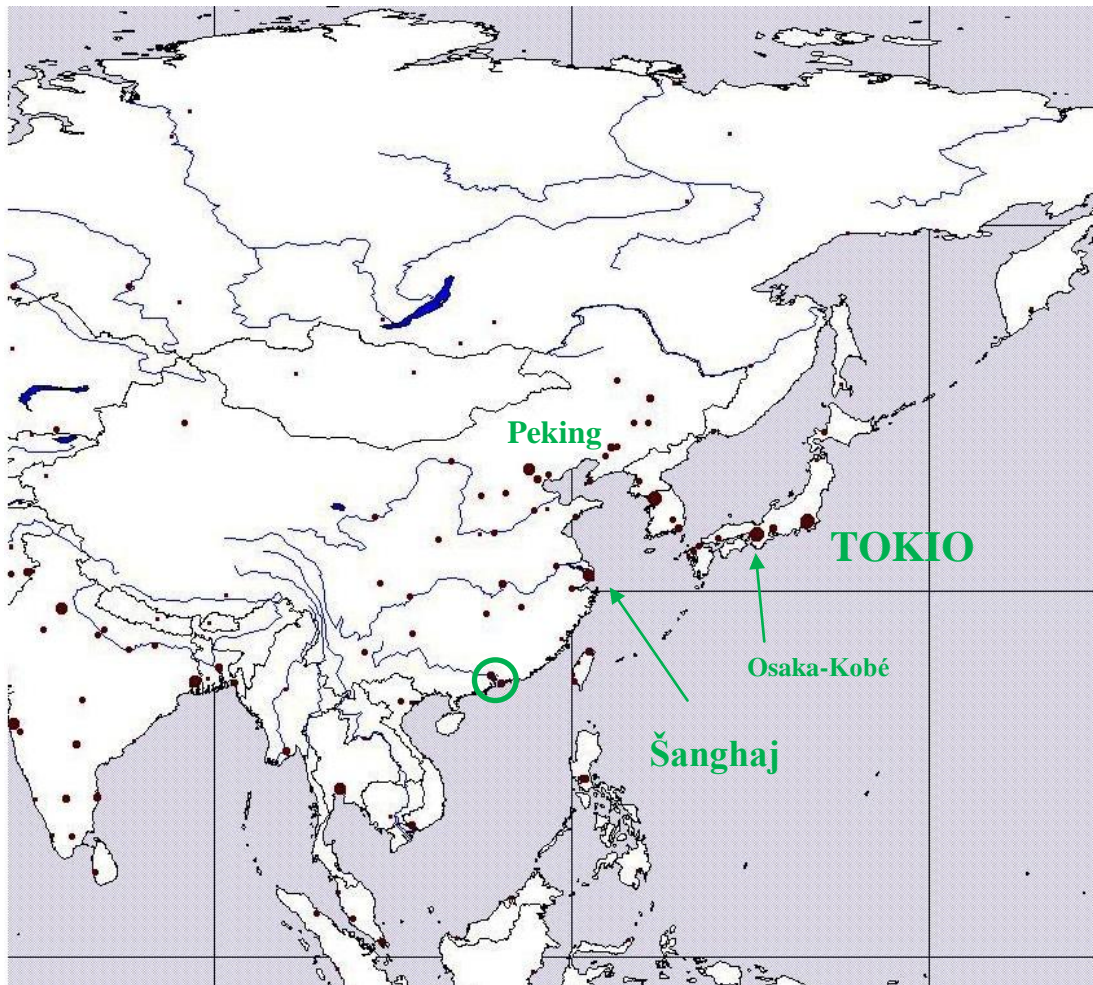
Ve vzájemném pořadí dle počtu obyvatel je na první místě Tokio 36,507 miliónů obyvatel, druhá Šanghaj (16,575 mil. obyvatel), třetí Peking (12,214 mil. obyvatel) a poslední čtvrtá Osaka-Kobé (11,325 mil. obyvatel).

b) Největší megalopole na světě Tokaidó se nachází v Japonsku. Zjisti kde vzniká ještě větší megalopole? Zaznač tuto oblast do slepé mapy. Jaké město v nově vznikající megalopoli je nejlidnatější? Napiš jeho název a počet obyvatel. Pracuj s tímto zdrojem:

<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/223362-v-cine-buduji-nejvetsi-megalopoli-sveta.html>

Největší megalopole světa vzniká v Číně v deltě Perlové řeky (Xi Jiang).

Největší město v nově vznikající megalopoli se nazývá Kanton (nebo Guangzhou či Kuang-čou) s 11,7 milióny obyvatel.

Obr. 1 Slepá mapa Východní Asie II
 (Zdroj: <http://www.zemepis.com/images/slmapy/asie.jpg> ; vlastní úprava ve Wordu)

3. Vyhledej čtyři státy Evropy, které se svým počtem obyvatel nejvíce blíží počtu obyvatel jednotlivých aglomerací z úkolu 2a. Porovnej tyto čtyři státy s aglomeracemi a hodnoty okomentuj. Pracuj s tímto zdrojem (data z roku 2011):
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2119rank.html>

Největší aglomerace japonského Tokia (36,5 mil. obyvatel) svým počtem obyvatel přibližně odpovídá našemu severnímu sousedu Polsku (38,4 mil. obyvatel). Druhá Šanghaj (16,5 mil. obyvatel) odpovídá téměř přesně celému Nizozemsku (16,8 mil. obyvatel). Aglomerace hlavního čínského města Pekingu (12,2 mil. obyvatel) přibližně odpovídá mezi evropskými státy Portugalsku (10,7 mil. obyvatel), stejně tak to platí i u poslední aglomerace Osaka-Kobé s 11,3 milióny obyvatel.

4. Vyhledej počet obyvatelstva Číny, Japonska, EU (Evropské unie) a Německa. Vzájemně porovnej nalezené informace a okomentuj je. Pracuj s tímto zdrojem (data z roku 2011; u EU z roku 2010):
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>

Nejlidnatější z vybraných zemí je Čína, která má 1,337 mld. obyvatel. Na druhém místě je Evropská unie, která má 492,4 miliónů obyvatel. Celá skupina členských států EU představuje dohromady pouhou třetinu oproti Číně.

Na třetím místě je Japonsko se 126,5 milióny obyvatel. Nejlidnatější evropský stát Německo má oproti Japonsku o 45 miliónů obyvatel méně (81,5 mil. obyvatel). EU je přibližně čtyřikrát lidnatější než Japonsko a šestkrát než Německo. Oproti tomu Čína je skoro jedenáctkrát lidnatější než Japonsko a dokonce až šestnáctkrát než Německo.

5. Vzájemně porovnej národnostní složení států Východní Asie (Čína, Japonsko, Mongolsko, KLTR – Korejská lidově demokratická republika, Korejská republika a Taiwan).

U každého státu napiš zda je národnostně homogenní nebo heterogenní (uved' 2 hlavní národy). Kritérium pro homogenitu – jeden národ tvoří více než 90% obyvatelstva. Pracuj s tímto zdrojem (KLDR = Severní Korea, Korejská republika = Jižní Korea):

<http://www.zemepis.net/>

Heterogenní státy (Čína, Mongolsko, Taiwan)

Národnostní složení Číny je velice heterogenní. Nejpočetnější jsou Chanové, dále Čuangové. Mongolsko je také heterogenní stát, kde nejpočetnějším národem jsou Chalka Mongolové a na druhém místě jsou Kazaši. Ostrovní země Taiwan (Tchaj-wan) má heterogenní obyvatelstvo. Nejpočetnější jsou Tchajwanci a na druhém místě jsou Číňané.

Homogenní státy (Japonsko, KLTR, Korejská republika)

Japonsko je homogenní stát, Japonci představují 99,2% obyvatel. Stejně tak tomu je u KLTR, kde Korejci tvoří 99,8% obyvatel. Korejská republika je nejvíce homogenní stát z východoasijského makroregionu, Korejci tvoří 99,9% obyvatel.

6. Stručně vysvětli známé japonské pojmy. Pracuj s tímto zdrojem:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Japonsko>

Tsunami – vlny vznikající na hladině moře při silném zemětřesení

Sakura – japonská třešeň

Suší – tradiční japonské jídlo připravované z rýže, ryb a mořských řas

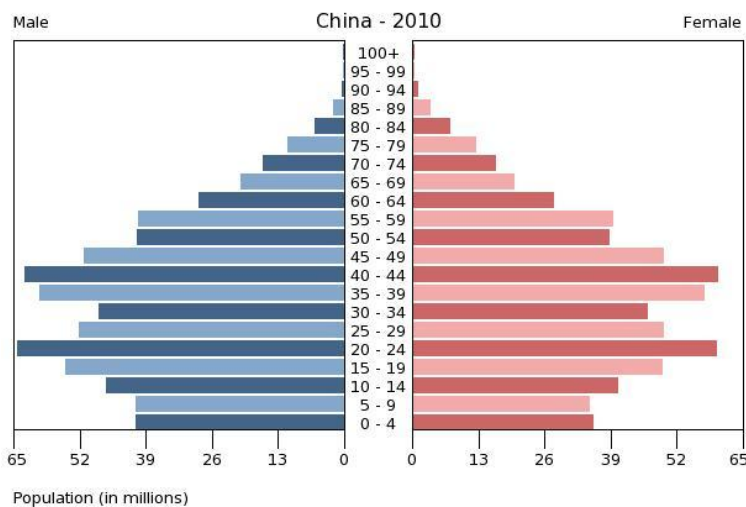
Samuraj – japonský bojovník, obdoba nám známého rytíře

Příloha 4 Pracovní list 4

Věkové pyramidy obyvatelstva států Východní Asie

1. Vyřeš následující úkoly:

- Stručně charakterizuj obě pyramidy, uveď o jaký typ se jedná?
- Důsledkem politiky jednoho dítěte v Číně bylo vytvoření velké početní nerovnosti mezi pohlavími, protože tradiční čínská rodina preferuje mužského potomka. Okomentuj, kterých věkových skupin se tato nerovnost týká.
- Kolik je přibližně v Číně mužů ve věku od 20-ti do 30-ti let?
- Za obyvatele v postproduktivním věku se statisticky považují lidé starší 65-ti let. Kolik je přibližně v této věkové kategorii žen v Japonsku?
- Kolik dětí mladších 15-ti let žije v Japonsku?

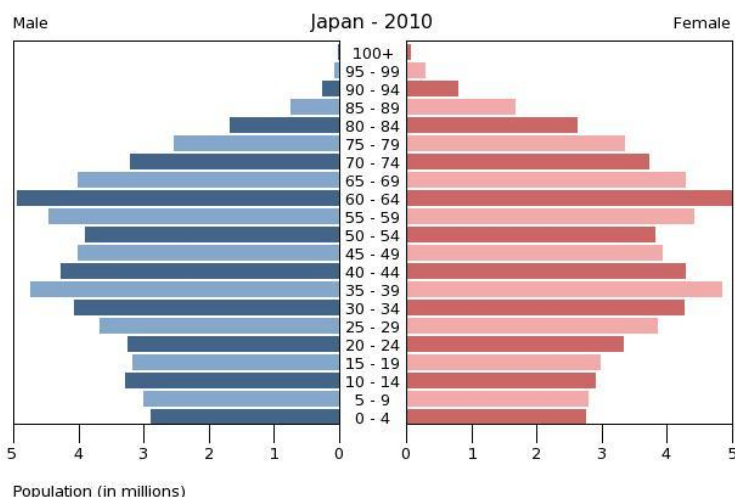

b) Počátek 80. let – od kategorie 25-29 a mladší je vidět vyšší počet mužů. Například ve věku 0-9 let je o 10 miliónů více chlapců

c) $65+52 = 117$ miliónů mužů od 20-ti do 30-ti let

Obr. 1 Věková pyramida Číny

(Zdroj: <http://www.census.gov/population/international/data/idb/country.php>)

d) $4,2+3,8+3,2+2,6+1,8+0,9+0,2+0,05 = 16\,750\,000$ žen v postproduktivním věku

e) $2,9+3+3,2+2,8+2,8+2,9 = 17\,600\,000$ dětí

Obr. 2 Věková pyramida Japonska

(Zdroj: <http://www.census.gov/population/international/data/idb/country.php>)

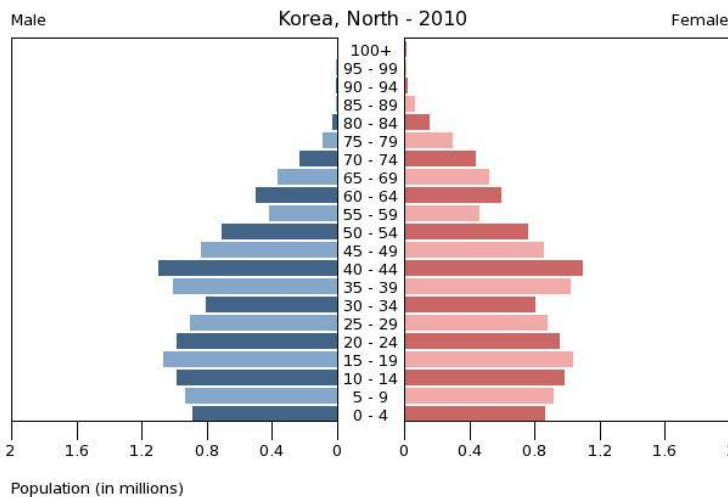
a) **Čína** – jedná se o stacionární typ populační pyramidy. Dětská složka se pomalu dostává do rovnováhy s reprodukční složkou (snižuje se počet narozených dětí).

Zvyšuje se také podíl obyvatel v postreprodukčním věku (dochází ke zvyšování naděje na dožití). V delším časovém horizontu nedochází k výraznému nárůstu populace.

Japonsko – regresivní typ typický pro rozvinuté země. Je zde vidět postupné stárnutí populace a z toho plynoucí velká ekonomická zátěž pro ekonomicky aktivní obyvatele. Stabilně klesá počet nově narozených dětí a postupně se tak bude snižovat celkový počet obyvatel.

2. Po ukončení Korejské války se oba korejské státy hospodářsky vyvíjejí jiným směrem. To se odráží i v demografických ukazatelích. Vyřeš následující úkoly:

- Stručně charakterizuj obě pyramidy, uveď o jaký se jedná typ?
- Kolik je přibližně mužů v nejpočetnější pětileté kategorii u KLDK (Korejské lidově demokratické republiky) a Korejské republiky?
- Kolik je přibližně žen v nejpočetnější pětileté kategorii u KLDK a Korejské republiky?
- Věková pyramida KLDK má v jedné pětileté věkové kategorii výrazné tzv. zářezy, které znamenají vysokou úmrtnost a nízkou porodnost během Korejské války. Odhadni přibližné období této války.

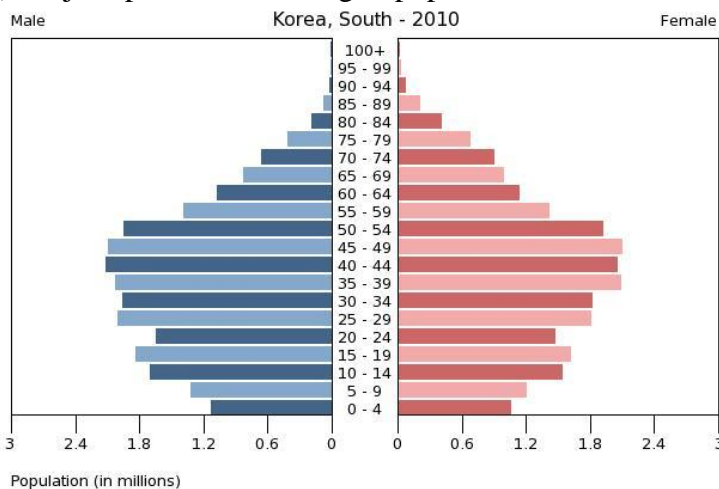
b) 40-44 let - 1,1 miliónů mužů

c) 40-44 let – 1,1 miliónů žen

d) v letech 1950-53 (kategorie 55-59 let)

Obr. 3 Věková pyramida Korejské lidově demokratické republiky

(Zdroj: <http://www.census.gov/population/international/data/idb/country.php>)

b) 40-44 let – 2,2 miliónů mužů

c) 35-39 a 45-49 let – 2 mil. žen

Obr. 4 Věková pyramida Korejské republiky

(Zdroj: <http://www.census.gov/population/international/data/idb/country.php>)

a) **KLDR** – jedná se o stacionární typ populační pyramidy stejně jako u Číny. Dětská složka se pomalu dostává do rovnováhy s reprodukční složkou (snižuje se počet narozených dětí). Zvyšuje se také podíl obyvatel v postreprodukčním věku (dochází ke zvyšování naděje na dožití). V delším časovém horizontu nedochází k výraznému nárůstu populace.

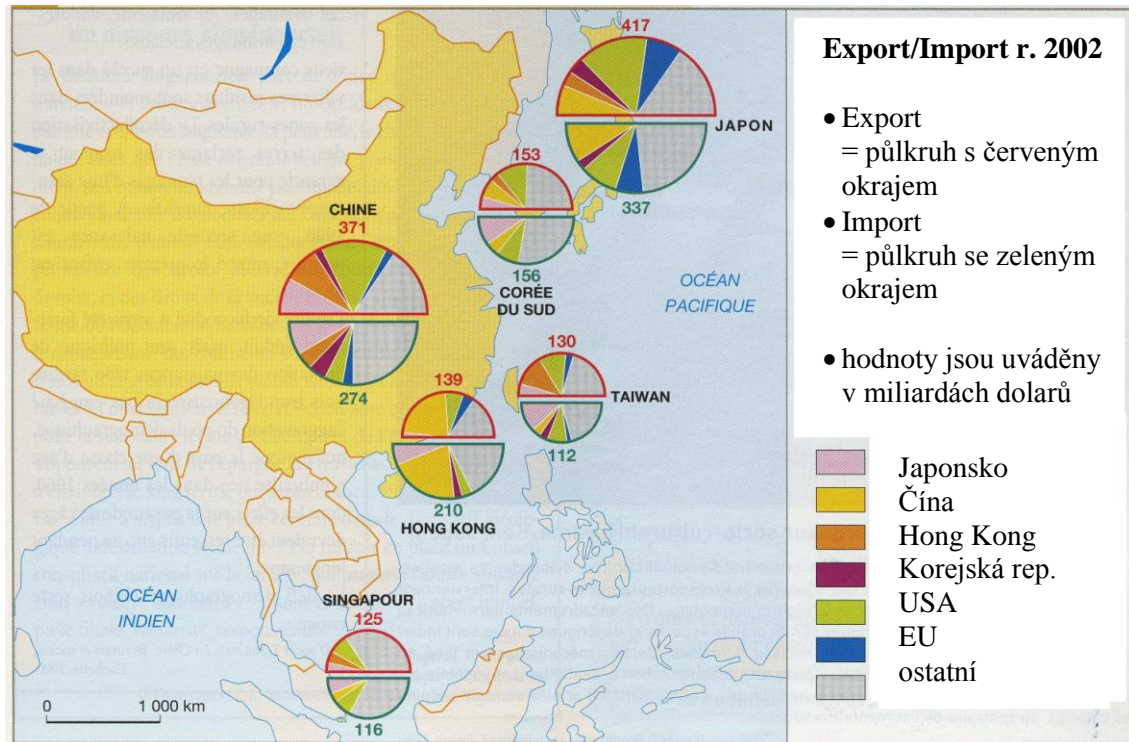
Korejská republika – regresivní typ typický pro rozvinuté země stejně jako u Japonska. Je zde vidět postupné stárnutí populace a z toho plynoucí velká ekonomická zátěž pro ekonomicky aktivní obyvatele. Stabilně klesá počet nově narozených dětí a postupně se tak bude snižovat celkový počet obyvatel.

Příloha 5 Pracovní list 5

Hospodářství zemí Východní Asie

1. Práce s mapou bilance obchodu. Pro zjednodušení považuj Hong Kong, který je normálně součástí Číny, za jeden ze států Východní Asie. Odpověz na následující otázky:

- Jaký je celkový export zemí Východní Asie v miliardách dolarů?
- Saldo obchodní bilance zemí Východní Asie je aktivní či pasivní?
- Má některá země na mapě pasivní saldo obchodní bilance, pokud ano která?

Obr. 1 Mapa bilance obchodu z roku 2002

(Zdroj: Ciattoni, A. (2005): Géographie, s. 201 ; vlastní úprava francouzské středoškolské učebnice zeměpisu ve Wordu)

a) $139+130+371+153+417 = 1210$ miliard dolarů (Singapur nepatří do Východní Asie).
Celkový export zemí Východní Asie je 1210 miliard dolarů.

b) $210+112+274+156+337 = 1089$ miliard dolarů

$1210 - 1089 = 121$

Saldo obchodní bilance zemí Východní Asie je kladné, neboli aktivní.

c) Pasivní saldo obchodní bilance mají Korejská republika (-3) a Hong Kong (-71).

2. Práce s tabulkou. Japonsko pro své hospodářství dováží velké množství potřebných surovin. Přiřaď jednotlivé suroviny (kaučuk, ropa, kukuřice, uhlí, vlna, cukr, železná ruda, bavlna) k dovážejícím státům.

• poznámka: SNS = Společenství nezávislých států

Tab. 1 Země exportující suroviny do Japonska

Stát	Dovážená surovina
1. Kanada	uhlí
2. USA	kukuřice
3. Austrálie	vlna
4. Jihoafrická republika	cukr
5. Saudská Arábie	ropa
6. Indie	železná ruda
7. Malajsie	kaučuk
8. SNS	bavlna

(Zdroj: Bičík, I. a kol. (2003): Regionální zeměpis světadílů, s. 75 ; vlastní úprava ve Wordu)

3. Státy makroregionu Východní Asie exportují kvalitní produkty těchto značek do celého světa (1. Mazda, 2. Merida, 3. Acer, 4. Kia, 5. HTC, 6. Lenovo, 7. Citizen, 8. Subaru, 9. Nikon, 10. LG). Přiřaď značky k jednotlivým zemím a napiš průmyslové odvětví, ve kterém tyto značky působí.

Čína – 6. Lenovo (osobní počítače, notebooky)

Japonsko – 1. Mazda (automobilový průmysl), 7. Citizen (hodinky), 8. Subaru (automobilový průmysl), 9. Nikon (fotoaparáty)

Korejská republika – 4. Kia (automobilový průmysl), 10. LG (elektronika)

Taiwan – 2. Merida (jízdni kola a doplňky), 3. Acer (osobní počítače, notebooky), 5. HTC (mobilní telefony)

4. Pro určování výkonnosti ekonomiky se používá například meziroční nárůst/pokles HDP (hrubý domácí produkt) vyjádřený v %. Hodnoty v tabulce znamenají růst HDP za daný rok, uváděné skokově po 5-ti letech.

a) Z hodnot v tabulce vytvoř pro obě země společný jednoduchý graf s legendou. Na osu x nanes jednotlivé roky a na osu y procenta. Stručně okomentuj vývoj u obou zemí.

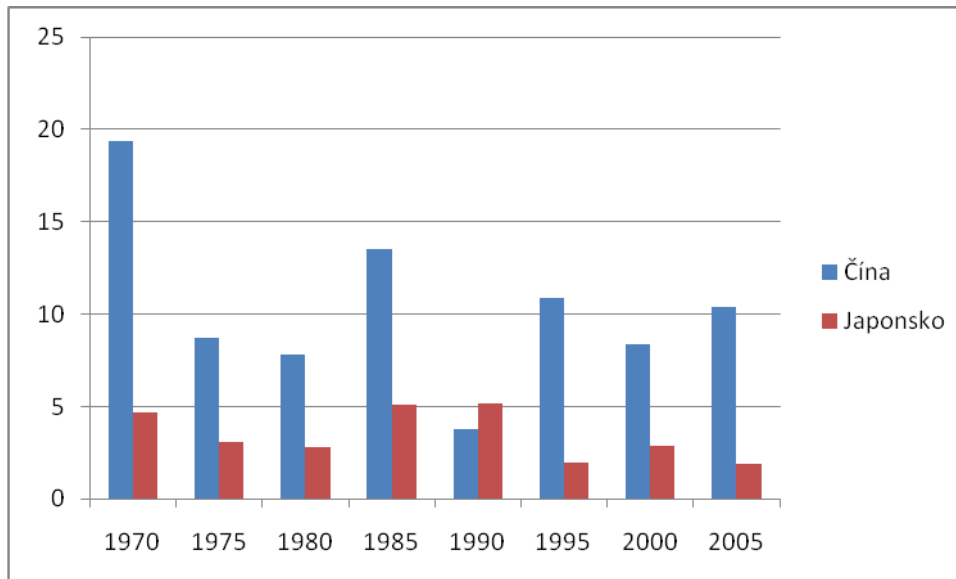
- b) Jaké jsou průměrné hodnoty růstu u obou zemí za vybraná léta dohromady? Hodnoty stručně okomentuj a porovnej.
 c) V kterém roce mělo Japonsko vyšší růst HDP než Čína a o kolik %?

Tab. 2 Hrubý domácí produkt vyjádřený v procentech v daném roce

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005
Čína	19,4	8,7	7,8	13,5	3,8	10,9	8,4	10,4
Japonsko	4,7	3,1	2,8	5,1	5,2	2,0	2,9	1,9

(Zdroj: <http://data.un.org/Search.aspx?q=GDP+china> ; <http://data.un.org/Search.aspx?q=GDP+japan>)

a)

Obr. 2 Růst HDP v %

(Zdroj: Vlastní zpracování v Excelu)

Čína má ve vybraných letech poměrně nevyrovnaný nárůst HDP. Hodnoty jsou ale oproti Japonsku mnohem vyšší. Japonsko vykazuje vyrovnanější hodnoty růstu. Nejvyšší hodnoty nárůstu HDP byly u Japonska v letech 1985 a 1990, oproti tomu u Číny to byl jednoznačně rok 1970. Naopak nejnižší hodnoty nárůstu HDP byly u Japonska v roce 2005 a u Číny v roce 1990.

b) Průměrná hodnota růstu HDP za vybrané roky je v případě Číny 10,4 % a v případě Japonsko 3,5 %. Oproti Číně je to třetinová hodnota.

c) Japonsko mělo vyšší růst HDP pouze v roce 1990, bylo to o 1,4 %.

Příloha 6 Pracovní list 6

Hospodářství zemí Východní Asie II – práce s internetem

1. Vyhledej u jednotlivých zemí Východní Asie hodnotu nezaměstnanosti v procentech. Napiš jejich sestupné pořadí. Hodnoty vzájemně porovnej a stručně okomentuj. Pracuj s tímto zdrojem:

<http://world.bymap.org/UnemploymentRates.html>

1. Taiwan 5,9%
2. Japonsko 5,1%
3. Čína 4,3%
4. Korejská republika 3,7%
5. Mongolsko 2,8%
6. KLTR – údaje neuvedeny

Nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti vykazuje ostrovní stát Taiwan. Na druhém místě je Japonsko. Třetí místo patří Číně. Předposlední Korejská republika má nezaměstnanost 3,7%. Poslední pozice patří Mongolsku s hodnotou 2,8%. U komunistické Korejské lidově demokratické republiky nejsou známy žádné údaje.

2. Vyhledej evropské státy se stejnými hodnotami nezaměstnanosti (nebo nejvíce blížící se těmto hodnotám) jako jsou u zemí Východní Asie v prvním úkolu. Hodnoty stručně okomentuj. Pracuj se stejným zdrojem jako v prvním úkolu.

Zcela totožnou hodnotu nezaměstnanosti s Taiwanem má v Evropě Lucembursko. Téměř stejnou míru nezaměstnanosti s Japonskem má v Evropě Nizozemsko (4,9%) a také Kypr (5,3%). Čína se shoduje v hodnotě nezaměstnanosti s Dánskem. Čtvrtému státu v pořadí mezi východoasijskými zeměmi v Evropě odpovídá Norsko s hodnotou nezaměstnanosti 3,2%. Téměř stejnou hodnotu jako poslední Mongolsko má Moldávie (3,1%).

3. Vyhledej světové pořadí šestice států makroregionu Východní Asie podle HDP (hrubého domácího produktu). Tento ukazatel vypovídá o výkonnosti ekonomiky. Ke každému státu napiš světové pořadí. Patří některý z východoasijských států do první světové desítky? Dvacítky států? Pracuj s tímto zdrojem:

<http://world.bymap.org/GDP.html>

2. Čína
3. Japonsko
13. Korejská republika
19. Taiwan
96. KLTR
148. Mongolsko

Do první desítky podle HDP patří dva východoasijské státy Čína a Japonsko. Do druhé desítky patří asijská tygři Korejská republika na třináctém místě a Taiwan na místě devatenáctém.

4. U každé země Východní Asie vyhledej hlavního dovozního a vývozního partnera. Doplň tabulku a nalezené informace stručně okomentuj. Pracuj s těmito zdroji (data z roku 2009):

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2050.html#ch>
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2061.html#ch>

Tab. 1 Hlavní dovozní a vývozní partneři zemí Východní Asie

Stát	Export	Import
Čína	USA	Japonsko
Japonsko	Čína	Čína
KLDR	Korejská republika	Čína
Korejská republika	Čína	Čína
Mongolsko	Čína	Rusko
Taiwan	Čína	Japonsko

(Zdroj: Vlastní zpracování na základě pramenů viz. zadání úkolu)

Země Východní Asie nejvíce exportují do Číny, která má zároveň dominantní postavení jakožto exportní stát v makroregionu, tzn. že z uvedených zemí nejvíce dováží svoje zboží do okolních východoasijských států.

Čína tradičně nejvíce vyváží do USA a nejvíce dováží zboží z Japonska. Japonsko nejvíce obchoduje s Čínou, stejně tak Korejská republika, která je ale hlavním vývozním partnerem KLDR. Hlavním dovozním partnerem Mongolska je Rusko a ostrovního Taiwanu Japonsko. Obě tyto země exportují nejvíce do Číny.

5. U každé země Východní Asie vyhledej roční nárůst průmyslové výroby. Doplň tabulku a stručně ji okomentuj. Pracuj s tímto zdrojem (data z roku 2010):

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2089.html#ch>

Tab. 2 Roční nárůst průmyslové výroby zemí Východní Asie (rok 2010)

Stát	%
Čína	11
Japonsko	15,5
KLDR	údaje neuvedeny
Korejská republika	12,1
Mongolsko	3 (rok 2006)
Taiwan	26,4

(Zdroj: Vlastní zpracování na základě pramenů viz. zadání úkolu)

Nejvyšší roční nárůst průmyslové výroby je u Taiwanu (26,4%). Následuje Japonsko s 15,5% a na třetím místě je Čína s hodnotou 11%. Čtvrtou pozici zaujímá Korejská republika. U komunistické KLDR nebyly uvedeny žádné údaje a u Mongolska pouze z roku 2006. V tomto roce mělo Mongolsko roční nárůst průmyslové výroby tři procenta.

Příloha 7 Pracovní list 7

Japonské zemětřesení – práce s internetem

1. Dne 11.3. 2011 zasáhlo Japonsko děsivé zemětřesení a vlny tsunami.

Vyhledej odpovědi na následující otázky. Pracuj s tímto zdrojem:

http://zpravy.idnes.cz/desetimetrove-tsunami-zpustosilo-japonsko-zahynulo-pres-tisic-lidi-12u-/zahranicni.aspx?c=A110311_073732_zahranicni_stf

a) Jakou hodnotu na Richterově stupnici mělo toto zemětřesení?

Zemětřesení mělo hodnotu 8,9 a bylo páté nejsilnější v historii měření světových zemětřesení.

b) Jak hluboko bylo hypocentrum zemětřesení? Kolik kilometrů od hypocentra vzdušnou čarou leželo nejbližší město? Napiš název tohoto města.

Hypocentrum bylo 10 km pod povrchem Země. Nejbližší město leželo 130 km vzdušnou čarou západním směrem. Město s názvem Sendai se nachází na východním pobřeží ostrova Honšú.

Dále pracuj s tímto zdrojem:

http://zpravy.idnes.cz/okoli-fukusimy-bude-vice-nez-deset-let-nepristupnepriznalavlada-1ch-/zahranicni.aspx?c=A110822_115958_zahranicni_aha

c) Zemětřesení také zasáhlo významný jaderný komplex Fukušima nedaleko pobřeží. Uveď do jaké vzdálenosti od tohoto komplexu byli evakuováni všichni obyvatelé.

Evakuace obyvatel byla nařízena v okolí dvaceti kilometrů od elektrárny všemi směry. Tento prostor se potom stal uzavřeným.

d) Se spolužákem ve dvojici diskutuj o globálních důsledcích této katastrofy. Napiš čtyři negativní důsledky.

(návrh důsledků)

1. Zpomalení či zastavení výroby některých japonských automobilek vede k obrovským finančním ztrátám, které mohou být kompenzovány vyšší cenou nebo časovým zpožděním výroby předem zaplacených vozů u nás.
2. Počítačové firmy importující komponenty z Japonska díky pozastavení výroby zaznamenaly nedostatek potřebných součástek ke svému dalšímu prodeji.
3. Vláda v Německu razantně odmítla prodloužit provoz jaderné energetiky a po bezpečnostních prověrkách dočasně uzavřela sedm jaderných elektráren. To mělo za následek velký nárůst cen energie. Zvedla se i vlna protestů proti české jaderné elektrárně Temelín.
4. Došlo k výraznému omezení vývozu potravin ze zasažených japonských prefektur – kontaminované např. mléko, špenát. Některé země vyhlásily zákaz dovozu potravin z těchto oblastí (mezi prvními USA apod.)

2. Na slepé administrativní mapě Japonska:

a) přibližně vyznač město vyhledané v otázce č. 1b

b) vyznač epicentrum zemětřesení, které mělo souřadnice 38°6' s.š., 142°51' v.d.

c) vybarvi stejnojmennou prefekturu, v níž se nachází zničený jaderný komplex, viz. úkol č. 1c

Pracuj s tímto zdrojem:

<http://maps.google.com/>

Obr. 1 Slepá administrativní mapa Japonska

(Zdroj: <http://en.wikipedia.org/wiki/Japan> ; vlastní úprava ve Wordu)

Příloha 8 Pracovní list 8

Doprava ve Východní Asii – práce s internetem

1. Vyhledej (rok 2009) které přístavy z makroregionu Východní Asie se řadí mezi 10 největších přístavů světa v objemu přepraveného materiálu (v mil. tun). Napiš jejich světové pořadí a stát ve kterém se nachází. Pracuj s tímto zdrojem:

http://www.geohive.com/charts/ec_ports.aspx

1. Šanghaj, Čínská lidová republika
2. Ningbo-Zhoushan, Čínská lidová republika
5. Tiajin, Čínská lidová republika
6. Gouangzhou, Čínská lidová republika
7. Qingdao, Čínská lidová republika
8. Qinhuangdao, Čínská lidová republika
9. Hong Kong, Čínská lidová republika
10. Busan (Pusan), Korejská republika

2. Porovnej největší východoasijský přístav s největším evropským přístavem. Okomentuj světové pořadí a objem přepravovaného materiálu (v mil. tun). Pracuj se stejným zdrojem jako v úkolu č. 1.

Největší východoasijský přístav Šanghaj je zároveň největším přístavem světa co se týče objemu přepraveného materiálu (590 mil. tun za rok 2009).

V Evropě je největším přístavem nizozemský Rotterdam, který je na čtvrté pozici na světě. Hodnota přepraveného materiálu je v porovnání se Šanghají o 203 milionů tun nižší, tzn. 387 mil. tun za rok 2009.

3. Vyhledej (rok 2009) která letiště z makroregionu Východní Asie se řadí mezi 10 největších na světě podle počtu přepravených pasažérů za rok. Napiš jejich světové pořadí a název největšího letiště. Pracuj pozorně s tímto zdrojem:

http://www.geohive.com/charts/ec_airport1.aspx

Mezi deset největších letišť na světě podle počtu přepravených cestujících se řadí na třetím místě Peking Capital a na pátém místě Tokio Haneda v Japonsku.

4. Porovnej největší (dle počtu přepravených cestujících) východoasijské letiště s největším evropským letištem. Okomentuj světové pořadí a počet přepravených pasažérů za rok. Pracuj se stejným zdrojem jako v úkolu č. 3.

Největší východoasijské letiště je Peking Capital (65,4 mil.), celkově třetí ve světovém pořadí. Podle přepravených cestujících je v podstatě srovnatelné s největším evropským letištem Londýn Heatrow, které je s počtem 66 milionů přepravených cestujících za rok 2009 na druhém místě za americkou Atlantou.

5. Nejvýše položenou asfaltovou silnicí světa je tzv. Karakoram Highway (KKH). Její stavba byla dokončena v roce 1986.

Vyhledej a napiš následující informace: a) přes které země vede ; b) jaká je její celková délka ; c) kdy byla uzavřena dohoda na zahájení stavby ; d) jaká dvě města vymezují její začátek a konec. Pracuj s tímto zdrojem:

<http://www.turistika.cz/cestopisy/karakoram-highway>

- a) KKH (Karakoram Highway) vede přes státy Pákistán a Čínská lidová republika.
- b) Její celková délka je 1300 km.
- c) Dohoda na zahájení stavby byla uzavřena v polovině 60. let 20. století.
- d) Karakoram Highway spojuje města Rawalpindi v Pákistánu a čínské město Kašgar (Kashi).

6. V makroregionu Východní Asie se nachází nejdelší podmořský tunel světa pojmenovaný Seikan.

Zjistí a napiš: a) které ostrovy spojuje ; b) jaká je jeho délka ; c) co bylo hlavním impulzem plánování stavby ; d) ve kterém roce byl uveden do provozu. Pracuj s tímto zdrojem:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/8574-zprovoznen-nejdelsi-tunel-sveta-japonsky-seikan/>

- a) Tunel Seikan spojuje japonské ostrovy Honšú a Hokkaidó.
- b) Jeho délka je 53,85 km.
- c) Impulzem k plánování stavby byla ztráta pěti trajektů v Cugarském průlivu v roce 1954.
- d) Tunel byl uveden do provozu v roce 1988.

7. Říční doprava má v Číně velmi důležité zastoupení. Nejvýznamnější dopravní řekou je Jang-c`-ťiang, také nazývaná Chang Jiang.

Zjistí a napiš: a) názvy řeky po překladu do českého jazyka ; b) do kterého města, ležícího na této řece mohou nejdále plout velkotonážní lodě ; c) na Jang-c`-ťiang se nachází velkolepé vodní dílo světových měřítek, uveď o které se jedná. Pracuj s následujícím zdrojem:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Jang-c'-ťiang>

- a) Překlad slova Jang-c`-ťiang do českého jazyka znamená Modrá řeka. Překlad slova Chang Jiang znamená Dlouhá řeka.
- b) Řeka je splavná pro velkotonážní lodě až do města Wuchan (Wuhan).
- c) Jedná se o největší přehradu na světě s názvem Tři Soutěsky.

8. Ve Východní Asii k dopravě také používají tzv. jaky. Kde se používají a vysvětlí co je to za dopravu?

Jak je mohutné a houževnaté zvíře. Tento sudokopytník žijící převážně v Tibetu ve vysokých nadmořských výškách, je typickým pomocníkem v nošení nákladů při zdolávání náročných horských průsmyků apod. Často jsou také využíváni četnými horolezeckými výpravami ve jmenované oblasti.

Příloha 9 Pracovní list 9

Olympijská města Východní Asie – práce s internetem

1. Olympijské hry se pořádaly na území Východní Asie celkem pětkrát. Uveď město a stát ve kterém se konaly. Seřaď je sestupně dle roku konání.

- 29. LOH Peking 2008, Čínská lidová republika
- 18. ZOH Nagano 1998, Japonsko
- 24. LOH Soul 1988, Korejská republika
- 11. ZOH Sapporo 1972, Japonsko
- 18. LOH Tokio 1964, Japonsko

2. Porovnej počet obyvatel v těchto aglomeracích, respektive městech a sestupně je seřaď. Pracuj s tímto zdrojem (rok 2009):

<http://www.cia.gov/library/publications/the-worldfactbook/index.html>

- 1. Tokio 36,5 mil.
- 2. Peking 12,2 mil.
- 3. Soul 9,8 mil.
- 4. Sapporo 2,6 mil.
- 5. Nagano 380 tis.

3. Kvůli konání posledních OH (olympijských her) v makroregionu byly postaveny architektonické skvosty světové úrovně a přebudována velká část hostujícího města. Vyhledej pět staveb vybudovaných v souvislosti s konáním her. Pracuj s tímto zdrojem:

<http://21stoleti.cz/blog/2008/03/19/olympijsky-pekings-megalomanie-s-horkou-prichuti/>

- 1. „Ptačí hnízdo“ – hlavní olympijský stadion
- 2. „Vodní kostka“ (National Swimming Centre) – plavecký stadion
- 3. „Drak“ – nový třetí terminál letiště Peking Capital zvyšující kapacitu letiště na 50 mil. cestujících za rok
- 4. Ruské kolo – nejvyšší na světě 160 m, vyšší než londýnské
- 5. Speerova osa – 25-ti kilometrový bulvár spojující olympijský park se Zakázaným městem

4. V jednom z pěti jmenovaných olympijských měst se každoročně koná významný festivalový svátek, lákající až 2 miliony turistů na ledové sochy a sněžná umělecká díla. Vyhledej jméno tohoto festivalu a město, ve kterém se festival koná.

[Sapporo – Sněžný festival \(Sapporo Snow Festival\)](#)

5. V roce 2001 bylo na menším ostrově otevřeno mezinárodní letiště nedaleko jednoho olympijského města. Od této doby se umísťuje na předních pozicích prestižní světové soutěže o „letiště roku“, pořádané společností Skytrax. V roce 2009 se jím dokonce stalo. Vyhledej název letiště a vzdálenost od olympijského města v km.

[Inčchon \(Incheon\)/70 km od Soulu](#)

6. Pod obrázek napiš krátký popis a olympijské město, ve kterém se tato typická dominanta nachází. (Nápověda: 1. Největší náměstí na světě ; 2. Dominantní most přes řeku Han ; 3. Symbol města, nejznámější ze čtyřech bran ; 4. Symbol města, hostující známý zimní festival ; 5. Největší turistické lákadlo města, odkud naši hokejisti dovezli zlatou medaili ; 6. Po dlouhá staletí nepřístupné sídlo císaře a jeho dvora)

1. Náměstí nebeského klidu – nebo Tchien-an-men, kulturně-historický význam ; Peking

2. Duhový most (Rainbow Bridge) ; Tokio

3. Brána Namdaemun; Soul

4. Sapporo TV Tower – televizní věž z roku 1957, vysoká 147,2 m

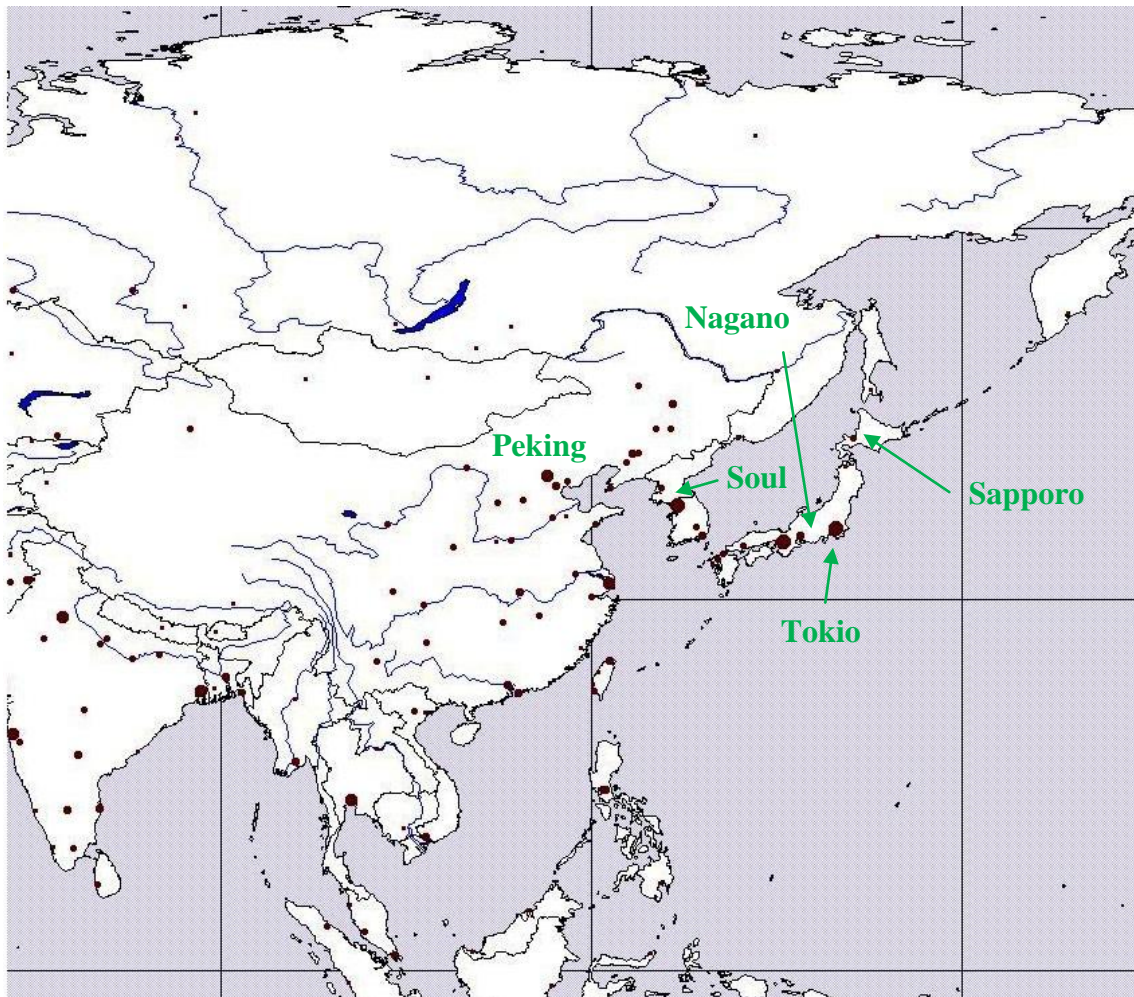

5. Chrám Zenkódži ; Nagano

6. Zakázané město – sídlo císařské rodiny ; Peking

7. Do slepé mapy zakresli jednotlivá olympijská města.

Obr. 7 Slepá mapa Východní Asie III

(Zdroj: <http://www.zemepis.com/images/slmapy/asie.jpg> ; vlastní úprava ve Wordu)

Zdroje k obrázkům z úkolu č. 6 na předchozí straně

Obr. 1 <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/62/BeijingTiananmenSquare.jpg>

Obr. 2 http://de.wikipedia.org/w/index.php?title=Datei:Tokyo_Oka2.JPG&filetimestamp=20091003150044

Obr. 3 http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Seoul_Namdaemun_gate_at_night.JPG

Obr. 4 http://en.wikipedia.org/wiki/File:Sapporo_TV_tower,_at_odori_park.JPG

Obr. 5 <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:ZenkojiWP.jpg>

Obr. 6 <http://picasaweb.google.com/lh/photo/u9QqHsyPTSSazfI4Fby9GA>

Příloha 10 Pracovní list 10

UNESCO památky Východní Asie – práce s internetem

1. Co je to UNESCO, kdy vzniklo a co znamená tato zkratka?

Je to mezistátní organizace OSN, ustanovená v roce 1945 v Londýně za účelem udržení mezinárodního míru rozvíjením spolupráce v oblasti výchovy, vědy a kultury, prosazováním právního řádu a dodržováním lidských práv. Z anglického United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization = Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu.

2. Sídlo této organizace vidíme na obrázku. Leží v jedné z evropských metropolí, které?

Paříži

Obr. 1 Sídlo organizace UNESCO v Paříži

(Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:UNESCO_Headquarters_in_Paris_from_Flickr_81486733.jpg)

3. Od roku 1975 dle *Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví* se smluvní státy pod záštitou UNESCO zavázaly k ochraně takovýchto památek. V roce 2010 bylo na seznamu celkem 911 památek na celém světě. Najdi počet u jednotlivých států Východní Asie a urči jejich pořadí.

1. Čína 40
2. Japonsko 14
3. Jižní Korea 10
4. Mongolsko 2
5. KLDK 1
6. Taiwan 0

4. Jeden ze států makroregionu Východní Asie nemá žádnou UNESCO památku. Který a proč?

Taiwan = Čínská republika není členem OSN, formálně je 23. provincií Čínské lidové republiky a spadá pod Peking. Do UNESCO se tak nemůže zapsat žádná památka Taiwanu, protože formálně tento stát neexistuje. Což prakticky není pravdou. V současnosti Taiwan jako samostatný stát uznává 23 menších států, v Evropě pouze Vatikán. Od roku 1971 Taiwanská vláda pravidelně žádá o členství v OSN a dalších mezinárodních organizacích, ovšem bez úspěchu..

5. Pod obrázek napiš název UNESCO památky, krátký popis a stát ve kterém se nachází. (Nápověda – 1. Ostrov ležící ve Žlutém moři ; 2. Sídlo dalajlámy ; 4. Toto město mimo jiné proslavil známý protokol o snížení emisí skleníkových plynů ; 5. USA zde za 2. světové války svrhly první atomovou bombu ; 6. Tato země má třetí největší armádu světa)

1. Ostrov Čedžu – vulkanické jevy, jezera, vodopády a lávové jeskyně ; Korejská republika

2. Potála – palácový komplex ve Lhase, stojící na Červené hoře – sídlo duchovního a světského vůdce Tibetu dalajlámy ; Čína

3. Velká čínská zeď – jedinečný obranný systém dlouhý přes 6000 km, dobudován do dnešní podoby dynastií Ming během 14. až 17. stl.

4. Kjóto – historické památky starobylého města, Pagoda Tódži – nejvyšší v celém Japonsku

5. Památník míru v Hirošimě nebo také Atomový dóm ; Japonsko

6. Hrobky z oblasti Kogurjo – komplex 30-ti hrobek zdobených nástěnnými malbami ; jediná památka UNESCO na území KLDK

6. Nejchudší země makroregionu Východní Asie Mongolsko se pyšní památkou UNESCO, která se nachází na souřadnicích 50°18' s.š. a 92°42' v.d.. Vyhledej o jakou památku se jedná: napiš jméno, čím je významná a kdy byla zapsána na seznam světového dědictví.

Slané bezodtoké jezero Úvs núr (Úbs núr) a jeho okolí představují hlavní biomy východní Eurasie. Je to významné hnízdiště ptactva a žijí zde četné endemické druhy (například sněžný leopard). Zapsána na seznam byla v roce 2001.

7. Ve Východní Asii byly první památky zapsány na seznam UNESCO v roce 1987. Jedna z nich je na obrázku v úloze č. 5. Napiš její název?

Velká čínská zeď

8. Najdi symbol této organizace, který se používá například v turistických příručkách, mapách apod. a překresli jej do pracovního listu.

Obr. 8 Symbol organizace UNESCO

(Zdroj: <http://struxtravel.com/2010/10/11/unesco-world-heritage/>)

Zdroje k obrázkům z úkolu č. 5 na předchozí straně

Obr. 2

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a8/Jungmun_Daepo_Columnar_Joints_with_waves_crashing.jpg

Obr. 3 http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Potala_from_W.jpg

Obr. 4 http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/38/GreatWall_2004_Summer_4.jpg

Obr. 5 <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ee/Toji-temple-kyoto.jpg>

Obr. 6 http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b5/A-Bomb_Dome_close-up.jpg

Obr. 7 http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Goguryeo_tomb_mural.jpg